

Faculteit der managementwetenschappen
Master Bestuurskunde

Studiejaar 2015-2016
Januari 2016

Kwaliteitsachterstanden binnen de particuliere woningvoorraad

Onderzoek naar gemeentelijke
beleidsvorming inzake woningverbetering

Teun Schoonbeek

Begeleiding Radboud Universiteit: dr. E. Mastenbroek

Begeleiding Woonlab B.V.: drs. H. van den Homberg

Woord vooraf

Voor u ligt de masterthesis waarmee ik mijn studie bestuurskunde aan de Radboud Universiteit hoop af te sluiten; het einde van een lange reis met hoogte- en dieptepunten. Ik wil allereerst mijn dank uitspreken voor de nooit aflatende steun van mijn ouders. Daarnaast ben ik zeer dankbaar dat Woonlab, in het bijzonder Hans van den Hombergh en Alex Grashof, mij een stageplek heeft aangeboden. Ondanks het feit dat ik niet als doorsnee-student te boek sta hebben zij altijd vertrouwen gehad in mij. Mijn begeleidster Ellen Mastenbroek verdient alle lof; zonder haar adviezen en vooral ook haar geduld had ik deze scriptie niet kunnen afronden. Dankzij haar inzet zag ik steeds nog licht aan het einde van de tunnel. Tot slot zou ik graag al mijn vrienden en studiegenoten willen bedanken voor hun ideeën, motivatie en kritische blik.

Teun Schoonbeek

Oosterhout, januari 2016

Inhoudsopgave

Woord vooraf	2
Inhoudsopgave.....	3
Lijst van afkortingen	5
Lijst met figuren	6
Lijst met tabellen en grafieken	6
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding onderzoek.....	7
1.2 Probleemstelling.....	8
1.3 Relevantie.....	9
1.4 Voorbeschouwing Theoretisch kader	10
1.5 Voorbeschouwing methodologische kader.....	10
1.6 Leeswijzer	11
2 Beleidskader	12
2.1 Inleiding.....	12
2.2 Probleemplukken.....	12
2.3 Beleid	14
2.4 Beleidsinstrumenten	17
2.5 Samenvatting	19
3 Theoretisch kader	20
3.1 Inleiding.....	20
3.2 Het beleidsvormingsproces	20
3.3 Modellen voor agendavorming	22
3.3.1 Het kloofmodel.....	22
3.3.2 Het barrièremodel.....	23
3.3.3 Het relatieve aandachtsmodel.....	24
3.3.4 Het stromenmodel	25
3.4 Modellen voor besluitvorming.....	30
3.4.1 Het rationele actor model	30
3.4.2 Het incrementele model (incrementalisme).....	33
3.4.3 Het garbage can model	34
3.5 Conceptueel model	35
3.6 Samenvatting.....	36

4 Methoden en operationalisatie.....	37
4.1 Inleiding.....	37
4.2 Kwalitatief vs kwantitatief	37
4.2.1 De kwantitatieve onderzoeksbenadering.....	37
4.2.2 De kwalitatieve onderzoeksbenadering.....	39
4.2.3 Keuze onderzoeksbenadering.....	40
4.3 Dataverzameling.....	41
4.3.1 Enquête volgens de theorie.....	42
4.3.2 Enquête in de praktijk.....	43
4.4 Operationalisatie	44
4.4.1 Actief beleid	45
4.4.2 Mate van problematiek	46
4.4.3 Economische factoren	47
4.4.4 Politieke oriëntatie wethouder	48
4.4.5 Wethouder lokaal of landelijk	49
4.4.6 Uitvoeringscapaciteit gemeenten.....	49
4.5 Validiteit en betrouwbaarheid	49
4.5.1 Validiteit.....	49
4.5.2 Betrouwbaarheid	50
4.5.3 storingsbronnen voor de betrouwbaarheid en validiteit.....	51
4.5.4 Validiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek.....	52
4.6 Methoden van data analyse	55
4.7 Samenvatting.....	56
5 Analyse.....	58
5.1 Inleiding.....	58
5.2 Beschrijvende analyse	58
5.2.1 Respons enquête	58
5.2.2 Actief beleid	59
5.2.3 Mate van problematiek	59
5.2.4 Aandeel lage inkomens.....	60
5.2.5 Politieke oriëntatie wethouder	60
5.2.6 Wethouder lokaal of landelijk	61
5.2.7 Uitvoeringscapaciteit gemeenten.....	61
5.3 Beleidsinstrumenten	62
5.4 Assumpties logistische regressie	63

5.5 Logistische regressie: gehele onderzoekspopulatie.....	64
5.6 Logistische regressie: beperkte onderzoekspopulatie	70
5.7 Samenvatting.....	74
6 Conclusie	75
6.1 Inleiding.....	75
6.2 Onderzoeksbevindingen.....	75
6.3 Theoretische reflectie.....	77
6.4 Methodologische Reflectie.....	78
6.5 Aanbevelingen voor toekomstig onderzoek	79
6.6 Aanbevelingen voor beleid.....	80
7 literatuur.....	82
Bijlage I Vragenlijst	85
Bijlage II Begeleidende brief	90
Bijlage III Output logistische regressie	92
Gehele onderzoekspopulatie	92
Beperkte onderzoekspopulatie	94
Bijlage IV Lijst van respondenten met kenmerken.....	97
Kenmerken per respondent	97
Probleemdruk en beleid per respondent	100
Gehanteerde beleidsinterventie en beleidsinstrumenten per respondent.....	103

Lijst van afkortingen

CBS	Centraal bureau voor de statistiek
CD	Cook's distance
CHES	Chapel Hill expert survey
Fte	Fulltime-equivalent
KWR	Kwalitatieve woningregistratie
LR	Logistische regressie
ML	Maximum likelihood
OLS	Ordinary least square
PPC	Proportional by chance accuracy criteria
PRE	Proportional reduction in error
PWV	Particuliere woningvoorraad
WOB	Wet Openbaar Bestuur
WoON	WoonOnderzoek Nederland
VNG	Vereniging Nederlandse gemeenten

Lijst met figuren

Figuur 3.2	De beleidscyclus
Figuur 3.3.3	Het relatieve aandachtsmodel
Figuur 3.3.4	Het stromenmodel
Figuur 3.4.1	De vier stappen in het rationele actor model
Figuur 3.4.3	Het garbage can model
Figuur 3.5	Een conceptueel model voor beleidsvorming
Figuur 4.2.1	Het kwantitatieve onderzoeksproces
Figuur 4.2.2	Het kwalitatieve onderzoeksproces
Figuur 4.3.1	Vier stappen voor het uitvoeren van een enquête
Figuur 4.4.2	Probleemplukken op basis van onderhoudachterstanden en energetische kwaliteit overlappen
Figuur 4.4.4	Ideologische scores landelijke politieke partijen op de sociaal economisch links-rechts schaal
Figuur 4.6	Een lineaire en een logistische regressie curve
Figuur 5.2.2b	Reactie respondenten actief beleid naar categorie
Figuur 5.2.3c	Mate van problematiek naar categorie
Figuur 5.2.6c	Wethouders gemeenten lokaal of landelijk naar categorie

Lijst met tabellen en grafieken

Tabel 2.2a	Kwaliteit Nederlandse woningvoorraad
Tabel 2.2b	Energielabels Nederlandse woningvoorraad
Tabel 2.2c	Energielabel van koopwoningen uitgesplitst naar bouwperiode
Tabel 2.2d	Een typologie van beleidsproblemen
Tabel 2.4	De vier categorieën van het NATO-model
Tabel 3.3	Vier modellen van agendavorming
Tabel 3.3.2	Van probleem naar beleid (barrièremodel)
Tabel 4.2.3	Fundamentele verschillen tussen de kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksbenadering
Tabel 4.4	Operationalisatie van de variabelen
Tabel 5.2.1a	Verdeling respondenten op provinciaal niveau
Tabel 5.2.1b	Verdeling respondenten naar omvang gemeente
Tabel 5.2.2a	Actief beleid in frequenties en percentages
Tabel 5.2.3a	Mate van problematiek in cijfers
Tabel 5.2.3b	Mate van problematiek in frequentie en percentage
Tabel 5.2.4a	Relatief aandeel lage inkomens respondenten in cijfers
Grafiek 5.2.4b	Relatief aandeel lage inkomens respondenten naar categorie
Tabel 5.2.5a	Ideologische scores respondenten in cijfers
Grafiek 5.2.5b	Ideologische scores respondenten naar categorie
Tabel 5.2.6a	Wethouders gemeenten lokaal of landelijk in frequentie en percentage
Tabel 5.2.6b	Wethouders gemeenten lokaal of landelijk in cijfers
Tabel 5.2.7a	Inwoneraantal respondenten in cijfers
Grafiek 5.2.7b	Inwoneraantal respondenten naar categorie
Tabel 5.3	Beleidsinstrumenten voor het voeren van actief beleid
Tabel 5.4	Pearsons correlatiecoëfficiënten tussen alle variabelen
Tabel 5.5a	Samenvatting casus verwerking
Tabel 5.5b	Classificatie tabel (Blok 0)
Tabel 5.5c	Omnibus test van de coëfficiënten van het model
Tabel 5.5d	Samenvatting model
Tabel 5.5e	Hosmer en Lemeshow test
Tabel 5.5f	Voorspellingstabel voor de Hosmer and Lemeshow test
Tabel 5.5g	Classificatie tabel (Blok 1)
Tabel 5.5h	Variabelen in de vergelijking
Tabel 5.6a	Classificatie tabel (Blok 1)
Tabel 5.6b	Variabelen in de vergelijking

1 Inleiding

1.1 Aanleiding onderzoek

Er zijn maar weinig fysieke producten die zo van invloed zijn op haar gebruiker als een woning. Een woning is voor haar gebruiker niet alleen een noodzakelijk goed, een onderdak dat beschutting, een rustplaats en privacy levert, maar in toenemende mate ook een positioneel goed, waarmee uitdrukking wordt gegeven aan de persoonlijke leefstijl en maatschappelijke positie van haar gebruiker (Brandsen & Helderma, 2004: 66). De bouwkundige elementen waaruit een woning bestaat, zoals gevels, daken, vloeren en kozijnen, en de karakteristieke eigenschappen die deze individuele elementen bezitten, zijn bepalend voor het door bewoners ervaren woongenot. Deze elementen worden echter aangetast door invloeden van de natuur en onderhoud is noodzakelijk als men de karakteristieke eigenschappen van deze elementen, zoals bijvoorbeeld de energetische kwaliteit of de esthetische uitstraling, wil behouden.

Uit recente wetenschappelijke publicaties blijkt dat op de particuliere woningmarkt het tij is gekeerd voor een gedeelte van de Nederlandse particuliere woningbezitters (met name in de lagere koopsegmenten). Na decennia van economische voorspoed is een beperkte groep van eigenaren niet langer in staat zijn woning adequaat te onderhouden en/of naar moderne maatstaven te isoleren (zie bijv. Lupi, 2013a; Meijer, Tambach & Visscher, 2013; Schuitemaker & Wassenberg, 2013; Tambach, Meijer & Visscher, 2011). In Nederland zijn er op het moment ca. 50.000 woningen met een slechte staat van onderhoud, en ongeveer 500.000 woningen met een matige staat van onderhoud (Lupi, 2013b: 3). Dit betekent dat grofweg 8% van de gehele Nederlandse woningvoorraad matig of slecht wordt onderhouden en niet voldoet aan de hedendaagse kwaliteitseisen (Tambach et al., 2011: 1). Daarnaast kampen veel woningen binnen de particuliere woningvoorraad (PWV) met een slechte energetische kwaliteit, omdat er niet of nauwelijks isolerende maatregelen zijn toegepast. Harde cijfers ontbreken, maar schattingen van experts duiden op aanzienlijke gebreken binnen delen van de PWV (Meijer et al., 2013: 24).

Zorgwekkend is dat deze groep van slecht onderhouden en/of slecht geïsoleerde particuliere woningen vaak geografisch geconcentreerd is in zogenoemde 'probleemplukken'. Een onevenredig deel van deze woningen bevindt zich in beperkte geografische gebieden (woonwijken, dorpskernen of bijvoorbeeld stratenblokken), wat leidt tot een versterking van nadelige effecten voor de direct nabije bebouwde omgeving (Knol, Boelhauer & Veldheer, 2012, in Lupi, 2013b: 19). Omwonenden ervaren een verslechtering van het aanzien van hun woonomgeving, een teruglopende leefbaarheid en een waardedaling van hun eigen woningbezit omdat woningen minder interessant worden voor potentiële kopers (Schreuders, Schuitemaker & Wassenberg, 2013: 8).

De aanwezigheid van probleemplukken binnen de PWV is bij uitstek een signaal dat een gedeelte van de woningen binnen de PWV niet langer voldoet aan het door de overheid gewenste kwaliteitsniveau. Op basis van de Woningwet is het openbaar bestuur verplicht toezicht te houden op de kwaliteit van de woningvoorraad, teneinde deze te waarborgen. Dit impliceert dat het openbaar bestuur niet alleen de taak heeft de kwaliteit van de PWV te controleren, maar ook dat zij dient in te grijpen op het moment dat deze in het geding komt. Daar is recentelijk bijgekomen dat de rijksoverheid en veel gemeenten serieuze ambities hebben geformuleerd om tot forse reducties van de Co₂-uitstoot te komen. Verbetering van de energetische waarde van de particuliere woningvoorraad is in het kader van deze doelstellingen onontbeerlijk (Meijer et al., 2013: 32). Er is echter niet vastgelegd op welke wijze deze doelen/taken behaald dienen te worden en gemeenten vullen dit ieder op eigen wijze in.

Gemeenten beschikken over een grote mate van autonomie en krijgen vanuit de rijksoverheid steeds meer verantwoordelijkheid op verschillende beleidsterreinen. De middelen die een gemeente tot haar beschikking heeft zijn echter beperkt, en taken binnen andere beleidsterreinen (zoals bijvoorbeeld

de zorg) kennen vaak een hogere prioriteit. Dit verklaart echter niet waarom sommige gemeenten wel, en andere geen actief beleid voeren om de aanwezigheid van probleemplukken binnen de PWV tegen te gaan.

Er bestaat binnen het openbaar bestuur en de academische wereld een lacune aan kennis over de vraag binnen welke gemeenten er sprake is van deze problematiek, welke gemeenten daadwerkelijk actief beleid voeren en hoe het kan dat de ene gemeente wel, en de andere gemeente geen beleid voert om deze problematiek tegen te gaan (mits deze problematiek zich in desbetreffende gemeente voordoet). Deze vragen staan dan ook centraal in dit onderzoek.

1.2 Probleemstelling

Binnen de wetenschappelijke literatuur bestaan er verschillende theoretische inzichten die verklaren hoe beleid tot stand komt en hoe verschillen in beleidsvoering tussen overheden of binnen gedecentraliseerde bestuurslagen kunnen ontstaan. Het is interessant om te onderzoeken of deze theoretische inzichten een bijdrage kunnen leveren bij het beantwoorden van de vraag hoe het kan dat de ene gemeente wel en de andere geen actief beleid voert teneinde de problematiek van probleemplukken binnen haar PWV tegen te gaan. Dit onderzoek zal trachten om op basis van deze theoretische inzichten die factoren te identificeren die in staat zijn die vraag te beantwoorden. Eerst zal echter moeten worden vastgesteld in hoeverre individuele gemeenten kampen met de problematiek van probleemplukken en welke gemeenten hiervoor daadwerkelijk actief beleid voeren.

Tot nu toe is er in de wetenschappelijke literatuur met betrekking tot probleemplukken met name aandacht besteed aan de kenmerken van de Nederlandse woningvoorraad en de motieven van woningeigenaren om niet tot onderhoud van het eigen woningbezit over te gaan of de energetische kwaliteit hiervan te verbeteren. Daarnaast is er voornamelijk aandacht geweest voor de inhoud van beleid waarmee diverse gemeenten momenteel experimenteren en in hoeverre dit beleid als effectief kan worden beschouwd. Kennis over de mate waarin individuele gemeenten met deze problematiek kampen, welke gemeenten beleid voeren om deze problematiek tegen te gaan en hoe het kan dat een gemeente al dan niet actief beleid voert kan echter een positieve bijdrage leveren aan het functioneren van het openbaar bestuur en de kennisbasis op dit onderzoeksgebied. Het is dan ook de doelstelling van dit onderzoek kennis te genereren en tot aanbevelingen voor toekomstig beleid en onderzoek te komen, kennis en aanbevelingen die door de centrale overheid toegepast kan worden om bijvoorbeeld specifiek die gemeenten te ondersteunen die onevenredig veel met probleemplukken binnen de gemeentelijke PWV kampen. Met deze kennis wordt het openbaar bestuur onder meer in staat gesteld de beperkte middelen die tot haar beschikking staan in te zetten op die plekken waar de nood het hoogst is teneinde een efficiënte borging van een minimaal kwaliteitsniveau binnen de PWV te bewerkstelligen. Daarnaast maakt deze kennis het beleidsvormingsproces binnen individuele gemeenten inzichtelijk en kan de overheid bijvoorbeeld ingrijpen bij die gemeenten waar het beleidsvormingsproces niet tot het instellen van actief beleid leidt, terwijl de omvang van de plaatselijke problematiek dit wel zou rechtvaardigen. Hiervoor zal de volgende centrale vraagstelling worden gehanteerd:

Hoe kan men verklaren dat gemeenten die kampen met probleemplukken binnen hun particuliere woningvoorraad al dan niet actief beleid voeren om deze probleemplukken tegen te gaan?

Om de centrale vraag te kunnen beantwoorden dienen eerst de antwoorden op de volgende deelvragen vastgesteld te worden:

1. Wat wordt er in dit onderzoek verstaan onder de term ‘probleemplukken’?
2. Hoe wordt de definitie ‘actief beleid’ om probleemplukken binnen de gemeentelijke PWV tegen te gaan binnen dit onderzoek gehanteerd?

3. Welke beleidsinstrumenten kunnen volgens de wetenschappelijke literatuur worden toegepast?
4. Welke theoretische inzichten kunnen verklaren waarom een gemeente al dan niet beleid voert om de problematiek van probleemplukken tegen te gaan?
5. Op welke methodologische wijze wordt dit onderzoek uitgevoerd?
6. Welke gemeenten voeren actief beleid om probleemplukken tegen te gaan en welke beleidsinstrumenten zetten ze hiervoor in?
7. Welke variabelen zijn daadwerkelijk in staat verschillen in beleidsvorming door gemeenten te verklaren?

1.3 Relevantie

De kwaliteit van de PWV is niet alleen in hoge mate van invloed op het leven van haar eigenaren en gebruikers maar indirect ook op dat van omwonenden. Daarmee is dit onderzoek bij uitstek van maatschappelijk belang: een gebrekkige kwaliteit van woningen binnen delen van de PWV kan al snel van negatieve invloed zijn op het leven van een aanzienlijk deel van de Nederlandse ingezetenen. De uitkomsten van dit onderzoek leveren diverse mogelijkheden voor een maatschappelijke bijdrage; kennis over de mate van problematiek en de beleidsinterventies die gemeenten ondernemen stellen de verschillende bestuurslagen van het openbaar bestuur (het rijk, provincies en gemeenten) in staat om van elkaar te leren en zo de *best practices* van elkaar over te nemen, teneinde de problematiek op een effectieve en efficiënte manier tegen te gaan. Daarnaast kan deze kennis een zelfreflecterende werking bij gemeenten tot stand brengen waarbij er wellicht nieuwe feiten over de mate van problematiek binnen de PWV naar voren komen. Meer aandacht voor een zekere problematiek leidt er namelijk vaak toe dat deze ook eerder wordt waargenomen. Probleemplukken die tot op heden nog niet in kaart zijn gebracht krijgen zo meer kans om door gemeenten te worden opgemerkt. Hoe meer er bekend is over de aanwezigheid van probleemplukken, des te eerder zullen er middelen door het openbaar bestuur worden vrijgemaakt om deze te bestrijden. De PWV staat de komende jaren voor grote uitdagingen; meer kennis over de problematiek van probleemplukken, over hoe het openbaar bestuur hierop reageert en welk effect deze overheidsingrepen hebben, kan bijdragen aan effectieve en efficiënte beleidsoplossingen om deze uitdagingen aan te gaan. Dat de situatie ernstig is komt duidelijk naar voren in de volgende quote:

Verwacht mag namelijk worden dat in de nabije toekomst de problemen in de particuliere woningvoorraad zich breder zullen gaan manifesteren. Het gaat daarbij lang niet alleen om het opheffen van onderhoudsachterstanden (en funderingsproblemen), maar ook om het verbeteren van de energetische prestatie en het vergroten van de 'levensloopgeschiktheid'. Er wachten nog forse opgaven waarvan het niet te verwachten is dat die zich 'vanzelf zullen gaan oplossen' 'Ook in de toekomst blijft de verbetering van de particuliere woningvoorraad een gemeentelijk belang en is er beleid nodig. (Meijer et al., 2013: 1)

Het onderzoeksonderwerp is niet alleen maatschappelijk, maar ook wetenschappelijk gezien van belang. Ten eerste is het voor de wetenschap, met name voor bestuurskunde, van belang relevante maatschappelijke problemen te benoemen en te onderzoeken hoe het openbaar bestuur hier mee omgaat. Ten tweede heeft recent wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot de problematiek van probleemplukken met name oog voor de vraag wat de oorzaken voor het ontstaan van probleemplukken zijn, voor de bouwtechnische aard van de problematiek en voor de inhoud en effectiviteit van beleid dat gemeenten eventueel voeren. Er is echter een zekere lacune als het gaat om de vraag waarom gemeenten al dan niet beleid voeren, kennis die met name vanuit een bestuurskundig oogpunt interessant is. Ten derde is er momenteel geen alomvattend beeld van de problematiek en is niet duidelijk welke gemeenten hiermee kampen (Meijer et al., 2013: 23; Lupi, 2013a: 11). Het zelfde

geldt voor de vraag welke gemeenten beleid voeren om de problematiek tegen te gaan. Meer inzicht hierin maakt het mogelijk vervolgonderzoek te doen naar bijvoorbeeld effectieve beleidsoplossingen, of in te gaan op de vraag waarom de ene gemeente wel en de andere geen probleemplukken kent.

1.4 Voorbeschouwing Theoretisch kader

In hoofdstuk drie zal de theoretische onderbouwing van dit onderzoek worden verwoord en staat deelvraag 4 centraal. In dit hoofdstuk wordt er voornamelijk aandacht besteed aan verschillende theoretische zienswijze over de manier waarop overheidsbeleid tot stand komt. Om het complexe en vaak chaotische proces van beleidsvorming in de empirie te kunnen analyseren zal er eerst een beleidscyclus geïntroduceerd worden om dit proces behapbaar te maken. Vervolgens wordt er aan de hand van twee concepten, de systematische en de institutionele agenda, geïllustreerd op welke wijze maatschappelijke dilemma's eventueel aandacht verkrijgen van beleidsmakers. Voor dit onderzoek staan de eerste twee fasen van de beleidscyclus centraal, het agendavormingsproces en het besluitvormingsproces. Om inzicht in de werkzame mechanismen binnen deze twee fasen van beleidsvorming te verkrijgen raadpleegt dit onderzoek meerdere theoretische modellen. Voor het agendavormingsproces worden vier modellen voor agendavorming, het kloofmodel, het barrièremodel, het relatieve aandachtsmodel en het stromenmodel, gehanteerd. Voor het besluitvormingsproces worden drie klassiek modellen voor besluitvorming, het rationele actor model, het incrementele model (incrementalisme) en het garbage can model, toegepast. Op basis van deze modellen zijn er vijf verklarende factoren geselecteerd die in theorie van invloed zijn op het beleidsvormingsproces van gemeenten omtrent probleemplukken en die door dit onderzoek worden gehanteerd in een poging de uitkomsten van het beleidsvormingsproces binnen gemeenten ten aanzien van deze problematiek te verklaren. Afsluitend is er in dit hoofdstuk een conceptueel model opgesteld om de relatie tussen de geselecteerde verklarende factoren en de mogelijke uitkomsten van het beleidsvormingsproces te illustreren.

1.5 Voorbeschouwing methodologische kader

In hoofdstuk vier komt de methodologische handelswijze van dit onderzoek aan de orde en staat deelvraag 5 centraal. In dit hoofdstuk wordt allereerst toegelicht wat kwalitatief en kwantitatief onderzoek inhoudt, hoe onderzoek op basis van deze twee onderzoeksbenaderingen tot stand komt en waarom dit onderzoek ervoor heeft gekozen een kwantitatieve onderzoeksbenadering te hanteren om de onderzoeksvragen te beantwoorden. Vervolgens wordt de wijze van dataverzameling van dit onderzoek besproken. Hiervoor wordt onder meer de theoretische achtergrond van de enquête, de voornaamste onderzoeksstrategie voor dataverzameling van dit onderzoek, beschreven en wordt inzichtelijk gemaakt op welke wijze deze strategie in de praktijk wordt gehanteerd. Hierna wordt aangegeven op welke wijze de theoretische constructen, de theoretische factoren die dit onderzoek heeft geselecteerd om het beleidsvormingsproces binnen gemeenten omtrent probleemplukken te kunnen verklaren, meetbaar zijn gemaakt en wordt beschreven welke kenmerken de waarnemingen, die op basis van deze constructen worden verzameld, vertonen. Daarna wordt er aandacht besteed aan de validiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek. Hiervoor wordt er eerst aan de hand van diverse theoretische inzichten besproken wat deze twee kwaliteitsmaatstaven betekenen voor wetenschappelijk onderzoek, om vervolgens uitvoerig in te gaan op de vraag in hoeverre dit onderzoek aan deze twee maatstaven voldoet en de sterke en zwakke punten van dit onderzoek geïdentificeerd worden. Afsluitend zal worden toegelicht op welke wijze dit onderzoek de verworven data statistisch zal toetsen om de centrale vraag van dit onderzoek te beantwoorden. Hier wordt beargumenteerd waarom dit onderzoek genooddaakt is een logistische regressie-analyse te hanteren en wordt het werkbare principe van deze regressievariant besproken.

1.6 Leeswijzer

Dit onderzoeksverslag is als volgt samengesteld. In hoofdstuk twee, het beleidskader, wordt ingegaan op de theoretische achtergrond van de begrippen die in de centrale vraagstelling worden gehanteerd en wordt toegelicht wat dit onderzoek onder deze begrippen verstaat. In dit hoofdstuk staan de begrippen ‘probleemplukken’, ‘beleid’, ‘actief beleid’ en ‘beleidsinstrumenten’ centraal. In hoofdstuk drie, het theoretisch kader, wordt vervolgens aandacht besteed aan de theoretische achtergrond van de theoretische constructen die dit onderzoek toepast in een poging een antwoord te vinden op de centrale vraag van dit onderzoek. Hiervoor zullen verschillende verklarende modellen voor agendavorming en besluitvorming behandeld worden. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een conceptueel model waarin de relatie tussen de afhankelijke en onafhankelijke variabelen waar dit onderzoek gebruik van maakt wordt toegelicht. Hierna zal in hoofdstuk vier, het methodologisch kader, de methodologische fundatie van dit onderzoek worden besproken. In dit hoofdstuk wordt inzichtelijk gemaakt op welke wijze dit onderzoek wordt uitgevoerd en op welke wijze de variabelen binnen dit onderzoek worden gehanteerd. Tevens is er aandacht voor de kwaliteit van dit onderzoek, dit wordt beoordeeld aan de hand van twee kwaliteitsmaatstaven: validiteit en betrouwbaarheid. In hoofdstuk vijf, analyse, worden de verzamelde onderzoeksdata beschreven en geanalyseerd aan de hand van twee logistische regressies. In hoofdstuk zes volgt de conclusie, verwoord op basis van de analyse van de onderzoeksresultaten. In dit hoofdstuk wordt daarnaast een kritische reflectie van het onderzoek gegeven en worden er aanbevelingen gedaan voor toekomstig onderzoek en het voeren van beleid in de praktijk.

2 Beleidskader

2.1 Inleiding

Om de centrale vraagstelling van dit onderzoek te beantwoorden worden de begrippen die in deze vraagstelling worden gehanteerd gespecificeerd. In paragraaf 2.2 wordt eerst ingegaan op de definitie van ‘probleemplukken’, paragraaf 2.3 besteedt aandacht aan de definitie van ‘beleid’ en in paragraaf 2.4 worden de beleidsinstrumenten behandeld die het openbaar bestuur volgens de wetenschappelijke literatuur tot haar beschikking heeft. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een samenvatting van de bevindingen.

2.2 Probleemplukken

De hedendaagse woning dient aan een scala van kwaliteitseisen te voldoen, die vaak tot in detail zijn vastgelegd. Dit onderzoek richt zich op twee specifieke kwaliteitseisen die aan een woning gesteld kunnen worden. Ten eerste de *onderhoudskwaliteit* en ten tweede de *energetische kwaliteit*. De onderhoudskwaliteit wordt vastgesteld aan de hand van de kosten die eventueel achterstallig onderhoud aan een woning met zich meebrengt. De energetische kwaliteit wordt vastgesteld aan de hand van het relatieve aandeel bouwtechnische elementen van een woning waarbij daadwerkelijk materialen voor thermische isolatie zijn toegepast.

Dit onderzoek richt zich specifiek op de aanwezigheid van groepen woningen binnen de PWV die aan de hand van de twee genoemde maatstaven aanzienlijke gebreken vertonen en dus niet langer voldoen aan deze kwaliteitseisen. Deze groepen woningen worden in de wetenschappelijke literatuur ook wel als probleemplukken omschreven. Binnen de wetenschappelijke literatuur is de term probleemplukken recent geïntroduceerd in het rapport ‘*Verbetering van particuliere woningen: ook in de toekomst een gemeentelijke belang*’, dat tot stand is gekomen op basis van een samenwerkingsverband tussen Platform 31, onderzoeksinstituut OTB en zeven gemeenten (Meijer et al., 2013). De term functioneert hier als een containerbegrip dat niet alleen betrekking heeft op onderhoudsachterstanden en energetische kwaliteit, maar ook kan wijzen op bijvoorbeeld een funderingsproblematiek of een ontbrekende toekomstbestendigheid bij particuliere woningen.

Men kan onder het begrip probleemplukken groepen van woningen verstaan met diverse tekortkomingen, individueel of in verschillende combinaties, waardoor het begrip op diverse wijzen geïnterpreteerd kan worden. Een duidelijk afgebakende definitie van probleemplukken is tot op heden niet vastgesteld. De definitie van probleemplukken die dit onderzoek hanteert luidt als volgt:

Met de term ‘probleemplukken’ wordt verwezen naar de aanwezigheid van een onevenredig aantal slecht onderhouden of geïsoleerde particuliere woningen binnen een bepaald woongebied (woonwijk, stratenblok) van een gemeente.

Het begrip particuliere woningen slaat in deze definitie op woningen die het eigendom zijn van particuliere eigenaren en waarvan het gebruiksrecht genuttigd wordt door de eigenaar zelf, al dan niet een eventuele huurder. Woningen van institutionele beleggers en woningcorporaties vallen niet onder het begrip van particuliere woningen en vallen daarmee buiten het kader van dit onderzoek.

Met matig of slecht onderhouden woningen worden volgens de definitie woningen bedoeld met een aanzienlijke onderhoudsachterstand. Woningen die matig worden onderhouden zijn woningen die ten minste voor € 10.000,- euro aan achterstallig onderhoud hebben, tot een maximum van €20.000 (Lupi, 2013a: 12). Woningen die slecht worden onderhouden zijn woningen die ten minste voor €20.000 aan achterstallig onderhoud hebben (Lupi, 2013a: 12).

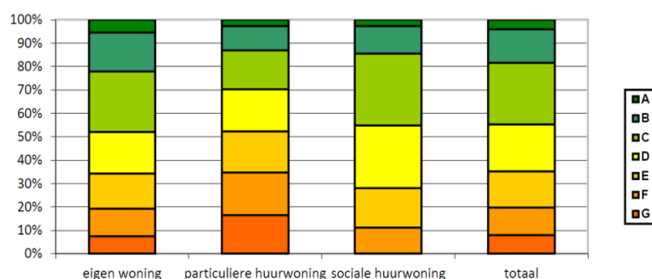
In de inleiding werd reeds gesteld dat er binnen de Nederlandse woningvoorraad sprake is van ongeveer 50.000 woningen met een slechte staat van onderhoud, en ongeveer 500.000 woningen met een matige staat van onderhoud (Lupi, 2013b: 3). De sociale huursector, waar traditioneel de grootste

onderhoudsachterstanden voorkomen, is wat dit betreft niet langer koploper; deze rol is inmiddels overgenomen door particuliere woningeigenaren. De PWV vertegenwoordigt ruim tweederde van de totale woningvoorraad, maar is verantwoordelijk voor 91% van de ruim half miljoen woningen met aanzienlijke onderhoudsachterstanden (Lupi, 2013A: 12), disproportionele hoeveelheid. Een helder inzicht in de mate waarin, en op welke locaties (binnen de gehele woningvoorraad) deze problematiek zich voordoet is niet aanwezig (Meijer et al., 2013: 23). Uit onderzoek komt wel naar voren dat binnen de Nederlandse PWV de particuliere huursector duidelijk koploper is op het gebied van probleemplukken (Lupi, 2013a: 12).

	Eigenaar-bewoner	Particuliere verhuur	Sociale verhuur	Totaal
Goed	3.780.000	720.000	2.250.000	6.750.000
Matig	300.000	152.500	47.500	500.000
Slecht	20.000	27.500	2.500	50.000
Totaal	4.100.000	900.000	2.300.000	7.300.000

Tabel 2.2a: Kwaliteit Nederlandse woningvoorraad, cijfers zijn schattingen, en afgerond, gebaseerd op KWR (bron: eigen onderzoek Platform 31)¹

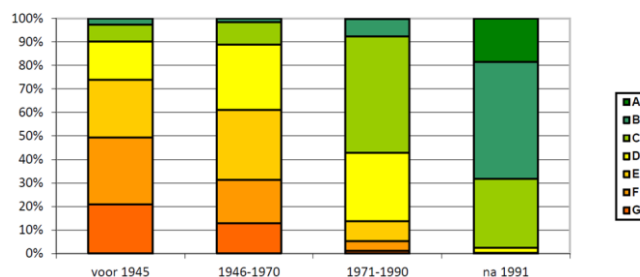
Met woningen die matig of slecht geïsoleerd zijn worden volgens de definitie woningen bedoeld die beschikken over een slechte energetische kwaliteit doordat er niet of nauwelijks isolerende maatregelen in de bouwtechnische elementen van de woning zijn toegepast. Op het gebied van energetische kwaliteit heerst er, in vergelijking met onderhoudsachterstanden, nog meer onduidelijkheid over de empirische situatie. Recente data over de energetische kwaliteit van de PWV zijn onvolledig en slechts beperkt beschikbaar (Meijer et al., 2013: 24). Uit berekeningen die zijn uitgevoerd voor het convenant ‘Meer met Minder’ is op te maken dat de meeste winst binnen de Nederlandse woningvoorraad binnen de PWV te behalen valt (convenant Meer met Minder, 2008, in Meijer et al., 2013: 24). Wat wel duidelijk vaststaat is dat waar onderhoudsachterstanden slechts een beperkt gedeelte van de Nederlandse PWV beslaan, een gebrekkige energetische kwaliteit juist een aanzienlijk deel van de Nederlandse PWV treft. De meest recente data over energetische kwaliteit van de PWV dateren uit 2012. Het WoON onderzoek 2012 heeft destijds een Energiemodule uitgevoerd waarbij is berekend welke energielabels de woningen binnen de steekproef zouden krijgen. Particuliere woningen voor eigen gebruik hebben gemiddeld hogere energielabels dan particuliere woningen die voor verhuur worden ingezet. Desalniettemin scoort ruim de helft van de woningen binnen de PWV een label van D of lager (schaal A t/m G). In absolute getallen komt dit neer op ca. 2 miljoen particuliere woningen met een slecht scorend energielabel binnen de gehele Nederlandse woningvoorraad (Meijer et al., 2013: 25).

Grafiek 2.2b: Energielabels Nederlandse woningvoorraad (WoON Energie, 2012)

¹ De cijfers in tabel 2.2a borduren voort op de gegevens van de meest recent uitgevoerde Kwalitatieve Woning Registratie (KWR) uit 2000 en het daaropvolgende WoonOnderzoek Nederland (WoON) uit 2009 (Lupi, 2013A: 11). Zowel de KWR- als de WoON -onderzoeken gebeuren op basis van het steekproefsgewijs controleren van de Nederlandse woningvoorraad. De onderzoeken zijn echter beperkt in zowel omvang en diepgang als frequentie waarin ze uitgevoerd zijn.

Het WoON onderzoek 2012 laat zien dat de energetische kwaliteit van de PWV met name gebreken vertoont bij woningen uit de voor-oorlogse en vroeg na-oorlogse bouwperiode. Ruim tweederde tot bijna driekwart van de PWV uit deze bouwperiode scoort energielabel E of minder. In absolute getallen is dit een aanzienlijk aantal van ca. 1.4 miljoen woningen (Meijer et al., 2013: P. 25).

Grafiek 2.2c: Energielabel van koopwoningen uitgesplitst naar bouwperiode (WoON Energie, 2012)

De term probleemstukken laat zich lastig vertalen in cijfers; data over onderhoudsachterstanden en energetische kenmerken voor woningen binnen de PWV ontbreken grotendeels, met name op het gebied van energetische kwaliteit. Gemeenten definiëren de term probleemstukken ieder in eigen context op basis van zelf vastgestelde maatstaven waarbij uniformiteit ontbreekt. Wel kan gesteld worden dat gemeenten vaak clusters van woningen als probleemstuk aanwijzen die kwalitatief te wensen overlaten voor haar gebruikers en overlast veroorzaken voor de omgeving. Aangezien de focus van gemeenten vaak ligt op woongebieden die het toch al zwaar hebben, zoals de krachtwijken en woonwijken met een laag inkomen per huishouden (wijken die vaak kampen met een scala aan sociale problematiek), ligt het voor de hand dat juist in deze wijken clusters van kwalitatief slechte woningen in aanmerking komen om door gemeenten als probleemstuk bestempeld te worden.

Afsluitend kan men stellen dat de problematiek van probleemstukken bij uitstek kan worden omschreven als een *wicked problem*, een ontembaar probleem, en voldoet deze daarmee aan veel van de kenmerken die Rittel en Webber (1973: 161-167) als karakteristiek van ontembare problemen hebben opgesteld. De problematiek van probleemstukken is niet alleen een probleem op zichzelf maar maakt ook deel uit van een set samenhangende problemen dat zich binnen een gemeente afspeelt, waarbij deze problemen onderling van invloed op elkaar zijn. Daarnaast zijn er meerdere factoren die de problematiek veroorzaken en die eveneens onderling op elkaar van invloed zijn. De kenmerken van ontembare problemen maken analyse van deze problemen tot een complexe taak en universele oplossingen die dergelijke problematiek teniet kunnen doen zijn vaak niet voorhanden.

		Zekerheid van kennis	
		Laag	Hoog
Consensus over maatstaven	Laag	Ontembare problemen	(On)Tembare normatieve problemen
	Hoog	(On)Tembare kennisproblemen	Getemde problemen

Tabel 0.2d: Een typologie van beleidsproblemen, gebaseerd op Hoppe (1989: 11, in Fenger en Klok, 2008: 235)

2.3 Beleid

Naast de term probleemstukken verdient ook de term (actief) beleid nadere toelichting. Allereerst moet worden vastgesteld wat dit onderzoek verstaat onder het begrip beleid.

Alleen al binnen de Nederlandse wetenschappelijke literatuur wordt er een veelvoud aan definities voor het begrip (overheids-)beleid gehanteerd. Hoogerwerf (2008: 19) beschrijft beleid als “het streven naar het bereiken van bepaalde doeleinden met bepaalde middelen en bepaalde tijdskeuzes”. Kleijn (1968: 7, in Hoogerwerf, 2008: 19) beschrijft beleid als “bewust en systematisch handelen met gebruikmaking van de daartoe geëigende middelen, met een duidelijk omlijnd politiek doel voor ogen, waarnaar stap voor stap wordt toegewerkt”. Van Doorn en Lammers (1962: 192-193, in Hoogerwerf, 2008: 19) interpreteren beleid daarentegen als “een plan van actie, een samenstel van

middelen en doeleinden”. Kuypers (1980: 19, in Hoogerwerf, 2008: 19) ziet beleid juist weer als “een systeem van gekozen elementen, waarvan elk zich tot één of meer andere verhoudt als een doel tot een middel of als een middel tot een doel”.

Hoogerwerf (2008: 20) wijst erop dat men uit de verschillende bestaande definities van beleid kan opmaken dat er verschillende inzichten over het begrip beleid bestaan en benoemt hierbij drie punten. Ten eerste: sommige auteurs zien beleid als ‘handelen’, terwijl andere auteurs beleid interpreteren als ‘een plan’. Een derde groep verstaat onder beleid beide zaken, oftewel ‘een plan met daarop volgende handelingen’. Hoogerwerf verstaat onder het begrip beleid zowel het opstellen van een plan als de handelingen die uit dit plan voortvloeien. Een plan heeft volgens Hoogerwerf namelijk geen kans van slagen als er geen handelingen verricht worden om dit plan daadwerkelijk te verwezenlijken, en omgekeerd zal het willekeurig uitvoeren van handelingen niet snel leiden tot een gewenst resultaat als er geen doordacht plan aan deze handelingen ten grondslag ligt. Ten tweede: sommige auteurs spreken van doeleinden en middelen, terwijl andere daar aan voorbijgaan. Hoogerwerf is van mening dat deze twee zaken de basale structuur leveren voor elke vorm van beleidsdenken. Deze gedachte wordt ook wel omschreven als ‘finaal denken’: het zoeken en gebruiken van middelen om gestelde doeleinden te behalen (Kuypers, 1980: 19, in Hoogerwerf, 2008: 20). Zolang deze twee elementen niet duidelijk worden gehanteerd voor het ontwerpen en uitvoeren van beleid, leidt dit al snel tot incoherente en ineffectieve uitkomsten. Ten derde: een element dat nog wel eens ontbreekt in de verschillende gehanteerde definities van beleid is het tijdselement. Volgens Hoogerwerf is het toepassen van een tijdselement voor het definiëren van beleid van toegevoegde waarde, omdat het nastreven van doeleinden en het hiervoor toepassen van beleidsmiddelen doelt op verschillende tijdstippen binnen een zekere periode. Daarnaast worden middelen vaak op expliciete tijdstippen ingezet.

Naast de verschillende inzichten en definities in de Nederlandstalige vakliteratuur met betrekking tot het begrip beleid is er ook in de Engelstalige vakliteratuur een scala aan inzichten en definities te vinden. Howlett, Ramesh en Perl (2009: 4) bijvoorbeeld, zien beleid als gebonden actoren die trachten beleidsdoeleinden te verbinden aan beleidsmiddelen in een proces dat gekarakteriseerd kan worden als *applied problem-solving*. Het identificeren van problemen en deze koppelen aan beleidsoplossingen gebeurt aan de hand van het articuleren van beleidsdoelstellingen in diverse beleidsarena’s, op basis van verschillende discoursen, waarbij beleidsinstrumenten gezien worden als de middelen om deze beleidsdoelstellingen te behalen. Volgens Howlett et al. (2009: 4) zijn er in dit proces van het bij elkaar brengen van zowel beleidsdoelstellingen als beleidsoplossingen twee dimensies te onderscheiden. Zij benoemen ten eerste de *technische* dimensie die refereert aan de zoektocht naar de optimale verhouding (het optimum) tussen beleidsdoelstellingen en beleidsinstrumenten. Aangezien beleidsinstrumenten elk hun identieke karakter met bijkomende voor- en nadelen kennen, zijn zij voor het ene probleem een effectievere oplossing dan voor het andere. Vervolgens benoemen zij de *politieke* dimensie die doelt op de verschillende inzichten die individuele actoren binnen dit proces tentoonspreiden ten aanzien van de geschiktheid van een zeker beleidsinstrument voor een zeker probleem. Actoren verschillen namelijk vaak van inzicht over de vraag op welke problemen het openbaar bestuur zich dient te richten en welke beleidsoplossingen hier een gepaste oplossing zouden kunnen bieden. Daarnaast merken Howlett et al. (2009: 4) op dat bij het analyseren van een zeker probleem en de eventuele oplossing hiervoor men enerzijds beperkt wordt door de alsmatig voortschrijdende doch beperkte kennis over sociale en economische problemen en anderzijds door de normen, ideeën en principes van de beleidsactoren aangaande de beleidsoplossingen die zij als haalbaar achten. Deze ideologische aannamen van beleidsactoren vormen hier niet alleen de wijze waarop beleidsactoren tegen problemen aankijken, maar ook hoe zij de mogelijke beleidsoplossingen beoordelen/interpreteren (zie ook: Majone, 1975; Meltsner, 1972; Huitt, 1968; in Howlett et. al., 2009: 4).

Waarschijnlijk de meest bekende definitie van beleid uit de Engelstalige vakliteratuur is opgesteld door Thomas Dye (Howlett et al., 2009: 4). Deze definitie luidt: “alles wat het openbaar bestuur kiest te doen, of niet te doen” (Dye, 1972: 2). Deze definitie is te breed voor de meeste analytische doeleinden, zij stelt immers elke vorm van gedrag (of het nalaten daarvan) door overheids-actoren gelijk en biedt daarmee geen duidelijke differentiatie tussen significant en triviaal gedrag. Desalniettemin komen er wel andere belangrijke punten in de definitie van Dye naar voren; Howlett et al. (2009: 4) noemen er drie:

Het eerste punt is dat het openbaar bestuur wordt gezien als de primaire actor in het proces van beleidsvorming, het zijn namelijk de politieke en ambtelijke actoren binnen de diverse organisaties waaruit het openbaar bestuur bestaat, die beslissen welke doeleinden door de overheid dienen te worden nagestreefd, en die vervolgens bepalen hoe de beleidsoplossingen hiertoe vorm krijgen (Howlett et al., 2009: 5).

Het tweede punt is dat het beleidsvormingsproces onlosmakelijk is verbonden met een fundamentele keuze tussen handelen of niet handelen. De vraag is hier of een probleem door actoren binnen het openbaar bestuur als maatschappelijk probleem wordt gezien waarbij overheidsingrijpen rechtvaardig wordt geacht, of juist niet. Een eventuele negatieve uitkomst, oftewel de keuze om niet in te grijpen, wordt onder deze definitie ook gezien als een beleidskeuze (Howlett et al., 2009: 5).

Het derde punt is dat de keuze tot overheidsingrijpen een bewuste keuze is met bijbehorende bedoelde effecten in het vooruitzicht. Maatschappelijke problemen zijn echter vaak van complexe aard en onderhevig aan diverse factoren waar beleidsinterventies regelmatig slechts een beperkte invloed op kunnen uitoefenen. De uitkomsten van beleidsinterventies kennen dan ook vaak onbedoelde/onvoorziene bijeffecten. Deze onvoorziene bijeffecten zijn in het licht van de definitie van Dye geen onderdeel van de beleidsuitvoering van het openbaar bestuur, maar een ongewenst effect daarvan (Howlett et al., 2009: 5).

Dit onderzoek heeft ervoor gekozen de door Hoogerwerf opgestelde definitie voor beleid aan te vullen met twee elementen die in de verschillende bovenstaande definities verwoord worden, teneinde een specifiek toepasbaar analytisch kader te creëren dat dit onderzoek in staat stelt de centrale vraagstelling te beantwoorden. Het eerste element dat aan de definitie wordt toegevoegd zijn de *politieke actoren*. Dit verduidelijkt dat het politieke actoren zijn die een zeker beleidsdoel nastreven en in staat zijn hiervoor specifiek beleid in gang te zetten. Het tweede element dat aan de definitie van beleid van Hoogerwerf wordt toegevoegd is *een vooropgezet plan*. Dit element benadrukt dat er niet zo maar lukraak verschillende middelen, op willekeurige momenten, worden toegepast. Er dient sprake te zijn van een doordacht plan aan de hand waarvan geschikt geachte middelen volgens doelbewuste tijdskeuzes worden ingezet. Dit leidt tot de volgende definitie van beleid die voor dit onderzoek wordt toegepast:

Het door politieke actoren streven naar een zeker beleidsdoel, volgens een vooropgezet plan dat bestaat uit toe te passen middelen aan de hand van bepaalde tijdskeuzes.

Nu is vastgesteld wat dit onderzoek onder het begrip beleid verstaat, kan de vraag gesteld worden wanneer beleid als actief beleid wordt beoordeeld. Of beleid als actief beleid kan worden gezien hangt af van het beleidsdoel van het te beoordelen beleid. Voor dit onderzoek is het van belang dat als men spreekt van ‘actief beleid’ om de problematiek van probleemplukken binnen de gemeentelijke PWV tegen te gaan, er sprake is van beleid dat erop gericht is onderhoudsachterstanden en/of een gebrekkige energetische kwaliteit van probleemplukken binnen de gemeentelijke PWV aan te pakken, en in het meest positieve geval, geheel weg te werken. Actief beleid dient niet slechts een gewenst kwaliteitsniveau van woningen te institutionaliseren maar ook als doel te hebben om woningen die hier niet aan voldoen te verbeteren. Het betreft hier echter particulier bezit waardoor gemeenten niet zelfstandig, zonder instemming van de woningeigenaar, kunnen ingrijpen. Actief beleid dient dan ook

een gedragsverandering bij de woningeigenaren van probleemplukwoningen teweeg te brengen zodat deze eigenaren zelf, al dan niet in samenwerking met andere partijen, tot woningverbetering overgaan. De definitie van actief beleid luidt op grond van dit onderzoek als volgt:

Het door gemeentelijke politieke actoren streven naar het tegengaan of voorkomen van probleemplukken binnen de gemeentelijke PWV, volgens een vooropgezet plan dat bestaat uit toe te passen middelen aan de hand van bepaalde tijdskeuzes, dat er specifiek op gericht is in het gedrag van woningeigenaren van woningen die onderdeel zijn van deze probleemplukken, een positieve gedragsverandering teweeg te brengen.

Het gaat hier dus om overheidsbeleid dat op een gemeentelijk niveau gevoerd wordt en is ingesteld door politieke actoren binnen het gemeentelijk apparaat, gericht op het verwezenlijken van een gedragverandering binnen een doelgroep. In dit geval de woningeigenaren van probleemplukwoningen binnen de gemeentelijke PWV. Dergelijk beleid kan op diverse manieren worden vormgegeven, van een relatief beperkte informatievoorziening, het aanbieden van subsidies of financiering tot een uitgebreid pakket van maatregelen waarbij het verbeteringsproces van begin tot eind gefaciliteerd wordt.

2.4 Beleidsinstrumenten

Om de door haar gestelde doelen na te streven heeft een overheid middelen zoals geld, mankracht en materialen en de autoriteit om regels en voorschriften in te stellen nodig die ingezet kunnen worden om een zeker doel of gewenste situatie te realiseren. Dat deze middelen in het algemeen worden omschreven als beleidsinstrumenten is binnen de wetenschappelijke literatuur nooit een bron van discussie geweest. De discussie begint bij de afbakening van het begrip; de vraag welke middelen onder dit begrip vallen wordt door auteurs verschillend beantwoord.

De definitie van Hoogerwerf (1989: 22, in Klok, 1991: 19) luidt: “alles wat een actor gebruikt of kan gebruiken om het bereiken van een of meer doeleinden te bevorderen”. Hier ligt de nadruk op een zeker middel dat tijdens een handeling of activiteit voor het bevorderen van een beleidsdoel wordt toegepast. Ringeling (1983: 7, in Klok, 1991: 19) daarentegen heeft het over “beleidsactiviteiten die overeenkomstige kenmerken vertonen en die gericht zijn op de beïnvloeding van bestuurlijke en maatschappelijke processen”. Ringeling legt met deze definitie de nadruk juist op de uit te voeren activiteiten of handelingen, niet op de middelen die tijdens deze gedragingen worden gehanteerd, en die volgens deze definitie dus niet als beleidsinstrument worden gezien. Dit in tegenstelling tot de definitie van Hoogerwerf die niet de uit te voeren handelingen of activiteiten als beleidsinstrument bestempelt, maar juist het middel dat tijdens deze handeling of activiteit wordt toegepast (Klok, 1991: 19). Echter, Klok (1991: 20) concludeert dat het toegepaste middel onlosmakelijk verbonden is aan de uitvoering van een handeling of activiteit. In dit onderzoek wordt deze lijn van gedachten gevolgd, en zal een definitie voor beleidsmiddelen worden gehanteerd die geen onderscheid maakt tussen middelen en handelingen, maar beide zaken juist verbindt. De definitie die dit onderzoek aanhoudt, luidt als volgt:

Een beleidsinstrument is een activiteit of middel dat ingezet wordt om een beleidsdoel te bevorderen, waarbij de activiteit en het middel vaak onlosmakelijk zijn verbonden.

Om de verschillen tussen deze beleidsinstrumenten inzichtelijk en overzichtelijk te maken dient er een typologie voor deze instrumenten te worden gehanteerd. Een typologie die in de Nederlandstalige literatuur vaak gehanteerd wordt is die van *de wortel, de preek en de stok* van Van der Doelen (1988, in Klok, 1991: 170). De drie figuurlijke instrumenten representeren de drie categorieën van het model die staan voor drie sturingsmodellen: het economische, het communicatieve en het juridische. Het economische sturingsmodel (de wortel) omvat de mogelijkheid van een overheid actoren (financiële) middelen toe te kennen of te ontnemen zoals beurzen, subsidies, belastingen, accijns maar

bijvoorbeeld ook de onteigening van vastgoed of voertuigen. Met het hanteren van dergelijke beleidsinstrumenten tracht een overheid zeker gedrag te bevorderen of te beperken. Actoren worden hiertoe echter niet gedwongen: zij hebben een zekere handelingsvrijheid die wordt beloond of juist belast (Vedung, 1998: 32). Het communicatieve sturingsmodel (de preek) beslaat de beleidsinstrumenten die gedrag trachten te beïnvloeden door het overdragen van kennis, bijvoorbeeld een antirookcampagne waarin de nadelige gevolgen voor de gezondheid worden benadrukt. Op basis van kennisoverdracht tracht een overheid actoren ervan te overtuigen zeker gedrag te vertonen. Het staat actoren echter vrij zelf te bepalen of ze hun gedrag aanpassen (Vedung, 1998: 33). Onder het juridische sturingsmodel (de stok) worden regulerende beleidsinstrumenten geschaard. Deze instrumenten worden gehanteerd voor het definiëren van normen en acceptabel gedrag, of om de vrijheid van handelen in een maatschappij te beperken. De wet wordt gebruikt om gewenst of ongewenst gedrag van actoren in een maatschappij te bevorderen of tegen te gaan. Zodra men regels overtreedt kan de overheid sancties instellen. Een overheid hanteert de stok dus om recalcitrante actoren te dwingen zich volgens de regels te gedragen (Lemaire, 1998: 59).

Een andere bekende typologie voor beleidsinstrumenten is het NATO-model van Hood (1983). Dit model bestaat uit vier categorieën: *nodality*, *authority*, *treasure* en *organization*. *Nodality* staat voor het begrip 'node', de eigenschap dat men zich als centraal punt binnen een informatie- of communicatienetwerk bevindt. Deze categorie vertoont grote overeenkomsten met de categorie de preek. De categorie *authority* staat voor het bezitten van juridische of officiële macht, zoals de bevoegdheid om iets te kunnen eisen, verbieden, garanderen of bijvoorbeeld toe te wijzen (Hood & Margetts, 2007: 5). Deze categorie valt goed te vergelijken met de categorie de stok. De categorie *treasure* kan letterlijk vertaald worden als de schatkist. Hier worden echter niet alleen financiële middelen mee bedoeld, maar alle middelen die een mens of organisatie kan bezitten en verhandelen. Deze categorie heeft dan ook grote overeenkomsten met de categorie de wortel. De vierde en laatste categorie is die van *organization* en doelt op de individuen binnen de organisatie van het openbaar bestuur maar ook op de gebouwen, computers en andere middelen. Hood en Margetts (2007: 6) merken op dat deze categorie vaak in verbinding staat met de overige drie categorieën maar dat deze niet als een simpele afgeleide van de overige drie categorieën gezien mag worden. Zij bedoelen hiermee dat een overheid zonder de drie andere categorieën altijd een zekere vorm van *organization* tot zijn beschikking heeft, namelijk mensen en middelen die ingezet worden om beleidsinstrumenten uit de andere drie categorieën te hanteren teneinde een zeker beleidsdoel te bevorderen. Elk beleidsinstrument uit een van de andere categorieën heeft actoren nodig om deze beleidsinstrumenten in werking te laten treden. De actoren zullen op hun beurt beschikking moeten hebben over diverse faciliteiten zoals gebouwen, ict, meubilair enz. Zelfs als een overheid geen beleidsinstrumenten uit een van de overige drie categorieën hanteert, hoe onrealistisch dit ook is, zal er altijd enige vorm van *organization* aanwezig zijn, anders zou er geen overheid bestaan. Veel andere typologieën, zoals de wortel, de preek en de stok, hebben geen aandacht voor deze categorie en zien dit element/dimensie steeds als (logisch) onderdeel van de overige categorieën.

Volgens Hood en Margetts (2007: 6) geeft elk van de vier categorieën het openbaar bestuur een unieke capaciteit om instrumenten binnen de desbetreffende categorie in te zetten en elk van de categorieën kent unieke mogelijkheden en beperkingen bij de inzet van deze instrumenten. Zij geven hiervoor de volgende opsomming:

1. *Nodality* maakt het voor het openbaar bestuur mogelijk om informatie te verzamelen en te verspreiden, omdat de overheid bij uitstek de centrale actor binnen een maatschappij is. De beleidsinstrumenten in deze categorie worden tijdens het hanteren hiervan alleen begrensd door de geloofwaardigheid van het openbaar bestuur.

2. *Authority* stelt het openbaar bestuur in staat om juridische en officiële voorschriften vast te stellen waarbij de inhoud van deze voorschriften, zoals bijvoorbeeld de grondwet, het openbaar bestuur in haar mogelijkheden voor toepassing begrenst.
3. *Treasure* stelt het openbaar bestuur in staat om ruilhandel uit te voeren. Zij kan hierbij een financiële beloning of straf opleggen in ruil voor bijvoorbeeld gewenst of ongewenst gedrag van een zekere doelgroep of actor. De mogelijkheden van deze categorie instrumenten worden begrensd door de solvabiliteit van zowel het openbaar bestuur als de burger (doelgroep van het middel).
4. *Organization* stelt het openbaar bestuur in staat om direct te handelen op basis van middelen die direct binnen de organisatie voorhanden zijn, zonder middelen uit de overige categorieën toe te passen. Het toepassen van dit vermogen wordt beperkt door de capaciteit van de organisatie van het openbaar bestuur.

Categorieën	Nodality	Authority	Treasure	Organization
Beschrijving	Communicatie tussen openbaar bestuur en andere actoren	Juridisch rechten en plichten	Financiële beloningen en sancties	Direct ter beschikking staande middelen
Voorbeeld	Voorlichtingscampagne	Verkeersregels	Subsidieregeling	Overheidsgebouwen

Tabel 1.4: de vier categorieën van het NATO-model (Hood, 1983)

Voor dit onderzoek zal gebruik gemaakt worden van het NATO-model van Hood (1983). Dit model wordt toegepast om onderscheid te kunnen maken tussen de diverse beleidsinstrumenten die door gemeenten ingezet worden om actief beleid te kunnen voeren. Daarbij maakt het de werking van de verschillende soorten beleidsinstrumenten inzichtelijk. Voor dit model is gekozen omdat de aanwezigheid van de vierde basiscategorie *organization* dit onderzoek in staat stelt een specifiek onderscheid tussen verschillende beleidsinstrumenten te maken dan het model van Van der Doelen (1988). Bovendien is dit model het meest gebruikelijke binnen de internationale wetenschappelijke literatuur, eventueel vervolgonderzoek vindt daardoor makkelijker aansluiting bij de kennis die in de internationale vakliteratuur beschikbaar is.

2.5 Samenvatting

In dit hoofdstuk zijn de volgende onderwerpen aan de orde gekomen. In paragraaf 2.2 is besproken wat dit onderzoek onder het begrip ‘probleemplukken’ verstaat, waarmee tevens antwoord is gegeven op deelvraag 1. Met het begrip probleemplukken wordt verwezen naar de aanwezigheid van een onevenredig aantal slecht onderhouden of geïsoleerde particuliere woningen binnen een gemeentelijke PWV. Vervolgens is in paragraaf 2.3 toegelicht wat dit onderzoek onder het begrip ‘actief beleid’ verstaat, waarmee deelvraag 2 wordt beantwoord. Met het begrip ‘actief beleid’ doelt dit onderzoek op het streven van gemeentelijke politieke actoren naar het tegengaan of voorkomen van probleemplukken binnen de gemeentelijke PWV. Dit doen zij aan de hand van een vooropgezet plan, dat bestaat uit toe te passen middelen en bepaalde tijdskeuzes, en er specifiek op gericht is een positieve gedragsverandering teweeg te brengen in het gedrag van woningeigenaren van woningen die onderdeel zijn van deze probleemplukken. In paragraaf 2.4 zijn de beleidsinstrumenten aan de orde gekomen die het openbaar bestuur ter beschikking staan om beleid te voeren. Dit onderzoek verstaat onder het begrip ‘beleidsinstrument’ een activiteit of middel dat ingezet wordt om een beleidsdoel te bevorderen, waarbij de activiteit en het middel vaak onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Om een onderscheid tussen de verschillende soorten beleidsinstrumenten aan te kunnen brengen en de werking van de beleidsinstrumenten te kunnen beschrijven is vervolgens het NATO-model van Hood geselecteerd. Met deze paragraaf wordt er antwoord gegeven op deelvraag 3.

3 Theoretisch kader

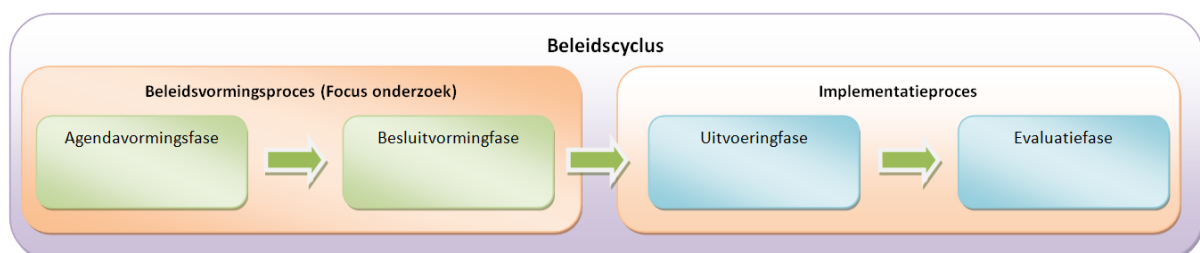
3.1 Inleiding

Voor het beantwoorden van de centrale vraag speelt het beleidsvormingsproces binnen gemeenten een cruciale rol. In paragraaf 3.2 komt aan de orde hoe een beleidsvormingsproces theoretisch gezien tot stand komt. Vervolgens worden in paragraaf 3.3 en 3.4 de verschillende modellen voor agendavorming (par. 3.3) en besluitvorming (par. 3.4) behandeld. Per model wordt de afweging gemaakt of de theoretische achtergrond van deze modellen, of delen daarvan, een bijdrage aan het beantwoorden van de centrale vraag van dit onderzoek zou kunnen leveren. In Paragraaf 3.5 wordt vervolgens een conceptueel model gepresenteerd waarin de samenhang of relaties tussen de theoretische verklaringen en de vraag waarom een gemeente al dan niet actief beleid voert wordt geïllustreerd, teneinde inzichtelijk te maken op welke wijze dit onderzoek zal worden uitgevoerd en welke concepten hierin een rol spelen. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een samenvatting van de bevindingen in paragraaf 3.6.

3.2 Het beleidsvormingsproces

Binnen de wetenschappelijke literatuur bestaan er diverse soorten modellen in de vorm van een *beleidscyclus*, die laten zien hoe beleid tot stand komt (zie bijv.: Simon, 1947; Laswell, 1956; Jenkins, 1978; Hogwood & Gunn, 1984, in Parsons, 2005: 78-79). Deze modellen, oftewel beleidscycli, worden toegepast als een conceptueel model om de complexe empirische werkelijkheid van beleidsvorming behapbaar te maken. Een beleidscyclus is een heuristisch model dat orde en regelmaat aanbrengt in de complexe werkelijkheid en hiermee een analytisch kader schept waarbinnen men op een methodische en systematische wijze de empirie van beleidsvorming kan beschrijven en onderzoeken. Dit onderzoek maakt gebruik van een dergelijk model om de vragen die dit onderzoek stelt te beantwoorden.

Voor het beantwoorden van de centrale hoofdvraag van dit onderzoek zijn er twee fasen binnen de voor dit onderzoek toegepaste beleidscyclus (afb. 3.2) van belang, de *agendavormingsfase* en de *besluitvormingsfase*. Deze twee fasen zijn de cruciale momenten waarop een gemeente vaststelt of er beleid gevoerd dient te worden voor een zeker probleem. De overige fasen hebben voornamelijk betrekking op de implementatie van een beleidsinterventie, de wijze waarop de beleidsinterventie tot uitvoering wordt gebracht in de empirie en de evaluatie van de uiteindelijke resultaten. Deze fasen van de beleidscyclus vallen buiten het kader van dit onderzoek omdat zij niet van toegevoegde waarde zijn voor het beantwoorden van de centrale hoofdvraag van dit onderzoek, die zich immers alleen richt op het eerste deel van de voltallige beleidscyclus, het *beleidsvormingsproces*.

Figuur 0.2: De beleidscyclus; deze beleidscyclus is slechts een grove simplificatie van de empirische werkelijkheid en is enkel bedoeld als een schematische weergave

De eerste fase, agendavorming, speelt een belangrijke rol in de beleidscyclus (Howlett et al., 2009: 92). Cobb en Elder (1972: 85, in Howlett et al., 2009: 101) maken dit inzichtelijk door een onderscheid te maken tussen de systematische ofwel de informele publieke agenda, en de institutionele dan wel formele staatsagenda. In principe kennen alle individuele, sociale en maatschappelijke

problemen een notering op de systematische agenda. Volgens Howlett et al. (2009: 101) functioneert de systematische agenda als maatschappelijke agenda waar individuele en maatschappelijke problemen benoemd, besproken en bediscussieerd kunnen worden. De agenda bevat letterlijk duizenden soorten problemen die door een of meerdere actoren binnen een maatschappij als een maatschappelijk probleem worden gezien, en waaraan de overheid volgens deze actoren (meer) aandacht zou moeten schenken. Slechts een beperkt aantal van deze stortvloed aan problemen wordt door een overheid toegelaten tot de institutionele agenda. Een zeker probleem zal alleen op de institutionele agenda geplaatst worden als het openbaar bestuur ervan overtuigd is dat er enerzijds sprake is van een maatschappelijk probleem, en anderzijds dat deze problematiek een zekere beleidsinterventie behoeft (Howlett et al., 2009: 101). Zodra een zeker probleem het agendavormingsproces succesvol heeft doorlopen en daarmee de institutionele agenda heeft weten te bereiken, staat het volop in de aandacht van de beleidsmakers en zullen er door een of meerdere actoren binnen of buiten het openbaar bestuur, een of meerdere *beleidsvoorstellen* worden opgesteld die aan de verantwoordelijke beleidsbepalers worden voorgelegd.

Als de agendavormingsfase succesvol is verlopen en er een of meerdere beleidsvoorstellen zijn opgesteld en voorgedragen breekt de besluitvormingsfase aan. De besluitvormingsfase bestaat volgens Herweijer (2008: 101-102) uit drie afzonderlijke activiteiten die tegelijkertijd plaatsvinden: het beslissen, het bereiken van overeenstemming met andere beleidsbepalers en het verwerven van steun. Naast deze drie activiteiten zijn er actoren die deze activiteiten uitvoeren. In de meeste gevallen zal, naarmate een zeker onderwerp de besluitvormingsfase bereikt, het aantal actoren dat invloed op het beleidsproces uitoefent substantieel afnemen (Howlett et al., 2009: 140). Tijdens de besluitvormingsfase is in het kader van dit onderzoek een specifieke actor verantwoordelijk voor het uitvoeren van deze activiteiten, namelijk de wethouder binnen een gemeente die verantwoordelijk is voor de portefeuille Wonen of Volkshuisvesting.

De besluitvormingsfase kent volgens Howlett et al. (2009: 141-142) drie mogelijke uitkomsten, *positief*, *negatief* of een *non-decision*. Een positief besluit leidt tot de implementatie van een van de voorgestelde beleidsalternatieven. Een negatief besluit leidt ertoe dat geen van de eventueel meerdere beleidsalternatieven wordt geselecteerd en de beleidscyclus komt hiermee voortijdig tot zijn einde. In het geval van een *non-decision* komen de politieke actoren niet tot een beslissing, wat tot dezelfde uitkomst leidt als een negatief besluit. Alleen als een beleidsvoorstel de besluitvormingsfase succesvol passeert wordt dit daadwerkelijk geïmplementeerd; in dit geval bereikt het beleidsvoorstel de *uitvoeringsagenda*.

Er bestaan verschillende modellen die de uitkomsten van de agendavormingsfase en besluitvormingsfase trachten te verklaren, en die daarmee inzicht kunnen bieden in de vraag waarom een zeker probleem al dan niet aandacht krijgt van een gemeente in de vorm van een beleidsinterventie. Elk van deze modellen tracht de uitkomsten van een van deze twee fasen te verklaren aan de hand van een uniek mechanisme. Dit onderzoek heeft betrekking op een aanzienlijk aantal gemeenten en binnen deze gemeenten zal het agendavormings- en besluitvormingsproces op verscheidende manieren tot stand zijn gekomen: door een rationele of juist een incrementele keus te maken, of puur toeval. Met het hanteren van slechts een of twee verklarende modellen zal dit onderzoek waarschijnlijk niet in staat zijn de centrale vraag adequaat te beantwoorden vandaar dat er gebruik gemaakt zal worden van de inzichten van meerdere modellen voor agendavorming en besluitvorming. In de volgende twee subparagrafen zullen per beleidsfase de algemeen bekende verklarende modellen op hun merites beoordeeld worden.

Het is gebruikelijk het beleidsvormingsproces op te splitsen in een agendavormingsfase en een besluitvormingsfase (of zelfs meerdere fasen), maar dit onderzoek ziet deze twee fasen als een onafscheidelijk geheel. Hiervoor is gekozen omdat het voor dit onderzoek alleen mogelijk is vast te stellen wat de uitkomsten van het beleidsvormingsproces binnen gemeenten zijn. Om de uitkomsten

van de afzonderlijke agendavormingsfase en besluitvormingsfase te achterhalen dient er per gemeente een grote hoeveelheid informatie ingewonnen te worden, wat voor dit onderzoek slechts haalbaar zou zijn voor een kleiner aantal cases. Dat zou de externe validiteit van dit onderzoek in hoge mate beperken. Daarnaast is dit onderzoek niet zozeer geïnteresseerd in de vraag op welke wijze beleid tot stand komt, maar juist in de vraag welke factoren van invloed zijn op het (al dan niet) tot stand komen van beleid.

3.3 Modellen voor agendavorming

Modellen voor agendavorming helpen structuur in de empirie aan te brengen vanuit verschillende invalshoeken. Akkerman en De Vries (2008: 63) merken op dat men, in het geval van het agendavormingsproces, door het beperken van het aantal factoren tot een klein aantal al snel, in aanzienlijke mate, kan verklaren waarom een agendavormingsproces succesvol is gebleken. De theorievorming rond het agendavormingsproces heeft zich tot op heden gericht op vier verschillende verklaringen, ook wel modellen genoemd: het kloofmodel, het barrièremodel, het stromenmodel en het relatieve aandachtsmodel. Deze modellen beschrijven hoe een probleem op de agenda van politici en beleidsmakers belandt en welke kenmerken van het probleem hier een rol in spelen (Akkerman & De Vries, 2008: 65). Bij het proces van agendavorming zijn vaak diverse actoren betrokken die elk hun eigen rol en mate van invloed kennen, zoals burgers, belangengroepen, ambtenaren, experts of bijvoorbeeld de media. Een duidelijk verschil tussen de vier modellen van agendavorming is de rol die zij aan deze en andere actoren toekennen, waarbij de nadruk ligt op de mate van invloed die deze actoren op het proces tentoonspreiden en op welke wijze zij deze tot stand brengen. Een tweede verschil tussen deze modellen is de nadruk die de verschillende modellen leggen op de kenmerken van een probleem en de kans dat dit op de beleidsagenda belandt (Akkerman & De Vries, 2008: 65).

Modellen voor agendavorming	Kenmerken van het probleem	Invloed van actoren	
		Welke actoren	Wijze beïnvloeding
Kloofmodel	De ernst van het probleem zelf bepaalt de aandacht die het krijgt. Bepalend voor het ontstaan van beleid is het verschil tussen de maatstaf en de waargenomen situatie.	De invloed van actoren is in dit model nihil.	
Barrièremodel	Bepalend voor het ontstaan van beleid is de relatieve omvang van problemen, vergeleken met de omvang van andere problemen. Agendavorming bestaat uit het overwinnen van barrières (Bachrach & Baratz, 1970).	Met name de media.	Bijdragen dat problemen op de publieke, beleids- en besluitvormingsagenda komen.
Stromenmodel	Het ontstaan van beleid is afhankelijk van de mate waarin problemen en beleidsvoorstellen op elkaar zijn afgestemd en passen binnen het dominante politieke klimaat (Kingdon, 1984, 1995). Toeval speelt een grote rol. Welke problemen wel en niet tot beleid leiden, is onvoorspelbaar.	Policy entrepreneurs, beleidsmakelaars zijn belangrijk.	Door adequaat in te springen op onverwachte ontwikkelingen weten zij het door hen voorgestane beleid er door te drukken.
Relatieve aandachtsmodel	Bepalend voor het ontstaan van beleid is hoelang het probleem tot dan toe is verwaarloosd en in welke mate het in de voorgaande periode in de verdrinking is gekomen (de Vries 1996). De aandacht voor problemen kent een cyclisch verloop en is cultureel bepaald (Namenwirth, 1973, 1987).	In politiek en samenleving ontstaat een gedeeld idee dat problemen te lang verwaarloosd zijn en aandacht behoeven.	Selecteren van problemen waaraan zij al dan niet aandacht besteden, op basis van consensus tussen politieke stromingen.

Tabel 0.3: Vier modellen van agendavorming (in Akkerman en De Vries, 2008: 66)

3.3.1 Het kloofmodel

Het kloofmodel is een verklarend model dat zich nadrukkelijk richt op de problematiek, ofwel de mate en kenmerken van een probleem. De gedachte van dit model is dat naarmate de kloof (*performance gap*) tussen een zekere maatstaf/norm en de empirie toeneemt, de kans op een beleidsinterventie toeneemt (Akkerman & De Vries, 2008: 66). Beleidsmakers reageren volgens dit model bij het maken van beleid op de ernst van de problematiek. Naast de omvang van de kloof houden beleidsmakers rekening met hoe lang een probleem zich al voordoet. Als een probleem al langere tijd speelt kan men spreken van een structureel probleem, en beleidsmakers richten zich in eerste instantie op de structurele problemen in een maatschappij (Akkerman & De Vries, 2008: 67). Binnen dit model wordt de invloed van individuele actoren op het agendavormingsproces alleen meegenomen als zij invloed

hebben op de interpretatie van de afstand tussen norm en empirie (Akkerman & De Vries, 2008: 67). Het verklarend mechanisme van het kloofmodel, de mate van problematiek, lijkt een krachtig doch simpel mechanisme, maar een nadeel is dat dit model is gebaseerd op een subjectieve interpretatie van de *performance gap* welke per actor aanzienlijk kan verschillen. Daarom is het gebruikelijk om bij de toepassing van het kloofmodel de performance gap te kwantificeren door het gebruik van statistieken (Akkerman & De Vries, 2008: 67).

De probleemdruk is wellicht de meest klassieke factor voor het verklaren van de aandacht van een overheid voor maatschappelijke problemen, in het kader van dit onderzoek de mate waarin probleemplukken binnen een gemeentelijke PWV voorkomen. De mate van problematiek is de eerste verklarende factor die dit onderzoek selecteert om de centrale vraag te beantwoorden. Dit leidt tot de volgende hypothese:

H1- De kans dat een gemeente actief beleid voert neemt toe naarmate de aanwezigheid van probleemplukken binnen de gemeentelijke PWV toeneemt.

3.3.2 Het barrièremodel

Het barrièremodel van Bachrach en Baratz en de volgende twee modellen voor agendavorming trachten te verklaren hoe het kan dat, ondanks de aanwezigheid van een ernstige en structurele problematiek, actief overheidsingrijpen voor langere tijd uitblijft of helemaal niet plaatsvindt (Akkerman & De Vries, 2008: 68). Het barrièremodel ziet het agendavormings- en besluitvormingsproces als een aaneenschakeling van verschillende fasen, waarbij het aantal fasen afhankelijk is van de diepgang van de analyse die men uitvoert (zie bijv. tabel 3.3.2). Voordat een probleem de uiteindelijke uitvoeringsagenda kan bereiken en dus het agendavormings- en besluitvormingsproces succesvol heeft doorlopen, dient het elke afzonderlijke fase succesvol te passeren. Elk van de afzonderlijke fasen worden door dit model gezien als barrières die overwonnen dienen te worden, het is echter geen lineair model en de fasen kunnen dan ook in diverse volgorde worden overwonnen (Akkerman & De Vries, 2008: 70).

Een ongewenste situatie doet zich voor	Bewustwording van het probleem	Omzetting naar eisen	Plaatsing op publieke agenda	Plaatsing op beleidsagenda	Plaatsing op besluitvormingsagenda	Plaatsing op uitvoeringsagenda
--	--------------------------------	----------------------	------------------------------	----------------------------	------------------------------------	--------------------------------

Tabel 0.3.2: Van probleem naar beleid, de verticale stippellijnen geven de barrières weer (in Akkerman & De Vries, 2008: 68)

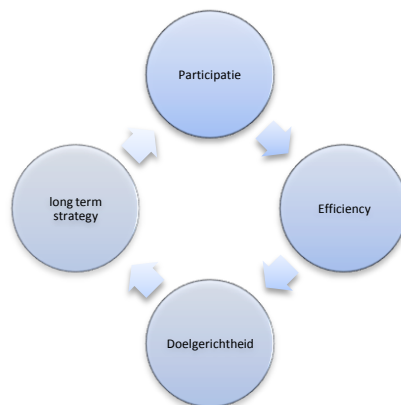
Het barrièremodel zoekt de verklaring voor de vraag waarom een probleem succesvol de uitvoeringsagenda weet te bereiken in de invloed die de diverse actoren, zoals burgers, belangengroepen, media, politici en ambtenaren op het agendavormingsproces uitvoeren. Actoren dienen zich niet alleen bewust te zijn van de problematiek, maar zich ook actief in te zetten in de verschillende fasen binnen dit model, wil een zekere problematiek de uitvoeringsagenda bereiken. Binnen dit model spelen de media en de invloed die ze op het agendavormingsproces uitoefenen, een cruciale rol (Akkerman & De Vries, 2008; p.70). Tot op heden krijgt de problematiek van probleemplukken nauwelijks tot geen media-aandacht, noch op landelijk, noch op regionaal niveau. In de gevallen dat de media wel aandacht aan deze problematiek schenken gaat het voornamelijk over de inzet van gemeenten om de problematiek op te lossen en wordt er dus niet getracht een maatschappelijk probleem in de schijnwerper te zetten (zie bijv.: Dirks, Volkskrant, 2015). De enige actoren die tot op heden, op landelijk niveau en slechts op beperkte schaal, hun zorgen uiten komen uit de academische wereld, de ambtenarij of belangenverenigingen. Het barrièremodel zal hierdoor niet goed in staat zijn om de verschillen in beleidsvoering op gemeentelijk niveau te verklaren.

Een tweede reden die het lastig maakt om dit model voor dit onderzoek toe te passen is de hoeveelheid en diepgang van data die per casus nodig is. Volgens Baratz en Bachrach dient men voor

de toepassing van dit model per casus een analyse te maken van alle belangrijke conflicten met betrekking tot de problematiek tussen de verschillende samenstellingen van individuen, groepen en instituties in de gemeenschap, in het kader van dit onderzoek een gemeente. Hiervoor dient men ondermeer elke mobilisatie van *bias* (vooroordelen/overtuigingen) van de betrokkenen en de onderlinge verhoudingen hiertussen te analyseren (1970: 52). Aangezien dit onderzoek betrekking heeft op een aanzienlijk aantal casussen zou de toepassing van dit model een aanzienlijke hoeveelheid tijd en middelen behoeven, tijd en middelen waarover dit onderzoek slechts in beperkte mate beschikt.

3.3.3 Het relatieve aandachtsmodel

Het relatieve aandachtsmodel zoekt de verklaring voor de uitkomst van een agendavormingsproces bij uitstek in *de verandering van een beleidsdoel* door de tijd heen (Akkerman & De Vries, 2008: 73). Dit model werkt op basis van de assumptie dat vanwege een structurele schaarste aan middelen een overheid nooit in staat zal zijn alle problemen die zich binnen een maatschappij voordoen gelijktijdig te bestrijden. De overheid zal enkele aspecten van deze problemen proberen op te lossen, overige worden verwaarloosd. Na verloop van tijd zal de focus van de overheid verschuiven naar de aspecten die tot dan toe het langst verwaarloosd zijn, ten koste van de aspecten die voorheen de aandacht trokken. Door aandacht te geven aan het ene probleem ontstaat er spanning in de maatschappij over de problemen die verwaarloosd worden, en deze spanning zal pas afnemen als de overheid beslist haar beperkte middelen ook voor de verwaarloosde problemen in te zetten. (Akkerman & De Vries, 2008: 73). Dit model ziet de verschuiving van de focus in de loop der tijd als een cyclisch proces, waarbij elke kwartslag de focus op een bepaald aspect komt te liggen. Het model gaat er van uit dat de contextueel economisch omstandigheden van grote invloed zijn op het verloop van dit proces.

Figuur 0.3.3: Het relatieve aandachtsmodel (naar Akkerman en De Vries, 2008: 74).

Het is de vraag in hoeverre het relatieve aandachtsmodel in staat zal zijn een bijdrage te leveren aan het beantwoorden van de centrale vraag van dit onderzoek. Het algemene beleidsdoel van gemeenten op dit beleidsvlak is in de laatste 100 jaar nauwelijks veranderd. Sinds de inwerkingtreding van de woningwet in 1910 dienen het openbaar bestuur en al haar gedecentraliseerde bestuurslagen een gezonde, leefbare en een in technisch goede staat verkerende woningvoorraad na te streven. Sinds de tweede wereldoorlog is er daarnaast door de (semi)publieke overheid onafgebroken geïnvesteerd in zowel de particuliere als de sociale Nederlandse woningvoorraad. Hierin is op landelijk niveau door de jaren heen wel een duidelijke verschuiving van focus te zien, maar of dit ook op gemeentelijk niveau verschillen tussen individuele gemeenten kan verklaren is zeer de vraag. Om dit model toe te passen dient men daarnaast per casus een aanzienlijke hoeveelheid data te vergaren over de inhoud van de beleidsvoering op het vlak van probleemplukken van een gemeente, over een verloop van tientallen jaren. Dit onderzoek beschikt niet over de middelen daarvoor zonder het aantal casussen drastisch te beperken en daarmee de externe validiteit van de uitkomsten aanzienlijk te verminderen. Wel is de

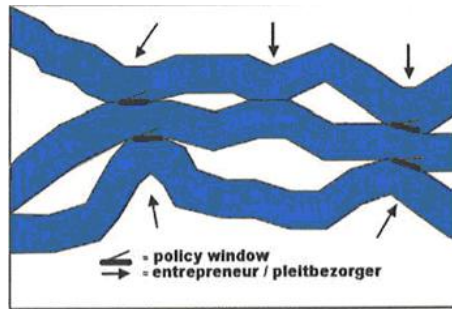
onderliggende assumptie van dit model, dat contextueel economische factoren van grote invloed kunnen zijn op het agendavormingsproces, wellicht een goede verklarende factor voor het beantwoorden van de centrale vraag van dit onderzoek. Deze factor is wel toepasbaar voor onderzoek naar een groot aantal casussen op basis van statistische analyse.

Het eigenwoningbezit in Nederland heeft de laatste 40 jaar een grote vlucht genomen. De financiële en economische crisis heeft echter nadelige gevolgen voor de kwaliteit van particuliere woningen. In de periode 1982-2008 zijn de prijzen bijna vervijfvoudigd; huizenkopers hoefden zich geen zorgen te maken over achterstallig onderhoud of andere gebreken, want de inkomens bleven stijgen, evenals de waarde van de eigen woning. Het toegenomen inkomen en de overwaarde op de hypotheek kon men inzetten om technische gebreken aan te pakken. Sinds 2008 zijn de huizenprijzen (anno 2013) echter met 20% afgenomen (Vossers, Elsevier, 2013). De economische malaise zorgt ervoor dat de kredietverstrekking grotendeels is opgedroogd. Banken durven zonder voldoende garanties geen krediet meer te verstrekken en rekenen niet meer op alsmaar stijgende huizenprijzen. De meeste financiële instellingen zijn terughoudend met het financieren van achterstallig onderhoud of andere gebreken. Verder is een groot deel van de Nederlandse particuliere woningvoorraad 'onder water' komen te staan: de huidige marktwaarde van een woning is lager dan de hypothecaire lening die voor deze woning is verstrekt, waardoor er bij verkoop een restschuld ontstaat. 1.400.000 mensen hadden begin 2013 een hypotheek die onder water staat, tegenover 1.100.000 begin 2012 (CBS Statline, 2014, A). Eigenaren met een restschuld komen niet of nauwelijks meer in aanmerking voor kredietverstrekking. Particuliere huiseigenaren met een restschuld en van wie de woning als onderdeel van een probleempluk kan worden omschreven, zijn hierdoor vaak niet in staat om over te gaan tot woningverbetering. De problematiek van probleemplukken doet zich voornamelijk voor in de goedkoopste segmenten van de Nederlandse PWV. Op basis van deze kennis lijkt het logisch dat de assumptie van het relatieve aandachtsmodel dat contextueel economische factoren van invloed zijn op beleidsvorming, ook in zekere mate zal opgaan voor beleidsvorming omtrent de problematiek van probleemplukken. Op basis van deze gedachte is de volgende hypothese opgesteld:

H2- De kans dat een gemeente actief beleid voert neemt toe naarmate de contextueel economische factoren binnen een gemeente verslechteren.

3.3.4 Het stromenmodel

Het stromenmodel van Kingdon (1984) is een verklarend model voor agendavorming, dat de oorzaak voor het ontstaan van beleid met name zoekt in toeval. Het ontstaan van beleid verloopt volgens dit model niet volgens duidelijk afgebakende stappen die in een zekere logische volgorde worden afgelegd. Het zijn juist specifieke gebeurtenissen, bijvoorbeeld de brand in café het Hemeltje in Volendam of een plotselinge verschuiving in de politieke oriëntatie van de verantwoordelijke politieke actor(en) doordat er een nieuwe wethouder aantreedt, die ervoor kunnen zorgen dat een zeker probleem de institutionele agenda bereikt of juist verlaat. De cafébrand in Volendam had grote invloed op het handhavingsbeleid van Nederlandse gemeenten ten aanzien van horecagelegenheden. Door de grote maatschappelijke verontwaardiging en een verschuiving in politiek draagvlak binnen het openbaar bestuur werd het haalbaar, de handhaving ten aanzien van brandveiligheid binnen de horecasector naar een hoger niveau te tillen. Het stromenmodel verklaart het agendavormingsproces dus grotendeels aan de hand van toevallige gebeurtenissen en het adequaat reageren hierop door een overheid (Kingdon, 1984 in: Akkerman & De Vries, 2008: 71). Binnen dit model zijn er drie afzonderlijke stromen: de problemenstroom, de beleidsstroom en de politieke stroom. Die drie van elkaar onafhankelijke ontwikkelingen binnen een beleidslandschap illustreren als onregelmatig stromende rivieren. (Akkerman & De Vries, 2008: 71).

Figuur 0.3.4: Het stromenmodel (Artiest/Auteur onbekend)

De problemenstroom staat voor de ontwikkelingen in de mate waarin een zeker probleem in de aandacht staat. Voor deze stroom geldt dat verschillende mechanismen, *indicatoren*, *specifieke gebeurtenissen* en *feedback*, de mate waarin maatschappelijke problemen in de aandacht van overheidsactoren staan beïnvloeden (Kingdon, 1984: 119). Ten eerste maken overheidsactoren gebruik van indicatoren om de omvang van en veranderingen in een maatschappelijk probleem vast te stellen. Ten tweede spelen specifieke gebeurtenissen, zoals rampen en crisissen, een belangrijke rol in de aandacht voor een probleem, mits zij vergezeld gaan van een reeds bestaand gevoel van urgentie dat door de gebeurtenis versterkt wordt, deze gebeurtenissen de indicatoren positief beïnvloeden, of vergezeld gaan van meerdere gebeurtenissen van dezelfde aard. Ten derde geeft feedback informatie over beleid dat een zeker probleem dient op te lossen en dat kan afwijken van de wetgevende of administratieve doelen die aan het desbetreffende beleid ten grondslag liggen. Dit is een signaal dat het beleid faalt: de doelstelling(en) worden niet bereikt of er treden ongewenste beleidsuitkomsten op (Kingdon, 1984: 119). Problemen krijgen door de werking van deze mechanismen meer, minder of helemaal geen aandacht. In het algemeen zal een probleem pas aandacht krijgen als mensen er daadwerkelijk van overtuigd zijn dat er sprake is van een probleem waar iets aan gedaan zou moeten worden. Actoren binnen en buiten het openbaar bestuur maken deze afweging aan de hand van hun persoonlijke normen en waarden en door classificatie van de verschillende bestaande problemen (Kingdon, 1984: 119).

De beleidsstroom illustreert de ontwikkelingen qua beleidsvoorstellen voor een zeker probleem. Uit de stroom komt een beperkt aantal beleidsvoorstellen naar voren die zijn samengesteld door een of meerdere groepen specialisten. In het kader van dit onderzoek zijn dit beleidsambtenaren. Uit de vele beleidsvoorstellen die door deze specialisten worden geopperd ontstaat een *short list* van beleidsvoorstellen die haalbaar worden geacht (Kingdon, 1984: 151). Het aantal criteria waaraan een zeker beleidsvoorstel voldoet is cruciaal voor de kans dat een beleidsvoorstel daadwerkelijk wordt toegepast. Beleidsvoorstellen dienen technisch haalbaar te zijn, volledig te worden uitgewerkt en implementeerbaar te zijn. Daarnaast dienen beleidsvoorstellen te voldoen aan de waarden en normen die politieke beleidsbepalers eropna houden. Deze normen en waarden bestaan niet alleen uit ideeën omtrent de rol en omvang van de overheid in een maatschappij, maar ook uit ideeën over bijvoorbeeld rechtvaardige inkomensverdeling, efficiëntie en effectiviteit (Kingdon, 1984: 151). De beleidsvoorstellen op de short list zijn niet persé ontstaan op basis van consensus in de politiek en de hieruit voortvloeiende criteria. Het is eerder een onuitgesproken afspraak dat de beleidsvoorstellen op de short list bestaan uit prominente en haalbare beleidsalternatieven. Doordat er verschillende haalbare beleidsalternatieven voor een zeker probleem voorhanden zijn, neemt de kans drastisch toe dat dit probleem op de *besluitvormingsagenda* wordt geplaatst (Kingdon, 1984: 151).

De politieke stroom representeert de ontwikkelingen in het politieke landschap die zich voltrekken aan de hand van een eigen dynamiek en volgens intrinsieke regels of wetmatigheden. Deze stroom bestaat onder meer uit factoren als de publieke opinie, verkiezings- en referendumuitslagen, veranderingen in het openbaar bestuur, veranderingen in de ideologische of politieke oriëntatie van

parlementsleden, veranderingen in partijen, veranderingen in de samenstelling van het parlement en de invloed van belangengroepen (Kingdon, 1984: 170). Politici en andere invloedrijke participanten hebben de overtuiging dat zij in staat zijn de publieke opinie en veranderingen daarin correct vast te stellen. De perceptie van de publieke opinie beïnvloedt de politieke agenda, enerzijds door onderwerpen die onder het publiek leven aandacht te geven, anderzijds door onderwerpen die het publiek niet interesseren te negeren (Kingdon, 1984: 170). De politieke stroom is hierdoor een belangrijke poortwachter voor een hoge agendastatus, hij promoveert of degradeert de status van de verschillende actuele problemen. Alle belangrijke actoren in het systeem, niet alleen de politieke, beoordelen of het evenwicht tussen de verschillende krachten en overtuigingen binnen de politieke stroom overheidsingrijpen rechtvaardigt. Daarnaast beoordelen deze actoren of de publieke opinie op zijn minst de richting die de politieke elite in wil slaan, tolereert. Zou dit niet het geval zijn, dan is de kans groot dat het voornemen van de politieke elite tijdens de besluitvormingsfase, op basis van opiniepolls, tijdens het besluitvormingsproces zal worden verworpen (Kingdon, 1984: 171).

Maatschappelijke problemen met toe- en afnemende aandacht van beleidsactoren, beleidsoplossingen en de verschillende politieke krachten stromen als drie rivieren door het beleidslandschap totdat deze rivieren elkaar tijdelijk kruisen of samenkomen en er een zogenaamde *policy window* ontstaat. Het *policy window* representeert een beperkt tijdsmoment waarbinnen een zeker probleem, dat tot dat moment de besluitvormingsagenda niet heeft weten te bereiken, de kans krijgt hier alsnog op geplaatst te worden. Dit is het moment dat zowel een probleem als een beleidsoplossing niet alleen in de aandacht staat, maar er ook genoeg politieke en maatschappelijke steun is voor het oplossen van het probleem volgens de voorgestelde beleidsoplossing. Net zoals bij het barrièremodel dient er dan wel sprake te zijn van een zogenaamde *policy entrepreneur* die de kans aangrijpt en zich actief inzet om het probleem op de besluitvormingsagenda te plaatsen. De *policy entrepreneur* staat hierbij onder tijdsdruk, een *policy window* heeft een tijdelijk karakter, waardoor het zich elk moment weer kan sluiten. Wil een zeker probleem succesvol de agendavormingsfase passeren en de besluitvormingsagenda bereiken, dan dienen de volgende drie voorwaarden zich voor te doen: er is sprake van een erkend probleem, er bestaan een of meerdere beleidsvoorstellen en er bestaat politiek draagvlak voor een van de beleidsvoorstellen (Akkerman & De Vries, 2008: 71-72).

Alhoewel toeval het verklarend mechanisme voor dit model is, kunnen de drie stromen zich niet zomaar vrijelijk door het beleidslandschap bewegen. De loop van de stromen wordt begrensd door meerdere randvoorwaarden zoals de sociaal economische omstandigheden, de politieke cultuur en tradities, structurele machtsverhoudingen en de beschikbaarheid van budgetten (Akkerman & De Vries, 2008: 72-73).

Onderzoek op basis van dit model betekent dat er per casus een aanzienlijke hoeveelheid data moet worden ingewonnen over het gehele agendavormingsproces. Niet alleen over de verschillende problemen, de eventuele beleidsvoorstellen die hiervoor zijn opgesteld en de publieke opinie, maar ook over de actoren die aan het agendavormingsproces deelnamen en de normen en waarden op basis waarvan deze actoren participeerden. Daarnaast dient vastgesteld te worden in hoeverre de verschillende mechanismen hun invloed op dit proces hebben gehad. Dit vergt een aanzienlijke hoeveelheid tijd en middelen, waar dit onderzoek slechts in beperkte mate over beschikt. Hierdoor leent het stromenmodel als geheel zich niet voor dit onderzoek. Onderliggende factoren van dit model kunnen wellicht wel een bijdrage aan het beantwoorden van de centrale vraag van dit onderzoek leveren. In het stromenmodel komt duidelijk naar voren dat de normen en waarden van de politieke actoren een belangrijke rol spelen. Enerzijds om vast te stellen of een probleem daadwerkelijk een maatschappelijk probleem is waar de overheid maatregelen tegen zou moeten nemen. Anderzijds voor het selecteren van een beleidsvoorstel om dit probleem tegen te gaan door te beoordelen of dit beleidsvoorstel haalbaar, efficiënt en effectief is en voldoende maatschappelijke draagkracht heeft.

Deze normen en waarden zijn het onderliggend fundament voor de politieke oriëntatie van de politieke actoren in een maatschappij en daarmee een onderdeel van de politieke stroom in het stromenmodel.

De vraag of *politics matters* houdt vele wetenschappers binnen verschillende academische disciplines al decennia bezig. Van oudsher zijn er twee scholen te onderscheiden: de *convergence* school en de *partisan* school.

Auteurs die onder de zogenaamde school van de *convergence* theorie geschaard kunnen worden gaan uit van de gedachte dat politieke ideologie nauwelijks van invloed is op publieke beleidsvorming. De onderliggende theorie vindt zijn oorsprong in de jaren '60 van de vorige eeuw toen wetenschappers zoals Dye in hun onderzoek naar verschillen en overeenkomsten in beleidsvoering tussen de individuele staten van Amerika tot de conclusie kwamen dat culturele, politieke en andere factoren minder significant bleken voor het verklaren van de verschillende vormen en combinaties van beleidsvoering in deze staten, dan factoren die gerelateerd zijn aan het niveau van economische ontwikkeling (Howlett et al., 2009: 93).

Al snel werd deze conclusie door andere wetenschappers getoetst in internationaal vergelijkend onderzoek naar beleidsvorming. Auteurs zoals Wilensky (1975), Cutright (1965), Aaron (1967) en Pryor (1968) kwamen allemaal op basis van hun werk op de gedachte dat de economische structuur van een natie bepaalt welke vorm van publiek beleid er door overheden gevoerd wordt (Howlett, et. al., 2009: 94).

De onderliggende gedachte van de convergence theorie komt erop neer dat op het moment dat een maatschappij zich ontwikkelt in een progressieve, meer geïndustrialiseerde richting, er zekere determinerende processen in werking treden die ervoor zorgen dat maatschappijen van een vergelijkbaar geïndustrialiseerd niveau meer op elkaar gaan lijken. Technologie en economische ontwikkeling hebben dan ook hun eigen interne logica die een homogeen en convergent effect hebben op heterogene sociale structuren, culturele tradities en politieke systemen (Castles en McKinlay, 1979: 170). De convergence theorie gaat ervan uit dat het overheidsapparaat een cruciale rol speelt in de beleidsontwikkeling van een ontluikende industriële maatschappij, en suggereert hiermee eveneens dat er voor diversiteit in politieke structuur en oriëntatie slechts een relatief bescheiden invloed op beleidsvorming is weggelegd (Castles & McKinlay 1979: 170). Volgens deze theorie is er in de moderne geïndustrialiseerde maatschappij genoeg ruimte voor een (aanzienlijke) overheid die een zekere mate van een verzorgingsstaat in werking stelt, maar niet (of nauwelijks) voor een politieke ideologie die hier specifiek voor kiest, of deze juist afwijst.

De convergence theorie werd al snel betwist door verschillende critici met het argument dat deze theorie en de onderbouwende studies hiervoor het beleidsvormingsproces te simplistisch weergeven, en daardoor niet alleen een inaccurate weergave van de empirische werkelijkheid van welzijnsbeleid geven, maar ook de verschillen en overeenkomsten in beleid tussen verschillende territoria op micro, meso en macroniveau incorrect etaleren (Heidenheimer, Heclo & Adams, 1975, in Howlett et al., 2009: 94). Castles en McKinlay zijn bijvoorbeeld van mening dat aanhangers van de convergence theorie de invloed van politieke oriëntatie op het scheppen van overheidsbeleid in de empirie in aanzienlijke mate onderschatten. Zij pleiten in hun onderzoek waarin zij toetsen of economische factoren beter in staat zijn beleidvorming te verklaren dan politieke ideologie, voor een herziening van de invloedrijke factoren voor het vormen van overheidsbeleid (1979: 171-172). Op basis van dit onderzoek komen Castles en McKinlay (1979) tot de conclusie dat politieke ideologie wel degelijk van significante invloed is op het beleidsvormingsproces en dat *politics* dus wel degelijk *matters*. Hierbij ontkennen zij overigens niet dat economische factoren tevens van significante invloed zijn, maar wijzen zij erop dat politieke oriëntatie, economische factoren, maar ook de institutionele structuur, alle drie factoren zijn die een significante invloed op het beleidsvormingsproces uitoefenen (1979: 181-182).

Hibbs ontwikkelde in 1977 het *partisan model*. Dit model betoogt dat coalitiepartijen beleid moeten implementeren en/of uitvoeren dat in lijn ligt met de verwachting van hun achterban, de kiezers die met het uitbrengen van hun stem ervoor hebben gezorgd dat deze politieke partijen aan de macht zijn gekomen (Tellier, 2006: 369). Dit leidt ertoe dat politici worden gedreven door de onderliggende ideologische motieven en politieke oriëntatie van de partij die zij vertegenwoordigen (Tellier, 2006: 369). Volgens Tellier (2006: 369) wordt algemeen aangenomen dat linkse partijen voorstander zijn van het verruimen van overheidsuitgaven voor overheidsbeleid, terwijl rechtse partijen deze uitgaven juist willen beperken. Dit zou er volgens Tellier logischerwijs toe moeten leiden dat in de loop der tijd de omvang van de overheidsuitgaven gelijk zou moeten lopen met veranderingen in coalitiesamenstellingen van een overheid.

Auteurs zoals Hibbs (1977), Schmidt (1996), Tellier (2006) en Castles en McKinlay (1979) ondersteunen de gedachte dat politieke ideologie van significante invloed is op het vormen van beleid. Deze theoretische aanname is beter bekend als de *partisan* theorie (Hibbs, 1992: 316, in Schmidt, 1996: 155). Verschillende partijverdelingen binnen democratische organen leiden volgens Schmidt (1996: 165-166) tot verschillende soorten van beleid. Schmidt is van mening dat de mate van invloed afhankelijk is van het soort democratie en de contextuele factoren die een overheid in haar bewegingsvrijheid beperken (Schmidt, 1996: 157 en 166-167). Het toepassen van de hypothese dat politieke ideologie binnen een coalitie de best verklarende factor voor de uitkomst van een beleidsvormingsproces is, is dan ook een waardevol middel voor vergelijkend beleidsonderzoek binnen democratische bestellen (Schmidt, 1996: 169).

Dit onderzoek heeft ervoor gekozen om op basis van het stromenmodel de politieke oriëntatie van politieke actoren als derde verklarende factor te selecteren. Het is het namelijk de verwachting van dit onderzoek dat het ontstaan van beleid gedeeltelijk verklaard kan worden aan de hand van de politieke oriëntatie van de politieke actoren binnen het openbaar bestuur. In het kader van dit onderzoek is dit de wethouder die verantwoordelijk is voor de portefeuille Wonen of Volkshuisvesting. Op basis van de factor politieke ideologie uit het stromenmodel, de hypothese van partisane invloed en de aanname dat politici met een meer linkse ideologie eerder geneigd zijn de overheidsuitgaven te verruimen dan politici met een meer rechtse politieke oriëntatie is de volgende hypothese opgesteld:

H3- De kans dat een gemeente actief beleid voert neemt toe naarmate de politieke oriëntatie van de verantwoordelijke wethouder binnen het college van B en W een meer linkse politieke oriëntatie kent.

De Nederlandse gemeentepolitiek kenmerkt zich door een fenomeen dat men niet terugziet op provinciaal of nationaal niveau, namelijk dat van de lokale partijen. Lokale politieke partijen maken tegenwoordig een aanzienlijk deel uit van de politieke vertegenwoordigingsorganen binnen Nederlandse gemeenten. Er is binnen de wetenschappelijke literatuur weinig bekend over de werking en ideologie van deze lokale partijen. Traditioneel gezien hebben lokale politieke partijen met name in het katholieke zuiden van Nederland een aanzienlijk aandeel in de gemeentepolitiek. Hierdoor werden ze door bestuurswetenschappers en politicologen lange tijd gezien als een regionaal verschijnsel dat voor buitenstaanders maar moeilijk is te doorgronden (Boogers, Lucardie & Voerman, 2007: 3). De aanzienlijke groei van politieke partijen in met name de overige delen van Nederland hebben enigszins een omslag in aandacht van academici voor het verschijnsel van lokale politiek partijen teweeggebracht. Toch blijft de kennis over het doen en laten van lokale partijen en de beweegredenen die zij hiervoor hebben, beperkt en gefragmenteerd (Boogers et al., 2007: 3). Aangezien er weinig bekend is over de politieke oriëntatie van lokale partijen is het interessant om te onderzoeken of een verantwoordelijke wethouder binnen een college van B en W welke gelieerd is aan een lokale politieke partij, wellicht een andere invloed heeft op beleidsvorming binnen gemeenten dan een

verantwoordelijke wethouder gelieerd aan een landelijke politieke partij. Het is goed mogelijk dat lokale politieke partijen meer oog hebben voor de kwaliteit van de gemeentelijke PWV dan landelijke politieke partijen die door hun lokale afdelingen in de gemeentepolitiek vertegenwoordigd worden. Lokale politieke partijen hoeven geen rekening te houden met de ideologie of zienswijze van een landelijk overkoepelend orgaan en kunnen zich hierdoor volledig op de eigen regio richten. Op basis van deze redenering is de volgende hypothese opgesteld:

H4- De kans dat een gemeente actief beleid voert neemt toe zodra de verantwoordelijke wethouder binnen het college van B en W gelieerd is aan een lokale politieke partij.

3.4 Modellen voor besluitvorming

Modellen voor besluitvorming trachten de tweede fase in de beleidscyclus te verklaren. Net zoals de modellen voor agendavorming brengen de modellen voor besluitvorming structuur in de empirie aan door het beperken van het aantal invloedrijke factoren. Binnen het bestuurskundig vakgebied bestaan er diverse modellen die elk aan de hand van verschillende mechanismen de besluitvormingsfase trachten te verklaren, zoals het rationele actor model, het incrementele model van Lindblom en het garbage can model van March en Olsen. Deze modellen maken inzichtelijk dat het besluitvormingsproces op verschillende manieren en op basis van verschillende werkzame mechanismen tot stand kan komen. De wijze van besluitvorming is niet alleen afhankelijk van de context van de problematiek maar ook van de context waarin deze problematiek zich afspeelt. Volgens Howlett et al. (2009: 155) geven met name de meer recente modellen voor besluitvorming een indicatie voor de variabelen die verantwoordelijk zijn voor de verschillende wijzen van besluitvorming binnen het openbaar bestuur. De moderne modellen zijn echter niet geschikt voor toepassing voor dit onderzoek, omdat de meeste modellen per casus voorzien moeten worden van diepgaande, specifieke en gedetailleerde informatie over de problematiek, de omgeving waarin de problematiek zich afspeelt en de actoren en instituten binnen deze omgeving die invloed op de beleidscyclus uitoefenen. Dit onderzoek ontbeert de middelen om deze informatie te achterhalen voor het groot aantal casussen waar dit onderzoek betrekking op heeft. In de volgende subparagrafen worden dan ook alleen de klassieke modellen voor besluitvorming besproken, waarbij weer gezocht wordt naar factoren binnen deze modellen die een bijdrage zouden kunnen leveren aan het beantwoorden van de centrale vraag van dit onderzoek.

3.4.1 Het rationele actor model

Het rationele model voor besluitvorming werkt volgens het mechanisme van een rationele keuze. Dit model is in eerste instantie ontwikkeld binnen het economisch vakgebied om de keuzes die commerciële partijen maken te verklaren. De gedachte achter dit model is dat als een actor verschillende opties tot handelen heeft, deze actor een strategische keuze tussen de verschillende opties zal maken waarbij die optie zal worden gekozen die de actor naar verwachting het meeste nut of de meest gewenste *outcome* oplevert (Edwards, 1954, in Howlett et al., 2009: 143). Dit model ziet besluitvorming binnen het openbaar bestuur als parallel aan dat van ‘kopende’ en ‘verkopende’ marktpartijen die trachten een zo hoog mogelijke opbrengst te behalen met de slechts beperkte middelen die hun tot beschikking staan. Het rationele model werkt op basis van de assumptie dat beleidsbepalers bij het maken van een keuze altijd consistent en voorspelbaar de volgende vier stappen van het ideaal model voor een rationele keuze maken (Howlett et al., 2009: 144).

De eerste stap van het ideaal model voor een rationele keuze is het vaststellen van een doel, oftewel het oplossen van een zeker probleem of ongewenste situatie. De tweede stap is het identificeren van de verschillende beleidsalternatieven die kunnen worden uitgevoerd om de doelstelling te behalen. De derde stap betreft het calculeren van de verwachte kosten en opbrengsten van elk van de bij stap 2 geïdentificeerde beleidsalternatieven, en het voorspellen van de kans dat de uitkomsten van deze kosten- en batencomputatie daadwerkelijk tot stand komen (Howlett et al., 2009:

144). De vierde en laatste stap is het maken van een keuze tussen de verschillende beleidsalternatieven waarbij het beleidsalternatief wordt gekozen dat tegen de meest gering mogelijke kosten het beste in staat is de vastgestelde doelstelling te behalen (Carley, 1980: 11, in Howlett et al., 2009: 144).

Figuur 3.4.1: De vier stappen in het rationele actor model

Een ideaal model komt in de empirie echter slechts zelden in zijn geheel tot stand, het model wordt hoogstens benaderd. De mens is namelijk beperkt in de hoeveelheid informatie die hij tot zich kan nemen en heeft slechts een gelimiteerde tijdsperiode om de verschillende stappen uit te voeren. Daarnaast is hij niet alwetend en daardoor niet in staat de correcte kans te berekenen dat zekere kosten en baten van een beleidsalternatief tot stand zullen komen. Simon, een van de bekendste critici van het rationele model voor besluitvorming, spreekt dan ook van *bounded reality* in plaats van rationaliteit (Howlett et al., 2009: 145).

Binnen het rationele actor model wordt er vaak van de assumptie uitgegaan dat er sprake is van een unitaire actor die de stappen van het ideaal model volgt. De politieke organen die verantwoordelijk zijn voor beleidsvorming en vaak uit meerdere actoren met ieder hun eigen preferenties en zienswijze bestaan, worden volgens deze assumptie beschouwd als een unitaire actor (Allison & Zelikow, 1999: 32). Dit onderzoek maakt eveneens gebruik van deze assumptie en ziet de uitkomsten van het beleidsvormingsproces binnen een gemeente als de uitkomsten van de afweging die door een unitaire actor zijn gedaan. In het geval van dit onderzoek wordt de unitaire actor gepersonifieerd in de vorm van de wethouder die binnen een gemeente verantwoordelijk is voor de portefeuille wonen of volkshuisvesting.

De vierde factor die dit onderzoek op basis van een onderliggende factor van het rationele actor model selecteert, is de capaciteit van het ambtelijk apparaat van een gemeente. Deze factor kan gezien worden als onderdeel van stap twee en drie van het rationele actor model. Een beleidsalternatief is namelijk alleen haalbaar als het ambtelijk apparaat van een gemeente daadwerkelijk de kennis, expertise, arbeidskracht en overige benodigde middelen tot zijn beschikking heeft om het beleidsalternatief daadwerkelijk tot uitvoering te brengen.

Meerdere modellen voor agenda- en besluitvorming gaan uit van de veronderstelling dat een overheid niet over onuitputtelijke middelen beschikt om de maatschappelijke problemen binnen (en buiten) haar territoriale grenzen tegen te gaan. De middelen die een overheid tot haar beschikking heeft staan om beleid te voeren zijn dus beperkt. Er is een duidelijk onderscheid in de beschikbare middelen aan te brengen in de vorm van enerzijds de financiële middelen die een gemeente ter beschikking staan en anderzijds de bestuurskracht van een gemeente, de actoren binnen een gemeente die beleid daadwerkelijk tot stand en uitvoering brengen. De eerste categorie wordt voor dit onderzoek verder buiten beschouwing gelaten, het openbaar bestuur heeft namelijk tot op heden altijd financiële middelen voor woningverbetering weten vrij te maken. Daarnaast zijn er geen goede cijfers over de omvang van de budgetten voor dit specifieke beleidsvlak beschikbaar. De laatste categorie, de mate van bestuurskracht, zou wel van significante invloed kunnen zijn op beleidsvorming binnen gemeenten. Bestuurskracht bestaat volgens de theorie uit drie dimensies: beslis capaciteit, verantwoordingscapaciteit en uitvoeringscapaciteit (Boogers, Schaap, Munckhof & Karsten, 2008: 19).

3.4.1.1 Besliscapaciteit

De besliscapaciteit van een gemeente draait om de vraag of een gemeente in staat is om de beleidsdoelstellingen op nationaal niveau binnen haar territoriale grenzen na te streven. Dit levert voornamelijk problemen op als de doelstellingen op macroniveau continue aan verandering onderhevig zijn (Boogers et al., 2008: 19). Tijdens de behandeling van het relatieve aandachtsmodel in paragraaf 3.4 kwam reeds naar voren dat de doelstellingen op landelijk niveau in de loop der tijd nauwelijks zijn veranderd (hoogstens aangescherpt), zodat gemeenten ruimschoots de gelegenheid hebben gehad zich hieraan te conformeren. Deze dimensie is hierdoor niet van toegevoegde waarde voor het beantwoorden van de centrale vraag van dit onderzoek en wordt verder buiten beschouwing gelaten.

3.4.1.2 Verantwoordingscapaciteit

Om te controleren of gemeentelijk beleid voldoet aan de beleidsdoelstellingen op nationaal niveau gaat gemeentelijk beleid vaak gepaard met toezicht- en verantwoordingsmechanismen. De verantwoordelijkheidsdruk vanuit de rijksoverheid vraagt in sommige gevallen om aanzienlijke middelen van een gemeente, middelen die dan niet meer kunnen worden ingezet om daadwerkelijk beleid te voeren. Dit tast de uitvoeringscapaciteit van een gemeente aan (Boogers et al., 2008: 20). In het kader van dit onderzoek is met betrekking tot beleid ten aanzien van de problematiek niet of nauwelijks sprake van toezicht- en/of verantwoordelijkheidsmechanismen. Tot op heden is er dan ook geen duidelijkheid over de vraag in hoeverre de problematiek binnen gemeenten voorkomt, welke gemeenten beleid voeren en welke instrumenten ze hiervoor inzetten. Aangezien de rijksoverheid op dit specifieke beleidsvlak niet of nauwelijks gebruik maakt van toezicht- en verantwoordingsmechanismen is ook deze dimensie niet van toegevoegde waarde voor het beantwoorden van de centrale vraag van dit onderzoek en wordt deze verder buiten beschouwing gelaten.

3.4.1.3 Uitvoeringscapaciteit

Van gemeenten wordt verwacht dat zij de beschikking hebben over de benodigde capaciteit (zowel in kwalitatieve als kwantitatieve zin) om de hun toegewezen taken en bevoegdheden adequaat tot stand te brengen (Boogers et al., 2008: 19). Het is echter de vraag of dit voor alle Nederlandse gemeenten geldt. Grote gemeenten beschikken immers over een groter ambtelijk apparaat en bijbehorende middelen dan kleine gemeenten. Grote gemeenten zijn hierdoor niet alleen in staat om meer voorzieningen aan te kunnen bieden dan kleine gemeenten, maar ook om het ambtenarenapparaat zich in hogere mate te laten *specialiseren* binnen het scala aan maatschappelijke problemen die de diverse beleidsterreinen treffen. Hierdoor zijn grote gemeenten beter in staat om complexe maatschappelijke problemen, in de meest extreme vorm ook wel bekend als *ontembare problemen*, aan te pakken. Waar een kleine gemeente alleen over de middelen beschikt om de noodzakelijke maatschappelijke dilemma's binnen haar territoriaal gebied te bestrijden kan een grote gemeente vanwege specialisatie en schaalearde effecten meer middelen vrij maken en effectiever in zetten waardoor er ruimte ontstaat om ook de maatschappelijke problemen die niet dagelijks in de schijnwerper staan aan te pakken. Aan de hand van deze dimensie kan men stellen dat grote gemeenten eerder zullen ingrijpen zodra probleemstukken zich in zekere mate binnen de gemeentelijke PWV voordoen dan kleine gemeenten. Op basis van deze redenering is de volgende hypothese opgesteld:

H5- De kans dat een gemeente actief beleid voert neemt toe naarmate de uitvoeringscapaciteit van het ambtelijk apparaat van een gemeente toeneemt.

3.4.2 Het incrementele model (incrementalisme)

Het incrementele model voor besluitvorming van Lindblom vindt zijn oorsprong in de kritiek op het rationele model voor besluitvorming. Twijfel over de toepasbaarheid van het rationele model heeft ertoe geleid dat deze theorie voor publieke besluitvorming ontwikkeld werd in een poging een accurater beeld van de empirische werkelijkheid te kunnen schetsen. Het incrementele model ziet publieke besluitvorming als een politiek proces dat gekarakteriseerd wordt door onderhandelingen en compromissen tussen individuele politieke actoren die ieder hun eigen belang nastreven (zie Braybooke & Lindblom, 1963; Dahl & Lindblom, 1953; Lindblom, 1959; in Howlett et al., 2009: 146). De uitkomst van de besluitvorming is volgens dit model een uitkomst die politiek haalbaar is, in plaats van de meest technisch wensbare uitkomst die het rationele model juist voor ogen heeft. Het incrementele model kijkt naar wat er haalbaar of optimaal is, in plaats van wat er theoretisch maximaal haalbaar is zoals het rationele model voorziet, in de zin van de meeste opbrengst tegen de meest geringe kosten (Howlett et al., 2009: 147). Bij het ontwerpen van dit model ging Lindblom ten eerste uit van de ideeën van Simon met betrekking tot *bounded reality* en *satisficing*. Deze ideeën koppelde hij vervolgens aan zijn eigen observaties van besluitvorming binnen overheden. Lindbloms visie op publieke besluitvorming luidt als volgt: “*Decision-makers typically, and should, work through a process of ‘continually building out from the current situation, step-by-step and by small degrees’*” (Lindblom, 1959: 81, in Howlett et al., 2009: 147). Op basis hiervan ontwikkelde Lindblom de volgende algemene elementen van *strategies of decision* die politieke actoren toepassen om een besluitvormingsproces tot stand te brengen (Jones, 2002, in Howlett et al., 2009: 147):

1. Het zoeken naar slechts enkele familiäre beleidsalternatieven die nauwelijks afwijken van de huidige status quo binnen het openbaar bestuur.
2. Het combineren van overheidsdoelstellingen en andere waarden samen met de empirische aspecten van een zeker probleem.
3. Een grotere analytische focus op maatschappelijke problemen dan op de mogelijke beleidsalternatieven die deze problemen wellicht op zouden kunnen lossen.
4. Een continu proces van *trail en error* waarbij steeds slechts enkele aspecten op minieme wijze worden aangepast.
5. De kosten- en batenanalyse van een beleidsalternatief wordt alleen op die aspecten uitgevoerd die als zwaarwegend worden geacht.
6. Het analytisch proces van het vinden en beoordelen van de verschillende beleidsalternatieven is een gefragmenteerd proces waar veel participerende actoren bij zijn betrokken die elk hun eigen deel van de beleidsopgave behandelen (Lindblom, 1979: 517, in Howlett et al., 2009: 147).

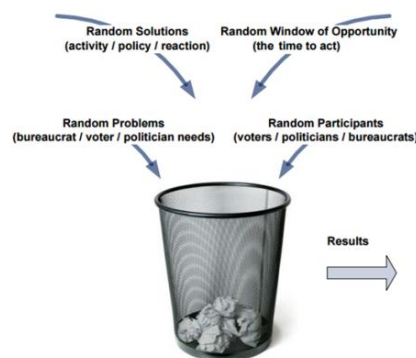
Een dergelijke wijze van besluitvorming leidt ertoe dat de uitkomsten van besluitvorming slechts marginaal zullen afwijken van de tot dan toe gebruikelijke status quo. Dit model is moeilijk toepasbaar binnen dit onderzoek. Het is namelijk de vraag in hoeverre dit model in staat zal zijn beleidsvoering op het terrein van probleemplukken te verklaren, een specifieke problematiek die met name door toenemende kwaliteitseisen door veranderende normen en waarden en een gebrek aan financiële middelen door een mondiale financiële crisis/stagnering wordt aangejaagd. Het lijkt aannemelijk dat gemeenten die momenteel beleid op dit vlak voeren hier pas in de laatste jaren mee zijn begonnen en voorheen hiervoor dus geen beleid voerden. Er zal dan ook vaak geen sprake zijn van een incrementele beleidsvoering, maar eerder van een radicale omslag van geen beleid naar wel beleid voeren. Om dit model toe te kunnen passen dient er daarnaast per casus een grote hoeveelheid informatie ingewonnen te worden over de inhoud van de beleidsvoering op het vlak van probleemplukken van een gemeente over de huidige en de voorgaande coalitieperiode. Het ontbreekt dit onderzoek aan de middelen om

deze informatie voor alle casussen waar dit onderzoek betrekking op heeft te verzamelen. Zou dit onderzoek het aantal casussen drastisch beperken om dit model toch te kunnen gebruiken, dan zou dat in grote mate de externe validiteit van de uitkomsten aantasten.

3.4.3 Het garbage can model

Eind jaren '70 van de vorige eeuw ontwikkelden March en Cohen het zogenaamde *garbage can model*. Dit model houdt niet alleen rekening met de beperkingen van rationalisme, maar gaat daarin verder dan het incrementele model, dat nog een zekere vorm van beperkte rationaliteit hanteert. In het garbage can model is er in het geheel geen sprake van rationaliteit binnen het publieke besluitvormingsproces (March & Olsen, 1979; Cohen, March & Olsen, 1972, in Howlett et al., 2009: 151). March en Olsen kwamen samen met Cohen op het idee dat de aannamen van het rationele en het incrementele model dat er sprake is van een zeker beleidsdoel, dat er een zeker inzicht in de onderliggende problematiek aanwezig is en dat de relaties tussen de actoren binnen het besluitvormingsproces voorspelbaar zijn, geen juiste weergave van de werkelijkheid is. Zij zijn juist van mening dat het besluitvormingsproces een uiterst ambigu en onvoorspelbaar proces is dat nauwelijks is gelieerd aan de zoektocht naar maatschappelijke problemen en eventuele oplossingen hiervoor (Howlett et al., 2009: 152). Een gedachte die men in zekere zin ook in het stromenmodel terugvindt. Cohen, March en Olsen zien besluitvorming juist als:

A garbage can into which various problems and solutions are dumped by participants. The mix of garbage in a can depends partly on the labels attached to the alternative cans; but it also depends on what garbage is being produced at the moment, on the mix of cans available, and on the speed with which garbage is collected and removed from the scene. (Cohen et al., 1979: 26, in Howlett et al., 2009: 152)

Figuur 3.4.3, Het garbage can model van Cohen et. al. (gebaseerd op een illustratie van Tucker)

Cohen et al. hebben voor een vuilnisemmer als metafoor gekozen om te benadrukken dat de wetenschappelijk-technische autoriteit die destijds door veel beleidswetenschappers aan het publieke besluitvormingsproces werden toegeschreven, in hun ogen niet of nauwelijks bestaat in de empirie. Zij wilden hiermee het punt maken dat beleidsdoelen van tevoren bij beleidsbepalers vaak onbekend zijn, net zoals de causale relaties die een zekere problematiek veroorzaken. Zij zijn van mening dat actoren tijdens de loop van het van nature onvoorspelbare en contingente besluitvormingsproces simpelweg doelen vaststellen en hiervoor reeds beschikbare beleidsoplossingen selecteren (Howlett et al., 2009: 151). Cohen, et. al. zien de uitkomsten van besluitvorming aan de hand van het garbage can model als de *outcome* van verscheidene relatief onafhankelijke stromen in een organisatie. Ze richten zich hierbij met name op de onderlinge verhoudingen tussen vier verschillende stromen: problemen, oplossingen, participanten en keuzemomenten (1976: 26).

Problemen zijn de zorgen van mensen binnen en buiten de organisatie. Problemen ontstaan over levensstijl, familie, werk, carrières, groepsrelaties binnen de organisatie, distributie van status,

banen, geld, ideologie en maatschappelijke crisissen in de wereld zoals ze door de media (of juist de persoonlijke omgeving) geportretteerd worden. Ze behoeven alle aandacht. Problemen staan echter los van keuzes, en ze worden niet altijd met een zekere (beleids)keuze opgelost (Cohen et al., 1976: 26).

Een oplossing is het product van een individu. Een computer is bijvoorbeeld niet simpelweg een oplossing voor het bijhouden van de leerlingenadministratie die is ontdekt toen het probleem verscheen. Het is juist een antwoord dat actief op zoek is naar een vraag. Het creëren van een vraag is niet exclusief voorbehouden aan de commerciële wereld van vraag en aanbod, het is een algemeen fenomeen of proces van het maken van een keuze. Bij het oplossen van een organisationeel probleem kent men de vraag vaak niet totdat men met het antwoord bekend is (Cohen et al., 1976: 26-27).

Participanten komen en gaan. Elke ingang tot een keuzearena is tevens een uitgang naar een andere arena. De distributie van deze ‘toegangen’ is zowel afhankelijk van de attributen van de keuzearena die wordt verlaten als van de attributen van de nieuwe keuzearena waaraan toegang wordt verschaft. Substantiële variatie in participatie is afhankelijk van eisen die er gelden aan de tijd die participanten beschikbaar hebben (in plaats van de kenmerken van de keuze die in de arena centraal staat) (Cohen et al., 1976: 27).

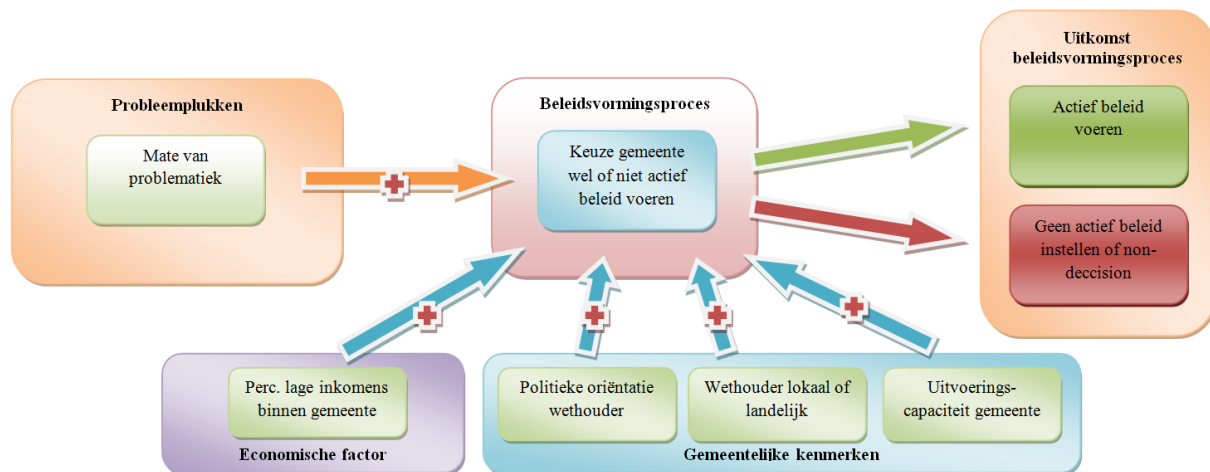
Keuzemomenten zijn de tijdstippen waarop van een organisatie verwacht wordt dat het gedrag vertoont dat als een beslissing kan worden omschreven. Keuzemomenten doen zich regelmatig voor en elke organisatie heeft zijn manieren om deze momenten vast te stellen. (Cohen et al., 1979: 26).

Alhoewel de stromen niet geheel onafhankelijk van elkaar zijn is er bij een organisationele keuze min of meer sprake van een toevallige samenvloeiing. Het is een zeer contextafhankelijke gebeurtenis, in hoge mate afhankelijk van de patronen in de stroming van de verschillende stromen. De assumptie dat de stromen onafhankelijk en exogeen zijn is dan ook geen harde wetmatigheid. De vier stromen worden gekanaliseerd door organisatorische en sociale structuren. Elementen van deze structuren beïnvloeden de uitkomsten van een garbage can proces door het beïnvloeden van de tijdspatronen/aankomsttijden van problemen, keuzes en oplossingen of keuzemakers, het vaststellen van de allocatie van energie die de potentiële participanten in de keuze besteden en het bewerkstelligen van verbindingen tussen de verschillende stromen (Cohen et al., 1976: 27).

Het garbage can model is een model dat per casus een aanzienlijke hoeveelheid informatie behoeft over de organisatie die een bepaalde keuze dient te maken, de contextuele omstandigheden waarbinnen een organisatie deze keuze maakt en over de actoren die aan dit proces deelnemen en de problemen en oplossingen die zij voordragen. Dit onderzoek beschikt echter niet over de tijd en middelen die nodig zijn om deze informatie voor een groot aantal casussen te achterhalen. Hierdoor is het voor dit onderzoek niet mogelijk om dit model voor dit onderzoek toe te passen.

3.5 Conceptueel model

Op basis van de in paragraaf 3.3 en 3.4 besproken modellen en de daaruit geselecteerde verklarende factoren is een conceptueel model geconstrueerd om beleidsvorming binnen gemeenten met betrekking tot het tegengaan van probleemplukken, te kunnen verklaren. In onderstaand conceptueel model staan de oranje en blauwe pijlen voor de invloed van de individuele factoren op het beleidsvormingsproces. De rode plussen in de blauwe pijlen illustreren de te verwachten positieve invloed van de individuele factoren op de uitkomsten van het beleidsvormingsproces. De verwachting van dit onderzoek is dat naarmate de invloed van een individuele factor toeneemt de kans dat het beleidsvormingsproces tot ‘actief beleid’ leidt eveneens zal toenemen. De drie mogelijke uitkomsten van het beleidsvormingsproces, actief beleid voeren, geen actief beleid voeren of een *non-decision*, zijn geïllustreerd aan de hand van de groene en rode pijl en het groene en rode blok waar zij naar verwijzen.

Figuur 0.5: Een conceptueel model voor beleidsvorming t.a.v. het tegengaan van probleemplukken

3.6 Samenvatting

In dit hoofdstuk zijn de volgende onderdelen toegelicht. Allereerst is in paragraaf 3.2 beschreven op welke wijze publieke beleidsvorming tot stand komt en toegelicht dat men deze beleidsvorming op verschillende wijzen met behulp van modellen of beleidscycli kan beschrijven om de complexe en vaak chaotische empirie behapbaar te maken. Deze modellen doen dit onder andere door het besluitvormingsproces in meerdere fasen op te delen. Voor dit onderzoek zijn er twee fasen van belang, de agendavormingsfase en de besluitvormingsfase. Daarnaast is in deze paragraaf aangegeven op welke wijze maatschappelijke problemen onder de aandacht worden gebracht van beleidsmakers. Dit proces is geïllustreerd aan de hand van de zienswijze van Cobb en Elder (1972: 85, in Howlett et al., 2009: 101), die hiervoor de concepten van de systematische en de institutionele agenda gebruiken. In paragraaf 3.3 zijn de vier modellen voor agendavorming die de eerste fase in het beleidsvormingsproces verklaren, besproken. Deze modellen zijn geëvalueerd op basis van de bijdrage die zij zouden kunnen leveren aan het beantwoorden van de centrale vraag van dit onderzoek. Op basis hiervan zijn de volgende theorieën of onderdelen geselecteerd om toe te passen voor dit onderzoek: de mate van problematiek, de contextueel economische factoren, de politieke oriëntatie van de verantwoordelijke wethouder voor de portefeuille wonen of volkshuisvesting en de vraag of de verantwoordelijke wethouder is gelieerd aan een lokale of landelijke politieke partij. In paragraaf 3.4 zijn drie klassieke modellen voor besluitvorming aan de orde gekomen die verklaren hoe de besluitvormingsfase vorm krijgt. Ook deze modellen zijn geëvalueerd op basis van toegevoegde waarde die zij zouden kunnen hebben voor het beantwoorden van de centrale onderzoeksvraag van dit onderzoek. Op basis hiervan is het volgende theoretisch onderdeel geselecteerd om toe te passen voor dit onderzoek: de uitvoeringscapaciteit van een gemeente. Met de inhoud van paragraaf 3.3. en 3.4 wordt antwoord gegeven op deelvraag 4. Afsluitend is er in Paragraaf 3.5 een conceptueel model gepresenteerd waarin de relatie tussen de theoretische verklaringen en de vraag waarom een gemeente al dan niet actief beleid voert wordt geïllustreerd om inzichtelijk te maken op welke wijze dit onderzoek wordt uitgevoerd en welke concepten hierin een rol spelen.

4 Methoden en operationalisatie

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk komt de methodologische handelswijze van dit onderzoek aan de orde. Paragraaf 4.2 besteedt aandacht aan het verschil tussen kwantitatief en kwalitatief onderzoek en de keuze van dit onderzoek voor een kwantitatieve onderzoeksbenadering. Vervolgens komt in paragraaf 4.3 de wijze van dataverzameling die dit onderzoek toepast aan de orde: een digitale enquête. Deze paragraaf gaat in op de theoretische achtergrond van deze onderzoeksstrategie en de wijze waarop dit onderzoek deze onderzoeksstrategie in de praktijk hanteert. Hierna wordt in paragraaf 4.4 de operationalisatie van de voor dit onderzoek toegepaste variabelen toegelicht. Deze paragraaf beschrijft op welke wijze de theoretische constructen die in dit onderzoek centraal staan van een meetbaar niveau zijn voorzien en wat dit betekent voor de kenmerken van de hieruit voortvloeiende variabelen. In paragraaf 4.5 is er vervolgens aandacht voor de theoretische achtergrond van validiteit en betrouwbaarheid als kwaliteitseisen voor wetenschappelijk onderzoek en voor de vraag in hoeverre dit onderzoek hieraan voldoet. Paragraaf 4.6 maakt duidelijk op welke wijze dit onderzoek de verzamelde data zal analyseren en statistisch toetsen. In deze paragraaf wordt uitgelegd op welke wijze de logistische regressies, die dit onderzoek voor de analyse en statistische toetsing toepast, functioneert. Paragraaf 4.7 sluit af met een samenvatting van de bevindingen.

4.2 Kwalitatief vs kwantitatief

Om dit onderzoek uit te voeren dient een onderzoeksbenadering gekozen te worden die een leidraad biedt voor de wijze waarop het onderzoek wordt uitgevoerd. Men kan gebruik maken van twee verschillende onderzoeksbenaderingen (of een combinatie hiervan), de kwantitatieve en de kwalitatieve onderzoeksbenadering. In subparagraaf 4.2.1 en 4.2.2 zal een beknopte toelichting op deze onderzoeksbenaderingen gegeven worden. Vervolgens komt in subparagraaf 4.2.3 de keuze en onderliggende argumentatie voor de voor dit onderzoek toe te passen benadering aan de orde.

4.2.1 De kwantitatieve onderzoeksbenadering

Kwantitatief onderzoek is een benaming voor wetenschappelijk onderzoek dat gebruik maakt van statistische of wiskundige meettechnieken om eigenschappen van onderzoeksobjecten te beschrijven en te analyseren (Bryman, 2004: 19). Deze onderzoeksbenadering stamt uit de empirisch analytische traditie en is met name gericht op de inzichten uit het positivisme en objectivisme (Bryman, 2004: 19; Vennix, 2006: 105).

Natuurwetenschappen worden sterk bepaald door een mechanistisch en deterministisch wereldbeeld waarbij de werkelijkheid bestaat uit onderzoeksobjecten die bepaalde kenmerken vertonen (Vennix, 2006: 105). Kwantitatief onderzoek wordt dan ook gekenmerkt door een wereldbeeld dat de sociale realiteit als een externe en objectieve realiteit beschouwt (Bryman, 2004: 19). Kwantificering en meting spelen een belangrijke rol binnen dit vakgebied (Bryman, 2004: 11; Vennix, 2006: 105) en deze activiteiten komen over het algemeen tot stand aan de hand van experimenten en observaties waarbij het onderliggende doel het vinden van wetmatigheden is (Vennix, 2006: 105).

Sociale wetenschappen hebben echter betrekking op onderzoeksobjecten die van een geheel andere aard zijn dan de onderzoeksobjecten die binnen de natuurwetenschappen centraal staan. Natuurwetenschappen richten zich op materie en zijn bijvoorbeeld geïnteresseerd in eigenschappen als massa, gewicht en de geleiding, of in de eigenschappen die stoffen van elkaar onderscheiden (Vennix, 2006: 87). Sociale wetenschappen richten zich daarentegen niet op (dode) materie maar juist op levende individuen, de intrinsieke en extrinsieke kenmerken en vormen van gedrag die deze individuen individueel, of in een (al dan niet samenhangende) groep vertonen en de wijze waarop zij

de realiteit om zich heen interpreteren. Kwantitatieve onderzoekstechnieken uit de empirisch analytische traditie zijn voor onderzoek binnen de sociale wetenschappen toepasbaar, maar het is ondoenlijk om alle facetten van kwantitatief onderzoek een op een binnen het domein van de sociale wetenschappen te importeren. Onderzoeksubjecten binnen de sociale wetenschappen zijn vanwege hun complexiteit (denk bijvoorbeeld aan organisaties zoals een gemeente) bijvoorbeeld vaak niet plaatsbaar binnen een experimentele setting (Vennix, 2006: 127). Desalniettemin wordt er ook binnen de sociale wetenschappen gebruik gemaakt van de successen die binnen de natuurwetenschappelijke werkwijzen behaald zijn. Voorbeelden hiervan zijn: het streven naar het vinden van algemene wetmatigheden in de sociale werkelijkheid, het analytisch onderscheid dat gemaakt wordt tussen een onderzoeksobject en de kenmerken die dit bezit en het gebruik maken van experiment en enquête als onderzoeksstrategieën voor het achterhalen van causale factoren (Vennix, 2006: 127).

Kwantitatief onderzoek wordt uitgevoerd aan de hand van *theoretische uitspraken* en *empirische waarnemingen*, op basis van een *deductieve benadering*, waarbij de juistheid van de theoretische uitspraken wordt getoetst aan de hand van de empirische waarnemingen (Bryman, 2004: 11, 62-63; Vennix, 2006: 106-107). Sociaal wetenschappelijk onderzoek heeft echter te maken met onderzoeksobjecten die vaak van een veel complexere aard zijn en door een aanzienlijk grotere hoeveelheid van factoren worden beïnvloed dan de onderzoeksobjecten binnen de natuurwetenschappen. Hierdoor wordt er bij empirisch kwantitatief onderzoek binnen de sociale wetenschappen gebruik gemaakt van *reductie*; dit betekent dat niet alle factoren die van invloed zijn op een onderzoeksobject worden meegenomen in het onderzoek, maar slechts die factoren die volgens de toegepaste theorie(ën) relevant zijn (Vennix, 2006: 106-107). Kwantitatief onderzoek verloopt volgens de stappen die in afb. 4.2.1 zijn weergegeven, dit proces is echter een ideaalmodel en wordt maar zelden in deze strikte volgorde uitgevoerd (Bryman, 2004: 62).

Figuur 4.2.1: Het kwantitatieve onderzoeksproces (gebaseerd op illustratie van Bryman, 2004: 63)

De onderzoeksstrategieën experiment en survey worden vaak met kwantitatief onderzoek geassocieerd terwijl de case study eerder gezien wordt als een kwalitatieve onderzoeksstrategie. Een dergelijk onderscheid is niet geheel correct maar brengt wel een overzichtelijke scheiding tussen deze strategieën aan (Vennix, 2006: 112). Het experiment en de survey kunnen beide als statistische onderzoeksdesigns gezien worden, waarbij de nadruk vaak ligt op het uitvoeren van metingen en niet op veranderingen of processen. Bij een case study staan veranderingen of processen juist centraal, de focus ligt hier dan ook op patronen en processen en veranderingen door de tijd heen (Vennix, 2006: 112). Deze onderzoeksstrategieën kunnen elk echter voor beide onderzoeksbenaderingen toegepast worden.

Experimenten zijn bij uitstek geschikt voor het toetsen van hypothesen en meer geschikt voor verklarende dan beschrijvende doeleinden. Alhoewel men bij experimenten al snel denkt aan een laboratorium setting hoeft dit niet altijd het geval te zijn, er bestaan namelijk ook veldexperimenten (*natural experiments*) waarbij wetenschappers experimenten bestuderen die zich in de natuurlijke

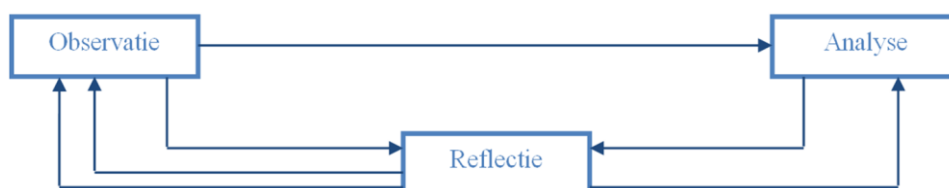
omgeving van de onderzoeksobjecten afspelen (Babbie, 1998: 233). Surveys zijn bij uitstek geschikt voor het beschrijven van de karakteristieken van een groot aantal onderzoeksobjecten. Ze zijn namelijk flexibel en in staat om een grote hoeveelheid aan kenmerken of eigenschappen van diverse aard van een onderzoeksobject te meten. Men is daarnaast niet zoals bij een experiment gebonden aan een van tevoren opgestelde operationalisatie en kan op basis van de survey waarnemingen de operationele definities of concepten opstellen (Babbie, 1998: 272-273). De resultaten van een experiment of survey worden statistisch (of wiskundig) verwerkt in de hoop tot onbevooroordeelde resultaten te komen die generaliseerbaar zijn naar de gehele populatie waar de onderzoeksobjecten deel van uit maken (Van Thiel, 2007: 57).

4.2.2 De kwalitatieve onderzoeksbenadering

Er bestaan binnen de sociale wetenschappen stromingen die van mening zijn dat de onderzoeksobjecten binnen sociale en natuurkundige wetenschappen dusdanig van aard verschillen dat er voor de sociale wetenschappen een andere onderzoeksmethodologische benadering nodig is (Vennix, 2006: 127). De achterliggende gedachte is dat de onderzoeksobjecten binnen de sociale wetenschappen en de kenmerken die deze onderzoeksobjecten vertonen zich niet makkelijk in cijfers laten uitdrukken. Deze stromingen kunnen omschreven worden als *kwalitatief* of *interpretatief* onderzoek en zijn de tegenhanger van de kwantitatieve onderzoeksbenadering (Vennix, 2006: 127). De kwalitatieve onderzoeksbenadering bestaat uit een uitgebreide verzameling van stromingen, opvattingen en benaderingen zoals culturele studies, etnografie, grounded theorie benadering, , semiotiek, hermeneutiek, feminisme en constructivisme (Vennix, 2006: 127).

Kwalitatief onderzoek maakt in tegenstelling tot kwantitatief onderzoek nadrukkelijk gebruik van woorden in plaats van cijfers. Het hanteert voornamelijk een inductieve werkwijze om een relatie tussen theorie en onderzoek te leggen waarbij de nadruk vaak ligt op het genereren van theorieën (Bryman, 2004: 20). De kwalitatieve onderzoeksbenadering verwerpt de normen en werkwijzen van de empirisch analytische traditie en het positivisme, met name de wijze waarop onderzoekers binnen de kwantitatieve paradigma de sociale realiteit om hen heen interpreteren. Kwalitatief onderzoek ziet de sociale realiteit juist als een ontluikende creatie van het individu die continu aan verandering onderhevig is (Bryman, 2004: 20). Kwalitatief onderzoek is hierdoor met name gericht op de inzichten uit het interpretivisme en objectivisme (Bryman, 2004: 19).

Kenmerkend voor de kwalitatieve benadering is de wijze waarop het onderzoeksobject wordt bestudeerd: in zijn natuurlijke omgeving zonder pogingen het object (of fenomeen) in enige mate te isoleren van zijn context (Vennix, 2006: 129). Het object van onderzoek is vaak van een niet-tastbare aard zoals gevoelens, emoties of sociale processen. Het gaat bij interpretatief onderzoek vaak om de wijze waarop mensen 'hun werkelijkheid construeren'. Sociale wetenschappers proberen duidend te begrijpen en te verklaren, of zoals Weber (1922/1988: 173) het omschrijft, te *verstehen* (Vennix, 2006: 146). De onderzoeker plaatst zich vaak zo dicht mogelijk bij het onderzoekssubject om zo een interpretatie te kunnen maken van de emoties, gedachten en gevoelens die bij het onderzoekssubject optreden en van de impulsen en interactie die het onderzoekssubject vanuit de contextuele omgeving ervaart. De onderzoeker tracht zich als het ware in het onderzoeksobject te verplaatsen. Om tot gefundeerde resultaten te komen strekt dit proces zich over een langere tijdsperiode uit, en herhaalt zich keer op keer (Vennix, 2006: 137).

Figuur 4.2.2: Het kwalitatieve onderzoeksproces (Wester, 1992: 217 in; Vennix, 2006: 137)

Het onderzoek begint met het kiezen van een bepaald onderzoeksonderwerp en daaraan gerelateerde algemene onderzoeksvragen. Vervolgens worden een of meerdere locaties en onderzoeksobjecten geselecteerd om te bestuderen. Zodra de onderzoeksobjecten en de locaties waar deze zich bevinden vastgesteld zijn, kan met de eerste ronde van dataverzameling worden begonnen (Bryman, 2004: 269). Op basis van de uitkomsten van deze data wordt er gereflecteerd en een eerste stap richting objectivering en theorievorming gezet, en als het nodig blijkt worden de onderzoeksvragen aangepast of gespecificeerd. De onderzoeker zal hierna terugkeren naar het *veld* om te kijken in hoeverre de eerste inzichten standhouden. (Vennix, 2006: 137). Het vergaren van de empirische gegevens zal ditmaal een nauwere focus kennen; op basis van de eerste reflectie wordt namelijk de keuze gemaakt welke onderdelen/factoren nadrukkelijk aandacht behoeven. De onderzoeker maakt dus de bewuste keuze specifieke gegevens van bepaalde situaties te verzamelen, dit wordt *theoretical sampling* genoemd. Dit leidt vervolgens weer tot nieuwe gegevens waar wederom op gereflecteerd wordt, waarna de theorie verder wordt uitgewerkt. Door dit proces keer op keer te herhalen komt de onderzoeker tot een steeds beter inzicht in het onderzoeksobject of verschijnsel (Vennix, 2006: 137). Dit onderzoeksproces komt ten einde als de onderzoeker bij het zoveelste veldproces geen nieuwe inzichten meer verwerft en er als het ware een *verzadiging (saturation)* van kennis optreedt. Dit is het eindpunt van het empirische deel van het kwalitatieve onderzoek (Vennix, 2006: 137), de onderzoeker komt tot de eindconclusie en rapporteert deze. Het kwalitatieve onderzoeksproces kenmerkt zich door deze werkwijze als iteratief en holistisch (Vennix, 2006: 146).

Kwalitatief onderzoek maakt over het algemeen gebruik van de observatie als onderzoeksstrategie (Vennix, 2006: 129). De case study is hiervan de meest bekende variant, maar men kan ook andere varianten zoals de participerende observatie (*participant observation*) of de directe observatie (*direct observation*) toepassen. Babbie schaaft deze varianten van observatie onder de noemer *field research* (1998: 280). De survey, welke tevens een variant van de observatie is, valt niet onder dit begrip. Er bestaan vele varianten van field research en de wijze waarop ze gehanteerd worden is divers. Bij participerende observaties maakt de onderzoeker als actor deel uit van de verschijnselen of activiteiten die hij onderzoekt. De case study richt zich juist op een individuele eenheid, een individu, een groep of een gemeenschap, waar de eigenschappen van worden beschreven en soms getracht wordt verklaringen te vinden voor bepaald gedrag of zekere eigenschappen (Babbie, 1998: 282). Waar de onderzoeksstrategieën experiment en survey vaak ontworpen zijn om data te genereren die geschikt is voor kwantitatieve (statistische) analyse, leveren de observatievarianten over het algemeen juist kwalitatieve data op. Dit neemt echter niet weg dat ook deze varianten gehanteerd kunnen worden om kwantitatieve data te verwerven (Babbie, 1998: 280). Het uitvoeren van observaties verschilt van de twee andere onderzoeksstrategieën omdat deze vaak niet enkel bedoeld zijn om waarnemingen of metingen uit te voeren om bestaande theorieën te kunnen toetsen, maar ook om nieuwe theorie(ën) te genereren (Babbie, 1998: 280).

4.2.3 Keuze onderzoeksbenadering

Nu is toegelicht wat de kwantitatieve en kwalitatieve benadering inhouden kan de keuze van dit onderzoek voor een kwantitatieve onderzoeksbenadering beargumenteerd worden.

Deze keuze wordt voornamelijk bepaald door de doelstelling van dit onderzoek een beeld te kunnen geven van de empirische situatie bij Nederlandse gemeenten ten aanzien van de vragen: welke gemeenten ervaren de problematiek, welke gemeenten voeren beleid, en welke factoren zijn van invloed op het beleidsvormingsproces? Om antwoorden op deze vragen te vinden zijn er observaties nodig bij een groot aantal gemeenten. Een onderzoek met een groot aantal casussen leent zich meer voor een kwantitatieve dan een kwalitatieve onderzoeksbenadering. Een kwalitatieve onderzoeksbenadering maakt namelijk (over het algemeen) gebruik van slechts een beperkt aantal casussen waardoor de externe validiteit van kwalitatief onderzoek aanzienlijk wordt beperkt en er niet

zomaar generaliseerbare uitspraken, op basis van de onderzoeksobjecten, over de gehele populatie gedaan kunnen worden. Het hanteren van een kwalitatieve aanpak op basis van een groot aantal casussen om de doelstelling van dit onderzoek toch te kunnen behalen zou tijd en middelen vergen in een mate waarover dit onderzoek niet beschikt.

De keuze voor een kwantitatieve onderzoeksbenadering is daarnaast afhankelijk van de persoonlijke voorkeur van de onderzoeker van dit onderzoek. Deze voelt zich meer aangetrokken tot de empirisch analytische traditie dan tot de kwalitatieve traditie. De onderzoeker laat zich voornamelijk leiden door een kritisch rationalistische inslag waarbij de volgende standpunten van Popper een belangrijke rol spelen. Popper is van mening dat wetenschappelijke kennis alleen tot stand kan komen op basis van een deductieve werkwijze. De wetenschap dient dus niet uit observaties wetmatigheden af te leiden, maar juist op basis van reeds bestaande theorieën de empirie te observeren om te kunnen concluderen of een theorie stand weet te houden of dient te worden verworpen (Vennix, 2006: 71). Volgens Popper kan een theorie (of delen daarvan) hoogstens slechts tijdelijk geaccepteerd worden, het is namelijk heel goed mogelijk dat een theorie in de toekomst alsnog falsificeerbaar blijkt te zijn (1959: 33 in; Vennix, 2006: 71). Zolang een theorie niet kan worden gefalsificeerd of er geen beter verklarende theorie opduikt dient men volgens Popper dan ook te spreken van een ‘*corroborated*’ theorie (Popper, 1959: 251, in Vennix, 2006: 71). Voor een dergelijke persoonlijke oriëntatie is het hanteren van een kwantitatieve onderzoeksbenadering een logische keuze.

	Kwantitatief	Kwalitatief
Principiële oriëntatie van de rol van theorie in relatie tot onderzoek	Deductief; toetsen van theorie	Inductief; generen van theorie
Epistemologische oriëntatie	De kritisch rationalistische school, met name positivisme	Interpretisme
Ontologische oriëntatie	Objectivisme	Constructionalisme

Tabel 4.2.3: Fundamentele verschillen tussen de kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksbenadering (Bryman, 2004: 20)

4.3 Dataverzameling

De onderzoeksobjecten die in dit onderzoek centraal staan zijn de Nederlandse gemeenten. Er is geen uitputtende data voorhanden over de mate waarin de problematiek van probleemplukken zich binnen Nederlandse gemeenten voordoet, welke gemeenten beleid voeren en welke beleidsinstrumenten ze hiervoor toepassen. Om toch inzicht hierin te verkrijgen maakt dit onderzoek gebruik van observaties in de vorm van een digitale enquête (*mail survey*) (Babbie, 1998: 271), waarbij respondenten in staat worden gesteld in een zelfgekozen tijdsbestek en op een zelfgekozen tijdstip de vragen te beantwoorden. De enquête wordt via email verzonden naar de gehele populatie, oftewel alle (403) Nederlandse gemeenten, er wordt dus geen gebruik gemaakt van een steekproef.

Dit onderzoek heeft om de volgende drie redenen voor deze onderzoeksstrategie gekozen. Met de slechts beperkte tijd en middelen die voor dit onderzoek beschikbaar zijn is een (digitale) enquête zeer geschikt voor onderzoek naar een groot aantal onderzoekseenheden (Babbie, 1998: 271-272; Van Thiel 2007: 85). Verder zorgen de grootschaligheid van een enquête en de hoge mate van standaardisatie ervoor dat deze strategie niet alleen efficiënt is maar ook goed generaliseerbaar; er is dus een hoge externe validiteit (Babbie, 1998: 274; Van Thiel, 2007: 85), al merkt Babbie wel op dat de interne validiteit van een enquête vaak juist zwakker is, zeker in vergelijking tot bijvoorbeeld veldonderzoek (1998: 274). Als laatste is het beantwoorden en terugzenden van een digitale enquête voor respondenten (mits de vragenlijst beperkt is) geen gecompliceerde en tijdrovende opgave waardoor er waarschijnlijk een aanzienlijke respons zal zijn. Babbie stelt dat hoe makkelijker het invullen en terugzenden van een enquête is, hoe hoger de respons zal zijn (1998: 259).

Er zijn ook twee andere onderzoeksstrategieën voor dit onderzoek beschikbaar, het experiment en field research. Het experiment is voor dit onderzoek bij voorbaat uitgesloten. Vanwege de omvang

van een gemeentelijke organisatie is het lastig deze in een experimentele setting te plaatsen. Het is waarschijnlijk erg moeilijk een (of meerdere) gemeente te vinden die willen meewerken aan een dergelijk ingrijpende onderzoeksopzet. Dit zou een gemeente namelijk veel meer tijd en middelen, over een langer tijdsbestek, kosten dan deelname aan een eenmalige observatie zoals een enquête. Wil men daarnaast tot generaliseerbare uitkomsten komen dan dient het experiment betrekking te hebben op een veelvoud aan gemeenten wat tot een nog complexere exercitie zou leiden. Het uitvoeren van een van de varianten van field research als onderzoeksstrategie is eveneens een tijdrovende klus waardoor er slechts een beperkt aantal onderzoeksobjecten zouden kunnen worden onderzocht, wat de externe validiteit van dit onderzoek in aanzienlijke mate zou aantasten. Deze twee strategieën kunnen dus slecht ten dele aan de doelstelling van dit onderzoek voldoen en worden daarom gepasseerd.

Naast het uitvoeren van een enquête wordt gebruik gemaakt van desk research om aanvullende data te vergaren over enkele specifieke gemeentelijke kenmerken en de contextuele situatie waarbinnen de gemeenten zich bevinden.

4.3.1 Enquête volgens de theorie

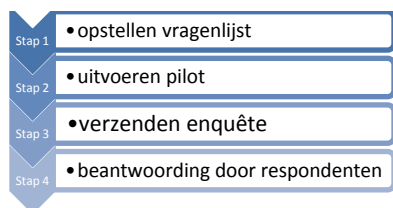
Wat een enquête precies is en op welke wijze deze het beste kan worden toegepast wordt binnen de wetenschappelijke literatuur uitvoerig beschreven. Albinski (1972: 12, in Vennix, 2006: 119) benoemt een enquête als: "... een empirisch onderzoek [...], dat betrekking heeft op een veelvoud aan objecten en wanneer de gegevens hiervan in werkelijke situaties verzameld en statistisch verwerkt worden". Volgens Vennix (2006: 119) is het belangrijk dat het om een groot aantal vergelijkbare objecten gaat waarover systematisch gegevens verzameld worden. Ook volgens Van Thiel (2007: 84) is de grootschaligheid kenmerkend voor enquêteonderzoek. Alhoewel een enquête vooral bij theoriegestuurd (deductief) onderzoek past, hoeft volgens Van Thiel hier niet altijd sprake te zijn van het toetsen van hypothesen; attitudes kunnen namelijk ook alleen maar verkend worden. Bryman wijst erop dat een enquête eenmalig binnen een bepaald tijdsbestek bij de respondenten wordt afgenomen in tegenstelling tot bijvoorbeeld een *longitudinal design* waarbij er over een langere tijdsperiode meermalen dezelfde enquête wordt afgenomen bij respondenten (2004: 43, 46).

De specifieke enquête-variant die dit onderzoek uitvoert is in Babbie's woorden te omschrijven als *self-administered mail format* (1998: 271). Deze methode voor dataverzameling stelt wetenschappelijk onderzoek in staat met slechts beperkte tijd en middelen een grote hoeveelheid gegevens te verzamelen over een groot aantal onderzoekseenheden ((Babbie, 1998: 273; Van Thiel 2007: 85).

De enquête bestaat uit een vragenlijst met overwegend gesloten vragen (Van Thiel, 2007: 85). Weliswaar stellen open vragen de respondent in staat een vraag in eigen woorden te beantwoorden, waardoor zij niet in hun antwoordmogelijkheden worden beperkt, maar dit gaat ten koste van de standaardisatie (Fowler, 2002: h.5, in Van Thiel, 2007: 85). Bij gesloten vragen zijn de mogelijke antwoorden van tevoren vastgesteld (Babbie, 1998: 148). Een nadeel hiervan is dat respondenten wellicht geen van de voorgeselecteerde antwoordopties als correct beschouwen. Deze wijze wordt echter toegepast om een zekere mate van standaardisatie te verkrijgen waardoor de data voor meer mogelijkheden van (statistische) analyse beschikbaar zijn. Overigens kan bij alle gesloten vragen in deze enquête de antwoordmogelijkheid 'weet ik niet' of 'niet van toepassing' worden geselecteerd. Volgens Babbie zijn er bij het toepassen van gesloten vragen twee voorwaarden waaraan deze vragen dienen te voldoen. Ten eerste moeten de antwoordcategorieën uitvoerig (*exhaustive*) zijn, wat betekent dat zij alle mogelijke antwoorden moeten beslaan. Ten tweede dienen de antwoordcategorieën *mutually exclusive* te zijn, waarmee wordt bedoeld dat de antwoorden elkaar uitsluiten en niet overlappen (1998: 148).

Van Thiel (2007: 86) benoemt vier stappen waarlangs onderzoek met een schriftelijke vragenlijst verloopt. Deze stappen vormen de methodologische basis voor het opstellen en uitvoeren

van de vragenlijst voor de enquête van dit onderzoek. De vier stappen zijn: het opstellen van een vragenlijst, het uitvoeren van een pilot, het verzenden van de enquête en als laatste stap beantwoording door respondenten.

Figuur 4.3.1: Vier stappen voor het uitvoeren van een enquête volgens Van Thiel (2007: 86)

Volgens Van Thiel zijn bij de eerste stap, het opstellen van een vragenlijst, de volgende deelstappen het belangrijkst. Eerst dient men een vragenlijst op te stellen op basis van correcte variabelen die adequaat zijn geoperationaliseerd. De vragen (*items*) die gesteld worden dienen vervolgens zorgvuldig te worden geformuleerd aan de hand van het theoretisch kader. Ten slotte plaatst men de vragen in een logische en begrijpelijke volgorde (2007: 88). Babbie wijst op enkele punten voor het maken van de vragenlijst die voor dit onderzoek van belang zijn: men dient (zo veel mogelijk) te voorkomen dat vragen op verschillende wijze kunnen worden geïnterpreteerd, men dient een dubbele vraagstelling (*double-barreled*) in vragen te vermijden, respondenten dienen capabel genoeg te zijn om vragen te beantwoorden en men kan het beste vragen zo kort mogelijk houden (1998: 150-151). Daarnaast dient volgens Babbie een enquête vergezeld te worden van duidelijke instructies (1998: 158)

De tweede stap, het uitvoeren van een pilot, oftewel het testen van een vragenlijst, is een belangrijk onderdeel voor enquêteonderzoek (Babbie, 1998: 159; Fowler, 2002: 114, in Van Thiel, 2007: 92). Dit draagt volgens Fowler (2002: 114, in Van Thiel, 2007: 92) namelijk op meerdere manieren bij aan de validiteit en betrouwbaarheid van de resultaten. Boeije (2008: 58) stelt dat het interview binnen het referentiekader van de geïnterviewde moet liggen. De pilot is bedoeld om de reacties van een (klein) aantal potentiële respondenten (en/of deskundigen) op de opgestelde vragenlijst te achterhalen. Hierdoor wordt duidelijk of de vraagstelling goed aansluit bij de achtergrond en het niveau van de respondenten. Individuele vragen kunnen op formulering worden gecontroleerd met de vraag of deze wel duidelijk genoeg waren. De onderzoeker krijgt zo een indicatie van hoe moeilijk of juist makkelijk de vragenlijst voor de doelgroep zal zijn. Volgens Babbie (1998: 159) en Van Thiel (2007: 92) is het vooral bij digitale vragenlijsten belangrijk de proefrespondenten ook naar de technische aspecten te vragen; veel mensen ervaren nog steeds een grote drempel bij de toegang tot het digitale domein. Door ook deskundigen/experts in de *pilot* te betrekken en deze te vragen om niet alleen de vraagstelling te beoordelen maar ook de methodologische en theoretische achtergrond daarvan in ogenschouw te nemen, kan men onvolkomenheden ontdekken waarvan de doelgroep van de vragenlijst vaak geen kennis heeft. Voorbeelden hiervan zijn onvolledige of onjuiste antwoordcategorieën, gebrekkige onderzoekstechnische kwaliteit, methodologische of theoretische fouten, onvoldoende kwaliteit van de operationalisering enz... (Van Thiel, 2007: 93).

De derde en vierde stap (verzending en beantwoording) behoeven, afgezien het feit dat men er natuurlijk zorg voor moet dragen dat de enquête daadwerkelijk bij de potentiële respondenten wordt aangeboden, geen nadere theoretische toelichting. Babbie merkt hier wel nog op dat men een herinneringsmail kan sturen aan respondenten die na enkele weken nog niet hebben gereageerd. Volgens hem is het verstandig hier de enquête en instructies of begeleidende brief nogmaals bij te voegen (Babbie: 1998: 261).

4.3.2 Enquête in de praktijk

Dit onderzoek heeft voor de toepassing van de digitale enquête het stappenplan van Van Thiel (2007: 86) opgevolgd. Allereerst is er voor de enquête een vragenlijst met merendeels gesloten vragen

opgesteld (stap 1) die tevens is voorzien van een begeleidende brief met instructies, uitleg en nadere toelichting. De vragen zijn in een logische en begrijpelijke volgorde geplaatst en waar nodig aangevuld met begeleidende opmerkingen. De vragen zijn zorgvuldig en zo duidelijk mogelijk geformuleerd waarbij vaktechnisch of wetenschappelijk jargon zo veel mogelijk is vermeden. Bij enkele vragen is een toelichting geplaatst. Daarnaast zijn de vragen zo neutraal mogelijk opgesteld en dubbele vraagstellingen vermeden. Dit onderzoek heeft ervoor gekozen zo veel mogelijk gesloten vragen te gebruiken om een zekere mate van standaardisatie te verkrijgen. De antwoordmogelijkheden zijn hierbij zo geformuleerd dat ze elkaar uitsluiten en elkaar niet overlappen. De verwachting van dit onderzoek is dat de beleidsambtenaren, die in bijna alle gevallen de enquête zullen beantwoorden, meer dan voldoende in staat zullen zijn de vragen correct te interpreteren en professioneel genoeg zijn om eventuele antwoordtendenties, tot op zekere hoogte, te weerstaan. De individuele vragen zijn gebaseerd op de theoretische begrippen uit het beleidskader en het theoretisch kader. Aan de hand van de geschetste problematiek zijn er hiervoor meerdere *items* geselecteerd, te weten: periodieke controle op onderhoudsachterstanden, periodieke controle op energetische kwaliteit, instrumenten voor controle op onderhoudsachterstanden, instrumenten voor controle op energetische kwaliteit, mate van probleemplukken op basis van energetische kwaliteit, mate van probleemplukken op basis van onderhoudsachterstanden, mate van ontvangen signalen m.b.t. probleemplukken, gehanteerde beleidsinterventie en gehanteerde beleidsinstrumenten.

Vervolgens is er een pilot van de enquête uitgevoerd (stap 2). Voor de pilot zijn zes gemeenten en enkele deskundigen van adviesbureau Woonlab benaderd. Op twee gemeenten na hebben alle deelnemers hun medewerking verleend. Op basis van de opmerkingen van de deelnemers is de vraagstelling bij enkele vragen aangepast en is een aantal vragen samengevoegd; ook zijn bij enkele vragen de antwoordcategorieën aangepast. De uitkomsten van de pilot ondersteunen de verwachting dat respondenten (beleidsambtenaren van de afdeling bouw- en woningtoezicht) capabel genoeg zijn om de vraagstelling correct te interpreteren, de respondenten hebben dagelijks met een dergelijke materie en begrippen van doen.

Na het opstellen van de vragenlijst en het uitvoeren van de pilot is de enquête daadwerkelijk verzonden (stap 3). Vanwege de beperkte populatie, anno 2014 telt Nederland 403 gemeenten, heeft dit onderzoek de keuze gemaakt geen steekproef te trekken maar de gehele populatie aan te schrijven. Dit komt niet alleen de betrouwbaarheid van de enquête ten goede maar zorgt er ook voor dat het fenomeen *non-response* minder nadelige effecten op de uitkomst heeft. Elke Nederlandse gemeente is via email aangeschreven met de vraag of een beleidsmedewerker van de afdeling bouw- en woningtoezicht de enquête zou willen invullen.

Na het versturen van de enquête zijn respondenten in de gelegenheid gesteld om op een zelfgekozen tijdstip en in eigen tempo de enquête te beantwoorden (stap 4). Dit geeft respondenten onder meer de gelegenheid inlichtingen bij collega's of andere afdelingen binnen de gemeente in te winnen. Daarnaast is er een deadline voor het inzenden van de antwoorden gesteld en is er een week voor deze deadline een herinneringsmail, met bijgevoegd de URL voor de enquête en de begeleidende brief, verzonden naar alle gemeenten die tot dan toe nog niet gereageerd hebben.

4.4 Operationalisatie

Alvorens de benodigde data voor dit onderzoek in de empirie kan worden verzameld dienen de gehanteerde theoretische factoren die deel uitmaken van het conceptueel model, getransformeerd te worden in concepten of theoretische constructen die meetbaar zijn. Om een bepaald concept (ook wel aangeduid als een operationele definitie of *operational definition*) of theoretisch construct te kunnen meten worden er een (of meerdere) indicatoren gecreëerd. Men maakt gebruik van indicatoren om concepten en/of theoretische constructen die niet zo maar kwantificeerbaar zijn toch te kunnen voorzien van een zekere maatstaf waardoor deze meetbaar worden (Bryman, 2004: 65-66). Dit proces

wordt volgens Bryman ook wel operationalisatie genoemd (2004: 63). Babbie definieert operationalisatie in abstracte zin als het ontwikkelen van specifieke onderzoeksprocedures (*operations*) die leiden tot empirische waarnemingen die de concepten en/of theoretische constructen in de werkelijkheid representeren (1998: 139).

Er zijn volgens Bryman drie algemene redenen te noemen waarom het gebruik maken van metingen binnen kwantitatief onderzoek een belangrijke rol speelt (2004: 66). Ten eerste stelt het onderzoekers in staat om onderzoeksobjecten (of -subjecten) op zeer precieze wijze van elkaar te onderscheiden. Kleine verschillen tussen onderzoeksobjecten zijn veel moeilijker te herkennen dan grote verschillen maar stellen onderzoekers in staat op een veel lager niveau verschillen in de onderzoekspopulatie aan te brengen. Ten tweede leveren metingen een consistent meetgereedschap (*consistent device*) dat onderzoekers niet alleen in staat stelt consistente waarnemingen door de tijd heen te doen, maar ook te garanderen dat metingen die door verschillende onderzoekers worden uitgevoerd onderling consistent zijn. Dit betekent niet dat bepaalde metingen niet onderling kunnen afwijken, ze worden namelijk door de complexe werkelijkheid om ons heen beïnvloed. Het betekent wel dat metingen consistente resultaten dienen te genereren afgezien van de natuurlijke veranderingen. Ten derde leveren metingen de basis voor een preciezere schatting van de mate van een relatie tussen verschillende concepten en/of theoretische constructen, het stelt onderzoekers dus in staat om zeer nauwkeurig bepaalde (causale) verbanden tussen variabelen vast te stellen (Bryman, 2004: 66).

Zodra de concepten en/of theoretische constructen aan de hand van de indicatoren gemeten zijn kan men spreken van variabelen (Bryman, 2004: 65). Tussen de verschillende variabelen wordt een onderscheid gemaakt tussen enerzijds de afhankelijke variabele, te weten de vraag of een gemeente al dan niet actief beleid voert om de problematiek van probleemplukken tegen te gaan, en anderzijds de onafhankelijke variabelen die wellicht in staat zijn te verklaren waarom een gemeente al dan niet actief beleid voert. De onafhankelijke variabelen kunnen weer onderverdeeld worden in de kenmerken van de problematiek (mate van probleemplukken) en de gemeentelijke kenmerken (politieke ideologie, aandeel lokale partijen, uitvoeringscapaciteit en welvaart inwoners). In de volgende subparagrafen zal voor elk individueel concept of theoretisch construct worden toegelicht welke uitingvormen de hierop gebaseerde variabelen in theorie en de empirie aan kunnen nemen. Hierbij zal ook steeds beschreven worden welk meetniveau de variabele kenmerkt en een impressie worden gegeven van de waarden die in de variabele zijn opgenomen.

Variabele	Indicator	Schaal/meetniveau	Verwacht effect
Actief beleid	Wel of niet actief beleid	Nominaal	
Mate problematiek	Mate van probleemplukken binnen de gemeentelijke PWV	Ordinaal	Positief
contextuele economische factoren	Relatief aandeel lage inkomens binnen een gemeente	Ratio	Positief
Politieke oriëntatie	Politieke kleur wethouder	Interval	Positief
Lokaal of landelijk	Wethouder van een lokale of landelijke partij	Ratio	Positief
Uitvoeringscapaciteit	Aantal inwoners gemeente	Interval	Positief

Tabel 4.4: Operationalisatie van de variabelen

4.4.1 Actief beleid

Het eerste theoretische construct dat geoperationaliseerd wordt is de afhankelijke variabele: *actief beleid*. In de empirie komen er slechts twee mogelijke situaties voor: een gemeente voert wel of niet actief beleid ten einde de problematiek tegen te gaan. Om te kunnen meten of een gemeente al dan niet actief beleid voert is gebruik gemaakt van de digitale enquête die dit onderzoek toepast. Hiervoor is respondenten de volgende vraag gesteld.

Voert uw gemeente actief beleid om onderhoudsachterstanden bij probleemplukken binnen uw gemeentelijke particuliere woningvoorraad te verbeteren en (/of) na-isolatie van deze probleemplukken te stimuleren?

Op basis van de respons kan de variabele actief beleid van data worden voorzien. Per gemeente kan deze variabele slechts drie waarden aannemen, ja (=1), nee (=0) of weet ik niet (=99). Er is respondenten naast de antwoordkeuze ja of nee een derde antwoordkeuze aangeboden in de vorm van 'weet ik niet'. Hiervoor is gekozen zodat respondenten niet gedwongen worden 'ja' of 'nee' te kiezen terwijl ze niet zeker weten of dit wel zo is, wat de validiteit van de resultaten zou aantasten. Respondenten die de antwoordkeuze 'weet ik niet' selecteren zullen in de variabele als *missing* (=99) worden opgenomen. Deze variabele kenmerkt zich door een categorisch karakter en is van een nominaal meetniveau. Omdat het statistisch rekenprogramma geen rekening houdt met de antwoordcategorie 'weet ik niet', aangezien het programma deze waarde als missing data beschouwt, is deze variabele van dichotome aard.

4.4.2 Mate van problematiek

Het tweede theoretische construct dat geoperationaliseerd wordt is de eerste onafhankelijke variabele: *mate van problematiek*. In de empirie kunnen probleemplukken zich in diverse mate binnen de gemeentelijke PWV voordoen, van nauwelijks tot overal. Daarnaast is het ook mogelijk dat er binnen een gemeentelijke PWV in geen enkele hoedanigheid sprake is van probleemplukken. Om data te kunnen verzamelen over de vraag in welke mate gemeenten al dan niet kampen met de problematiek van probleemplukken is weer gebruik gemaakt van de digitale enquête die dit onderzoek toepast. Hiervoor zijn respondenten de volgende twee vragen gesteld.

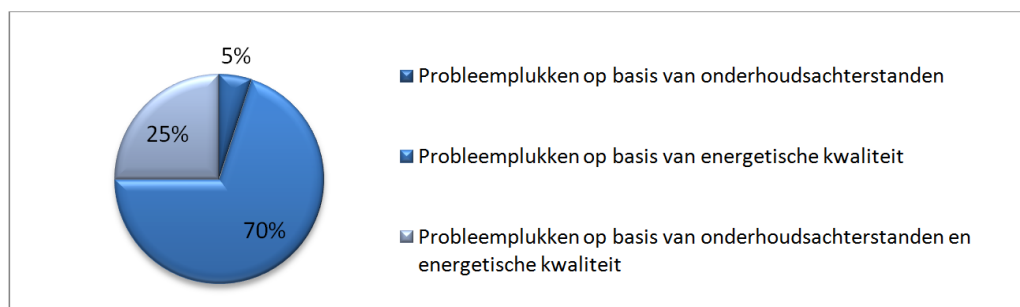
1. *Zijn er binnen de gemeentelijke particuliere woningvoorraad gebieden waar veel woningen met een onderhoudsachterstand (herstelkosten boven 10.000 euro) voorkomen, zogenaamde probleemplukken?*
2. *Zijn er binnen uw gemeentelijke particuliere woningvoorraad gebieden waar veel woningen met een slechte energetische kwaliteit (woningen die slecht of niet geïsoleerd zijn) voorkomen in verhouding tot de overige gebieden, zogenaamde probleemplukken?*

Dit onderzoek heeft de vraag in welke mate gemeenten kampen met de problematiek van probleemplukken opgesplitst in bovenstaande twee deelvragen, om verwarring over de onderliggende aard van probleemplukken, onderhoudsachterstanden en een gebrekkige energetische kwaliteit, te voorkomen. Daarbij maakt een dergelijke tweedeling het inzichtelijk of probleemplukken inderdaad vaker een energetische gebrekkig karakter kennen dan onderhoudsachterstanden, zoals uit de theorie kan worden opgemaakt. Overigens is er aan de enquête een begeleidende brief toegevoegd waarin de twee deelvragen en het begrip probleemplukken nader zijn toegelicht.

Om de mate van problematiek te kunnen meten konden respondenten voor beide vragen op basis van een Likertschaal van 1 tot en met 6 antwoorden in hoeverre er sprake is van probleemplukken waarbij 1 negatief, oftewel geen probleemplukken aanwezig, voorstelt en 6 uiterst positief, oftewel er doen zich binnen de gehele gemeentelijke PWV in aanzienlijke mate probleemplukken voor. Ook hier is respondenten de gelegenheid geboden om de vraag met 'weet ik niet' (=99) te beantwoorden. Aan de hand van de responsies worden er twee variabelen gecreëerd die elk per gemeente een waarde van 1 tot 6 kunnen aannemen. De antwoordcategorie 'weet ik niet' (=99) wordt wederom als *missing* opgenomen. Door het hanteren van een Likertschaal voor de antwoordcategorieën zijn beide variabelen van een ordinaal meetniveau.

Op basis van deze twee variabelen, die beide slechts een deel van de algemene problematiek illustreren, wordt vervolgens een 'overlappende' variabele gecreëerd die de algemene mate van de problematiek weerspiegelt. Deze variabele is gebaseerd op de hoogste score per gemeente op een van

de twee onderliggende variabelen. Gemeente A heeft bijvoorbeeld bij deelvraag 1 antwoordoptie 2 gekozen en bij deelvraag 2 antwoordoptie 4. In de overlappende variabele krijgt gemeente A dan een score van 4. Dit onderzoek heeft ervoor gekozen steeds de hoogste score te selecteren omdat de hoogst scorende variabele in nagenoeg alle gevallen ook de probleemplukken uit de andere variabele zal bevatten. Dit komt doordat beide problemen, onderhoudsachterstanden en een gebrekkige kwaliteit, zich gelijktijdig in een probleemplukwoning voor kunnen doen en beide individuele variabelen elkaar dus in grote mate overlappen (zie afb. 4.4.2). Een gemiddelde nemen van de scores op beide variabelen of deze scores bij elkaar optellen zou geen realistisch beeld van de empirische situatie binnen een gemeente geven.

Figuur 0.4.2: Probleemplukken op basis van onderhoudsachterstanden en energetische kwaliteit overlappen

De variabele is net zoals de onderliggende deelvariabelen van een ordinaal meetniveau waarin de data een waarde van 1 tot en met 6 kan aannemen. Als een gemeente bij een van de twee onderliggende deelvariabelen ‘weet ik niet’ heeft geselecteerd wordt uitgegaan van de score in de andere deelvariabele. In het geval dat een gemeente bij beide onderliggende deelvariabelen ‘weet ik niet’ heeft geselecteerd worden zij in de overlappende variabele als missing (=99) opgenomen. De overlappende variabele is weer gebaseerd op een Likertschaal van 1 (minimum) tot 6 (maximum) en kenmerkt zich door een ordinaal meetniveau. Deze variabele zal tijdens de statistische toetsing echter als een interval/ratio variabele worden toegepast.

4.4.3 Economische factoren

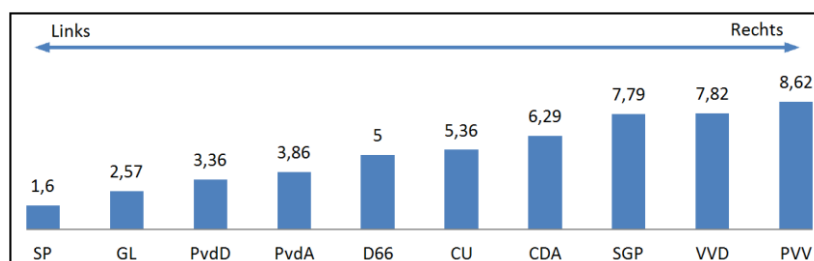
Het derde theoretische construct dat geoperationaliseerd wordt is de tweede onafhankelijke variabele: *Economische factoren*. Er bestaan diverse indicatoren voor de contextueel economische omstandigheden die zich in een gemeente voordoen. Voorbeelden hiervan zijn de gemiddelde waarde van particuliere woningen, het gemiddeld inkomensniveau in een gemeente of het relatieve aandeel lage inkomens binnen een gemeente. Dit onderzoek heeft ervoor gekozen om de laatste indicator te hanteren. Uit vooronderzoek is namelijk gebleken dat deze indicator het sterkst correleert met de vraag of een gemeente al dan niet beleid voert om de problematiek van probleemplukken tegen te gaan. Dit onderzoek maakt gebruik van slechts een indicator omdat meerdere indicatoren in hogere mate met elkaar zouden correleren, waardoor er multicollineariteit optreedt, wat de resultaten van de statistische toetsing negatief beïnvloedt.

Om het relatieve aandeel lage inkomens binnen een gemeente te meten wordt gebruik gemaakt van de database van CBS Statline. Binnen deze database is een maatwerktabel opgenomen die aangeeft hoeveel procent van het aantal inwoners van een gemeente valt onder de 40% laagste inkomens in Nederland (CBS Statline, 2014, B). Aan de hand van de verworven data wordt een variabele gecreëerd welke gekenmerkt wordt door een interval meetniveau. Theoretisch kan de minimale waarde voor een gemeente dan ook 0 zijn en de maximale waarde 100.

4.4.4 Politieke oriëntatie wethouder

De politieke oriëntatie van de wethouder die verantwoordelijk is voor de portefeuille wonen of volkshuisvesting is het vierde theoretische construct dat geoperationaliseerd wordt als de onafhankelijke variabele: *politieke oriëntatie wethouder*.

In Nederland is het gebruikelijk om politieke partijen, of de politieke actoren die deze partijen vertegenwoordigen, te classificeren op basis van de politieke oriëntatie. De politieke oriëntatie van een politieke partij is kort gezegd de verzameling van overtuigingen hoe een maatschappij dient te zijn ingericht en te functioneren en hoe dit bereikt zou moeten worden (Erikson & Tedin, 2003, in Jost, Federico & Napier, 2009: 309). Politieke partijen streven deze overtuigingen of ideaalbeelden na en promoten ze actief. De politieke oriëntatie van politieke partijen wordt sinds de Franse revolutie vaak aan de hand van een sociaal economische links-rechts schaal gepositioneerd (Jost et al., 2009: 310). Dit onderzoek maakt eveneens gebruik van de sociaal economische links-rechts schaal om de politieke oriëntatie van de verantwoordelijke wethouder voor de portefeuille wonen of volkshuisvesting te kunnen meten. Het theoretisch construct, de politieke oriëntatie van de wethouder, wordt op de volgende wijze gemeten. Ten eerste is vastgesteld welke score landelijke politieke partijen behalen op de sociaal economische links-rechts schaal, op basis van de Chapel Hill expert survey (CHES) (CHES, 2010). Uit het onderzoek van Bakker et al. (2015: 150) blijkt de CHES hiervoor zowel een betrouwbaar als valide instrument is.

Figuur 0.4.4: Ideologische scores landelijke politieke partijen op de sociaal economisch links-rechts schaal, op basis van CHES (2010)

Lokale politieke partijen worden als neutraal geclassificeerd en krijgen daardoor een score van 5 op de sociaal economische links-rechts schaal. Er is voor deze aanpak gekozen omdat lokale politieke partijen zoals reeds opgemerkt vaak lastig politiek ideologisch te plaatsen zijn. Lokale politieke partijen richten zich vaak op de plaatselijke vraagstukken en de politieke stellingnames van de lokale politieke partijen zijn niet zo maar te vergelijken met de ideologische tegenstellingen waarop de landelijke politieke partijen zich profileren (Boogers et al., 2007: 9).

Vervolgens is op basis van de Gids gemeentebesturen 2012 van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) (2011) vastgesteld aan welke politieke partij de verantwoordelijke wethouder is gelieerd. De gemeentegids is echter niet volledig en biedt daardoor niet altijd uitsluitel. In de gevallen dat de gemeentegids geen uitsluitel biedt is contact opgenomen met de desbetreffende gemeenten met het verzoek de benodigde informatie te verstrekken.

Als de politieke partijen zijn geïndexeerd op basis van de hun ideologische posities en per gemeente is vastgesteld aan welke politieke partij de desbetreffende verantwoordelijke wethouder is gelieerd, is het mogelijk om de variabele van data te voorzien. Als een wethouder van een gemeente een score heeft die hoger is dan vijf (>5) kan deze als een wethouder met een rechtse politieke oriëntatie worden gezien, is de score lager dan 5 (<5) dan kan de wethouder als iemand met een linkse politieke oriëntatie worden gezien. De variabele laat zich kenmerken door een interval meetniveau en kan in theorie (op basis van bestaande landelijke politieke partijen) scores aannemen van minimaal 1,6 tot maximaal 8,62. Hoe meer een score de 1,6 of juist de 8,62 nadert, des te linkser of rechtser de politieke oriëntatie van de wethouder.

4.4.5 Wethouder lokaal of landelijk

In paragraaf 3.5.2 is toegelicht dat de politieke oriëntatie van de wethouder die verantwoordelijk is voor de portefeuille wonen of volkshuisvesting van invloed kan zijn op beleidsvorming binnen een gemeente. Hier is ook aan de orde gekomen dat het lastig is om de politieke ideologie van de lokale politieke partijen te achterhalen en dat dit onderzoek daarom ook toetst of de aanwezigheid van lokale politieke partijen op zichzelf van invloed is op beleidsvorming binnen gemeenten. Het theoretisch construct ‘aandeel lokale partijen’ wordt op de volgende wijze meetbaar gemaakt. Er wordt vastgesteld of de verantwoordelijke wethouder gelieerd is aan een landelijke of aan een lokale politieke partij. De binaire of dichotome score die hieruit voortvloeit wordt gebruikt om een vierde variabele te construeren om de invloed van lokale politieke partijen op beleidsvorming te toetsen: *wethouder lokaal of landelijk*. Om de benodigde informatie voor deze variabele in te winnen is weer gebruik gemaakt van de Gids gemeentebesturen 2012 (VNG, 2012). Voor ontbrekende informatie is contact opgenomen met de desbetreffende gemeenten. De variabele die op basis van de individuele scores wordt geconstrueerd heeft een nominaal meetniveau van dichotome aard en kan in theorie een waarde van nul (wethouder gelieerd aan een landelijke politieke partij) of een waarde van 1 (wethouder gelieerd aan een lokale politieke partij) aannemen. Het is mogelijk dat er meerdere wethouders binnen een gemeente gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de portefeuille wonen of volkshuisvesting en er sprake van zou kunnen zijn dat een wethouder van een lokale politieke partij en een wethouder van een landelijke politieke partij gezamenlijk de verantwoordelijkheid dragen. Mocht deze situatie zich binnen de onderzoekspopulatie voordoen dan ontstaat er een derde waarde binnen de geconstrueerde variabele, namelijk 0,5. De variabele is dan niet langer van nominaal maar juist van een ratiomeetniveau.

4.4.6 Uitvoeringscapaciteit gemeenten

Het zesde en laatste theoretische construct dat geoperationaliseerd wordt is de vijfde onafhankelijke variabele: *uitvoeringscapaciteit* (van een gemeente). Om dit theoretisch construct te meten is het gebruikelijk de omvang van het ambtelijk apparaat van een gemeente vast te stellen aan de hand van het *fulltime-equivalent* (Fte). Hierover is echter geen vrij toegankelijke data beschikbaar. Een andere weg om dit te achterhalen is elke individuele gemeente aan te schrijven, bijvoorbeeld met een beroep op de Wet Openbaar Bestuur (WOB). Hier is echter het risico aanwezig dat een gedeelte van de gemeenten niet of niet op tijd aan het WOB-verzoek zal voldoen, wat het aantal casussen binnen dit onderzoek negatief zou kunnen beïnvloeden. Dit onderzoek heeft er daarom voor gekozen een indicator voor de omvang van de uitvoeringscapaciteit te selecteren, te weten het aantal inwoners van een gemeente. Immers, hoe groter een gemeente hoe groter de ambtelijke organisatie zal zijn. Om het aantal inwoners van een gemeente te kunnen meten is gebruik gemaakt van de database van het Centraal Bureau voor de Statistiek, CBS Statline. Deze variabele laat zich kenmerken door een interval meetniveau waarbij de theoretisch minimale waarde 0 is; de theoretisch maximale waarde voor dit onderzoek is gelimiteerd op 1.000.000 (CBS Statline, 2014, C).

4.5 Validiteit en betrouwbaarheid

Er bestaan verschillende criteria om de kwaliteit van wetenschappelijk onderzoek te evalueren. De drie belangrijkste maatstaven hebben betrekking op de betrouwbaarheid, validiteit en repliceerbaarheid van een onderzoek (Bryman, 2004: 28). In deze paragraaf volgt eerst een toelichting op deze begrippen waarna wordt uitgelegd op welke wijze dit onderzoek heeft getracht aan deze criteria te voldoen.

4.5.1 Validiteit

Validiteit is vanuit verschillende invalshoeken het meest belangrijke criterium voor wetenschappelijk onderzoek (Bryman, 2004: 28). In het algemeen heeft validiteit betrekking op de integriteit van de

conclusies die uit een onderzoek voortvloeien (Bryman, 2004: 28). Vennix definieert validiteit meer concreet als de mate waarin een meetinstrument valide (of geldig) is (2006: 198). Babbie beschouwt dit criterium op meer conventionele wijze als de mate waarin een empirische meting in staat is de werkelijke betekenis (*real meaning*) van het concept dat gemeten wordt te reflecteren (1998: 133). Binnen de methodologische wetenschappelijke literatuur wordt veelvuldig aandacht besteed aan het begrip validiteit waarbij vaak verschillende soorten worden onderscheiden. Vennix spreekt bijvoorbeeld van inhoudsvaliditeit, begripsvaliditeit, convergerende validiteit, discriminante (of divergente) validiteit en criterium validiteit (2006: 198-199). Bryman benoemt onder andere de geldigheid van metingen (*measurement validity*), interne validiteit, externe validiteit en ecologische validiteit (2014: 28-29). Babbie behandelt in zijn werk onder andere de indrukvaliditeit en constructvaliditeit (1998: 133-134). Van Thiel (2007: 56) merkt op dat er binnen de methodologische literatuur tal van vormen van validiteit bestaan, volgens haar zijn dit echter allemaal variaties op de twee dimensies, of hoofdvormen, waarin men het begrip validiteit kan opdelen, de *interne* en *externe* validiteit.

Volgens Bryman staat de interne validiteit in nauwe relatie tot het vraagstuk van causaliteit. Interne validiteit draait volgens hem om de vraag of een conclusie van een onderzoek over de causale relatie tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabele(n) correct is, of in andere woorden, hoe zeker kan men ervan zijn dat de onafhankelijke variabele verantwoordelijk is (voor een deel van) de waargenomen variatie in de afhankelijke variabele (2004: 28). Van Thiel beschrijft de interne validiteit als de geldigheid van een onderzoek. Het gaat dan om de vraag of een onderzoek daadwerkelijk meet wat het wil meten. Dit is volgens haar voornamelijk afhankelijk van de kwaliteit van de operationalisatie van een onderzoek (Van Thiel, 2007: 56). De operationalisatie dient een correcte maatstaf te zijn van de theoretische constructen die het onderwerp van een onderzoek zijn (Van Thiel, 2007: 56). Het is belangrijk dat de indicatoren voor een theoretisch construct eenduidig en uitsluitend zijn, een indicator mag dus slechts voor een enkel construct als maatstaf dienen en niet voor meerdere constructen. Als dat dit toch gebeurt kan er verwarring optreden, in de Engelse vakliteratuur ook wel als *confounding* aangeduid, en wordt de validiteit van de conclusies van een onderzoek negatief beïnvloed (Van Thiel, 2007: 56).

De externe validiteit slaat op de generaliseerbaarheid van een onderzoek, oftewel de vraag in hoeverre de conclusies van een onderzoek ook opgaan voor vergelijkbare personen, instituties, tijden of plaatsen die niet in het desbetreffende onderzoek zijn meegenomen (Bryman, 2004: 29; Van Thiel, 2007: 57). De externe validiteit is vooral bij statistisch onderzoek van belang aangezien dergelijke onderzoeken vaak trachten om op basis van onderzoek naar een beperkt deel van een populatie, de steekproef, tot conclusies te komen die gelden voor de gehele populatie (Van Thiel, 2007: 57).

4.5.2 Betrouwbaarheid

In abstracte zin slaat betrouwbaarheid op de vraag of een onderzoekstechniek die een meting meerdere malen uitvoert steeds tot dezelfde uitkomst komt (Babbie, 1998: 129). De betrouwbaarheid van een onderzoek is volgens Van Thiel op te maken aan de hand van de *nauwkeurigheid* en *consistentie* van de wijze waarop de variabelen van een onderzoek worden gemeten. Hoe nauwkeuriger en consistent er een onderzoek de variabelen, oftewel de indicatoren voor de theoretische constructen, meet des te zekerder kan een onderzoek ervan uitgaan dat de resultaten niet zomaar op toeval berusten maar van een systematische aard zijn (2007: 55). Voor verklarend onderzoek betekent betrouwbaarheid dat de gevonden verklaring correct is; voor beschrijvend onderzoek betekent betrouwbaarheid dat er geen incorrecte weergave van de empirie wordt gemaakt; voor prescriptief onderzoek betekent betrouwbaarheid dat men met zekerheid kan stellen dat de aanbevelingen, zij het onder dezelfde omstandigheden, effectief zullen zijn (Van Thiel, 2007: 55).

Het element nauwkeurigheid heeft met name betrekking op de meetinstrumenten die voor een onderzoek worden toegepast. De indicator voor een variabele dient zo nauwkeurig mogelijk de variabele te meten en daarbij goed in staat te zijn de verschillende waarden te onderscheiden (Van Thiel, 2007: 55).

Consistentie is als element van betrouwbaarheid zeer complex om binnen de sociale wetenschappen tot in het uiterste te hanteren. Het gaat erom dat onderzoeksresultaten herhaalbaar of replicateerbaar dienen te zijn (Van Thiel, 2007: 55). Zou men een onderzoek (onder dezelfde omstandigheden) opnieuw uitvoeren dan zouden hier dezelfde resultaten uit voort moeten komen (Babbie, 1998: 132; Van Thiel, 2007: 55). Onderzoek dat herhaalbaar is zorgt ervoor dat onderzoek betrouwbaar van aard is, aangezien de juistheid van het onderzoek wordt bevestigd door eerdere of latere onderzoeken (Van Thiel, 2007: 55). De sociale wetenschappen richten zich echter op onderzoeksobjecten die van een zeer complexe aard zijn en die vaak beïnvloed worden door de eveneens complexe omgeving waarin ze zich bevinden. Daarnaast zijn onderzoeksobjecten zoals individuen of organisaties in staat om te leren van eerder opgedane ervaringen waardoor ze hun gedrag kunnen aanpassen. Dit kan ertoe leiden dat bij herhaling van een onderzoek bij dezelfde onderzoeksobjecten niet altijd dezelfde resultaten worden behaald (Van Thiel, 2007: 55). Dit is volgens van Thiel te ondervangen door voor een onderzoek een groot aantal onderzoeksobjecten te selecteren of het onderzoek in meerdere situaties op dezelfde wijze uit te voeren (2007: 55). Een voorbeeld hiervan is het vergroten van de steekproef. Het is ook mogelijk om een andere onderzoeker een onderzoek te laten herhalen, een gebruikelijke methode die *replicatie* wordt genoemd. Om dit mogelijk te maken dient het te repliceren onderzoek wel uitvoerig de onderzoeksprocedures te hebben beschreven (Bryman, 2004: 28). Dergelijke activiteiten of aanpassingen leiden ertoe dat de betrouwbaarheid van een onderzoek wordt vergroot (Van Thiel, 2007: 55).

4.5.3 storingsbronnen voor de betrouwbaarheid en validiteit

Van Thiel (2007: 55) wijst op het bestaan van verschillende storingsbronnen voor de validiteit en betrouwbaarheid. Zij onderscheidt drie soorten: de *onderzoeksmethode* of het *meetinstrument* (dit geldt niet alleen tijdens het verzamelen van data maar ook tijdens de analyse daarvan); de *onderzoeker* zelf en de *onderzoekseenheden* (databronnen). Van Thiel (2007: 93) benoemt daarnaast nog drie specifieke storingsbronnen voor de betrouwbaarheid en validiteit van enquêteonderzoek: de *operationalisatie*, *non-respons* en *sociaalwenselijke antwoordtendenties* van respondenten.

Zoals reeds werd opgemerkt is het gedrag van de onderzoeksobjecten van sociale wetenschappen vanwege hun aard en de context waarin ze zich bevinden en vanwege het feit dat ze vaak in staat zijn te leren van eerdere ervaringen niet altijd met volledige zekerheid te voorspellen. Hierdoor kan het zijn dat de verzamelde data geen correcte weergave is van wat het onderzoek beoogde te meten. Daarnaast is het mogelijk dat de onderzoeker tijdens het onderzoek een meetinstrument aanpast of een geheel ander meetinstrument gaat toepassen. Een gevolg hiervan is dat de data die voor en na deze ingrepen is vergaard niet langer geheel vergelijkbaar is en er vraagtekens ontstaan bij de geldigheid van het gemeten construct (Van Thiel, 2007: 58).

Onderzoekers zijn geen machines die hun taken op een neutrale en onbevooroordeelde wijze uitvoeren, het zijn individuen die emoties en verwachtingen (*bias*) met zich meedragen. Het risico bestaat dat deze gevoelens en verwachtingen het onderzoek dat ze uitvoeren beïnvloeden. Dit is niet per definitie nadelig voor een onderzoek, maar een onderzoeker dient zich wel bewust te zijn van deze emoties en verwachtingen. Een ander probleem van menselijke aard is dat zij fouten maken, dingen vergeten of zaken over het hoofd zien (Van Thiel, 2007: 59).

Met name bij onderzoeken die een groot tijdsbestek beslaan is het risico aanwezig dat tijdens de loop van een onderzoek de onderzoeksomstandigheden van een onderzoekssituatie veranderen. Bij de start van dit onderzoek was er bijvoorbeeld nog duidelijk sprake van economische recessie en een

internationale monetaire crisis. Alhoewel het economisch beeld voor Nederland er nog steeds niet rooskleurig uitziet, lijken de economische factoren op nationaal niveau zich inmiddels te stabiliseren en zijn er hier en daar weer tekenen van economische groei. Als een dergelijke situatie van veranderende omstandigheden zich voordoet wordt het lastiger om valide uitspraken te doen over de onderzoekssituatie. Het is vaak onmogelijk om dergelijke situaties te voorkomen omdat de onderzoeker hier geen invloed op kan uitoefenen (Van Thiel, 2007: 59).

Een goede operationalisatie van variabelen en vervolgens een correcte formulering van de vragen (*items*) is volgens Van Thiel vooral van waarde voor de interne validiteit. Criteria om dit te bewaken zijn reeds behandeld. Het betreft onder meer het zorgvuldig formuleren en in logische volgorde plaatsen van de vragen en het uitvoeren van een pilot. Men zou eventueel ook nog na afloop van het onderzoek aan de hand van de dan beschikbare data de vragenlijst door middel van statistische analyse kunnen onderzoeken om te achterhalen welke individuele vragen betrouwbaar zijn (Van Thiel, 2007: 93).

Het begrip non-response betekent dat niet alle aangeschreven respondenten hun medewerking aan de enquête verlenen; het kan dan gaan om een enkele respondent maar ook om een aanzienlijk deel van de doelgroep. Volgens Van Thiel (2007: 93) is het algemeen bekend dat de respons soms heel laag kan zijn (minder dan 30%). Het fenomeen non-response is vooral problematisch voor het onderzoek als de respondenten die wel meewerken niet representatief zijn voor de populatie, waardoor er sprake is van *response bias* (Babbie, 1998: 261). Voor dit onderzoek zijn bijvoorbeeld alle Nederlandse gemeenten benaderd, maar als alleen de gemeenten van de G20 (de 20 grootste gemeenten) onderzocht zouden worden, zouden er geen uitspraken gedaan kunnen worden over de huidige situatie bij kleinere en middelgrote gemeenten. Veel onderzoeken voeren tegenwoordig dan ook een non-response onderzoek uit om te achterhalen waarom een deel van de geselecteerde respondenten niet antwoordt (Van Thiel, 2007: 94).

De enquêteresultaten behoeven ook aandacht met betrekking tot de betrouwbaarheid en validiteit. Het is namelijk mogelijk dat respondenten bepaalde antwoordtendenties hebben. Volgens Van Thiel (2007: 94) is dit de neiging om een antwoord aan te passen als gevolg van de desbetreffende onderzoekssituatie. Respondenten kunnen bijvoorbeeld een antwoord geven op een vraag over een gevoelig onderwerp waarvan zij denken dat hun omgeving dit antwoord als juist beschouwt, al heeft de respondent er zelf zo zijn bedenkingen bij. Door het toepassen van speciale geijkte schalen is te achterhalen hoe sociaalwenselijk de respondent antwoordt. Daarnaast is het mogelijk om controlevragen (*items*) op te nemen in de vragenlijst. Vragen worden op verschillende manieren gesteld om te achterhalen of de respondent consistent is in zijn antwoorden. Er zijn mogelijke antwoordtendenties uit eerder vragenlijstonderzoek bekend, enkele van deze antwoordtendenties zijn; de vragen altijd instemmend of ontkennend beantwoorden, altijd de meest extreme antwoorden kiezen of juist de meest bescheiden, zich laten beïnvloeden door het antwoord dat op de voorgaande vraag is gegeven en de vraag verkeerd beantwoorden omdat deze te letterlijk wordt geïnterpreteerd (Swanborn, 1982: 321, in van Thiel, 2007: 94). Volgens Van Thiel kunnen antwoordtendenties worden voorkomen door het geven van duidelijke instructies aan de respondenten, een duidelijke vraagstelling te hanteren en de vragenlijst vooraf, door middel van een pilot, te testen (2007: 95).

4.5.4 Validiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek

De validiteit en betrouwbaarheid hangen van veel verschillende factoren af. In deze paragraaf zullen de meest belangrijke onderdelen van dit onderzoek besproken worden om daarna aandacht te besteden aan de storingsbronnen die Van Thiel (2007: 59, 93-95) benoemt.

4.5.4.1 Operationalisatie

Om een oordeel over de validiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek te kunnen vellen is het allereerst de vraag of de indicatoren voor de theoretische constructen correct zijn opgesteld, oftewel of de operationalisatie van een goede kwaliteit is. Voor elk theoretisch construct is een unieke indicator opgesteld zodat elk theoretisch construct zijn individuele maatstaf heeft en er geen verwarring of confounding kan optreden. Dit garandeert de interne validiteit van dit onderzoek. Daarnaast zijn de indicatoren zo opgesteld dat ze zo nauwkeurig mogelijk een variabele kunnen meten en goed in staat zijn onderscheid te maken tussen de verschillende soorten waarden die in de empirie voorkomen ten einde de nauwkeurigheid (een van de twee elementen van betrouwbaarheid) van dit onderzoek te bewerkstelligen. Toch is er een indicator die met betrekking tot de nauwkeurigheid enigszins zorgen baart, de indicator voor de mate van problematiek. Deze indicator is gebaseerd op de interpretatie van beleidsambtenaren, maar ieder individu interpreteert de werkelijkheid om zich heen op eigen wijze en het is goed mogelijk dat verschillende beleidsambtenaren een bepaalde situatie met verschillende scores classificeren. Het gaat hier echter om het inzicht van professionals die dagelijks met dergelijke materie van doen hebben en over het algemeen een goed inzicht hebben in de kwaliteit van de gemeentelijke PWV. Het is dan ook de verwachting van dit onderzoek dat de toegepaste indicator in voldoende mate in staat is tot een nauwkeurige variabele te komen.

4.5.4.2 Enquête

Op basis van twee indicatoren, de mate van problematiek en de vraag of een gemeente actief beleid voert, is er een enquête opgesteld. De kwaliteit van deze enquête is het volgende punt dat van grote invloed is op de validiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek. Dit onderzoek heeft rekening gehouden met verschillende criteria voor het opstellen en uitvoeren van een enquête: er is een pilot uitgevoerd onder deskundigen, er is een begeleidende brief met toelichting toegevoegd en enkele vragen zijn voorzien van een begeleidende uitleg. Daarnaast zijn de vragen merendeels van gesloten aard en waar mogelijk voorzien van antwoordmogelijkheden op basis van een Likertschaal. Vaktechnisch of wetenschappelijk jargon is zo veel mogelijk vermeden en de antwoordmogelijkheden zijn zó geformuleerd dat ze elkaar uitsluiten en elkaar niet overlappen. Er is bewust geen steekproef toegepast; de gehele populatie is aangeschreven om de externe validiteit van dit onderzoek te kunnen garanderen. Dit zorgt ook voor een stevige fundatie van de consistentie van dit onderzoek. Dit onderzoek heeft ervoor gekozen om geen controlevariabelen in de vragenlijst op te nemen om zo de vragenlijst zo kort en bondig mogelijk te houden, in de hoop een zo hoog mogelijk responspercentage te behalen. Om non-response te voorkomen is er ook een herinneringsmail verstuurd die zeer effectief bleek. Dit onderzoek prijst zich dan ook gelukkig met een responspercentage van meer dan 30% en een proportionele verdeling naar regio en inwonersaantal, wat de representativiteit van de onderzoekspopulatie ten opzicht van de gehele populatie versterkt.

4.5.4.3 Deskresearch

Om de scores voor de andere vier variabelen vast te stellen (economische factoren, politieke oriëntatie, wethouder lokaal of landelijk en uitvoeringscapaciteit), is gebruik gemaakt van deskresearch met als bronnen de database Statline van het CBS, de Gids gemeentebesturen en data die rechtstreeks van gemeenten is verkregen. Deze bronnen kunnen de validiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek beïnvloeden, maar men mag van dergelijke bronnen verwachten dat de betrouwbaarheid en validiteit van een hoog niveau zijn.

4.5.4.4 Dataverwerking

De data waar de variabelen die voor dit onderzoek worden toegepast uit bestaan, wordt, met uitzondering van de variabelen politieke oriëntatie wethouder en wethouder lokaal of landelijk, digitaal verzameld, verwerkt en opgeslagen.

De data voor de variabelen actief beleid en mate van problematiek wordt aan de hand van de digitale enquête verzameld. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van het softwareprogramma Survey monkey dat het mogelijk maakt de responsies op deze enquête digitaal aan de hand van een Excelbestand te verzamelen en verwerken. Voor de variabelen economische factoren en uitvoeringscapaciteit zal de database van CBS, CBS Statline, geraadpleegd worden. De data die door het CBS vrijelijk beschikbaar wordt gesteld wordt aan de hand van downloadbare Excelbestanden verworven en verwerkt. Omdat de data voor deze vier variabelen aan de hand van digitale bestanden wordt verworven is het mogelijk in Excel een digitale dataset samen te stellen door Excel de opdracht te geven de diverse gegevens op basis van de naam van een gemeente en variabele automatisch te rangschikken. Hierdoor is de kans op fouten tijdens de dataverwerking veel kleiner dan bij een handmatige invoer van deze gegevens. Desalniettemin zal de dataset steekproefsgewijs gecontroleerd worden op eventuele onvolkomenheden.

Aan deze dataset worden vervolgens de gegevens voor de variabelen politieke oriëntatie wethouder en wethouder lokaal of landelijk toegevoegd. Voor de verzameling van deze gegevens zal er eerst een digitaal bronbestand gecreëerd worden dat vervolgens, voor zover dat mogelijk is, meermaals steekproefsgewijs op invoerfouten wordt nagelopen. Zodra de gegevens in het digitale bronbestand compleet zijn worden deze gegevens net zoals voor de vier andere variabelen aan de dataset toegevoegd door Excel de opdracht te geven de diverse gegevens op basis van de naam van een gemeente en variabele automatisch te rangschikken.

Als de dataset compleet is wordt er nogmaals een steekproefsgewijze controle op de juistheid van de gegevens uitgevoerd, wordt het digitale bestand opgeslagen en wordt er een back-up gecreëerd. Als de dataset tijdens de loop van het onderzoek wordt aangepast door bijvoorbeeld het eventueel verwijderen van casussen, dan zal er naderhand nogmaals een steekproefsgewijze controle worden uitgevoerd om er zeker van te zijn dat de wijziging correct is doorgevoerd en geen invloed heeft gehad op de overige data waaruit de dataset bestaat.

4.5.4.5 storingsbronnen

Van Thiel benoemt drie soorten en drie specifieke storingsbronnen waarvan de invloed op dit onderzoek nu een voor een worden besproken.

Als men de onderzoeksmethode en meetinstrumenten van dit onderzoek als storingsbronnen in ogenschouw neemt dan kan het risico op meetafwijking door het lerende vermogen van de onderzoeksobjecten direct op nihil gesteld worden. Met betrekking tot het onderwerp van probleemplukken is het namelijk de eerste keer dat gemeenten onderwerp van onderzoek zijn (op een dergelijke schaal) en zij hebben dan ook niet de kans gehad om van een eerdere ervaring leren. Daarnaast zijn tijdens dit onderzoek steeds dezelfde meetinstrumenten toegepast zonder deze tijdens de loop van het onderzoek aan te passen. Op basis van deze storingsbron is het dan ook niet mogelijk dat de vergaarde data niet vergelijkbaar is en de geldigheid van de theoretische constructen wordt dus niet aangetast.

Kijkt men naar de onderzoeker als storingsbron dat moet ten eerste worden opgemerkt dat deze zich terdege bewust is geweest van de bias die hij (op meerdere fronten) met zich meedraagt. Daarnaast kan dit onderzoek alleen maar hopen dat er geen (grote) fouten tijdens de uitvoering van dit onderzoek zijn gemaakt maar dit is natuurlijk niet op voorhand uit te sluiten.

De onderzoekseenheden als storingsbron leveren ook geen risico voor de validiteit op, omdat er geen sprake is van waarnemingen over een langer tijdsbestek maar van waarnemingen op slechts een enkel moment.

De operationalisatie als storingsbron is reeds behandeld. Wel kan nog worden opgemerkt dat het niet toepassen van controlevragen betekent dat de vragen niet statistisch op betrouwbaarheid kunnen worden gecontroleerd. Dit tast de betrouwbaarheid van dit onderzoek dus enigszins aan.

Ten aanzien van non-response als storingsbron hoeft dit onderzoek niet te vrezen voor aantasting van de externe validiteit van dit onderzoek. Enerzijds omdat dit onderzoek geen gebruik maakt van een steekproef en anderzijds omdat de respondenten het aanzienlijke percentage van meer dan 30% van de populatie beslaan en deze proportioneel verdeeld zijn naar regio en inwonersaantal.

De laatste storingsbron, sociaalwenselijke antwoordtendenties, kan zich ook binnen dit onderzoek voordoen. Het is bijvoorbeeld goed mogelijk dat respondenten de mate van problematiek binnen hun gemeente rooskleuriger proberen voor te stellen dan daadwerkelijk het geval is om negatieve beeldvorming te voorkomen. Dit onderzoek heeft respondenten er echter nadrukkelijk op gewezen dat de vergaarde data en onderzoeksresultaten geanonimiseerd worden en dat dergelijk gedrag dus geen enkel doel dient. Het is ook mogelijk dat respondenten de situatie binnen hun gemeente juist negatiever afschilderen dan daadwerkelijk het geval is, omdat ze de problematiek onder de aandacht proberen te brengen, maar dit onderzoek verwacht dat de kans dat dit voorkomt zeer klein is. Om de kans op sociaalwenselijke antwoordtendenties te verkleinen heeft dit onderzoek een pilot uitgevoerd en enkele kleine tekstuele aanpassingen gedaan, en zijn de antwoordmogelijkheden van de gesloten vragen zo veel mogelijk op basis van een Likertschaal opgesteld. Daarnaast is het de aanname van dit onderzoek dat de respondenten, beleidsambtenaren van de afdelingen bouw en/of wonen, over het algemeen professioneel en deskundig genoeg zijn om zich van dergelijk gedrag te onthouden.

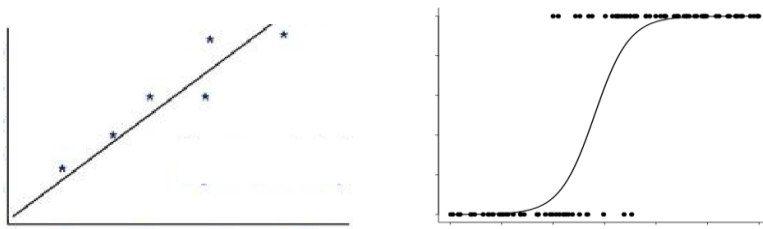
4.6 Methoden van data analyse

Aangezien dit onderzoek een kwantitatieve onderzoeksbenadering hanteert om de onderzoeksvragen te beantwoorden ligt het voor de hand dat de verworven data getoetst wordt aan de hand van statistische toetsing. Het hanteren van een *ordinary least square* regressie (OLS), in het algemeen aangeduid als een lineaire regressie, is een bekende en populaire methode voor statistische toetsing van causale verbanden in wetenschappelijk onderzoek. Bij een OLS wordt er een *asymmetrische* causale relatie tussen de onafhankelijke variabele(n) en de afhankelijke variabele verondersteld, waarbij de onafhankelijke variabele(n) de afhankelijke variabele beïnvloedt (De Vocht, 2011: 187). Bij een OLS regressie wordt er gezocht naar de lijn door een tweedimensionale puntenwolk waarbij de som van de gekwadrateerde verticale afstanden van de individuele waarnemingen tot deze lijn zo minimaal mogelijk is – vandaar de benoeming ‘*least square*’ (De Vocht, 2011: 187).

De OLS methode is gebaseerd op een aantal onderliggende assumpties, waaraan de data binnen dit onderzoek niet (altijd) voldoet. De belangrijkste assumptie die wordt geschonden is de veronderstelling dat de relatie tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabelen van lineaire aard. Immers, in dit onderzoek is de afhankelijke variabele van binaire aard (wel, of geen beleid) (Field, 2013: 762). Een lineaire regressie schat een lineair verband tussen de afhankelijke variabele en de onafhankelijke variabelen; het effect van elke onafhankelijke variabele op de afhankelijke variabelen is constant voor elke waarde van de afhankelijke variabelen. Echter, wanneer de afhankelijke variabele van binaire aard impliceert de OLS regressie een constant verband. Dit brengt het risico met zich mee dat voor de lagere of hogere waarden van de onafhankelijke variabele de voorspelde waarde van de afhankelijke variabele, het geschatte effect vermenigvuldigd met de waarde(n) van de onafhankelijke variabelen, lager dan 0 of hoger dan 1 uitvalt.

Om dit probleem te verhelpen maakt dit onderzoek gebruik van een logistische regressie (LR), waarbij de toegestane waarden voor de voorspelde variabelen altijd tussen 0 en 1 vallen. Een LR kan omschreven worden als een multiple regressie waarbij de afhankelijke variabele bestaat uit een categorische variabele en de onafhankelijke variabelen van categorische aard zijn of een interval/ratio meetniveau kennen (Field, 2013: 761). Om het probleem van een ontbrekende lineaire relatie tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabelen te omzeilen maakt de LR gebruik van een *logaritmische transformatie* (Berry & Feldman, 1985, in Field, 2013: 762; Field, 2013: hfst 5) om de data te bewerken. Deze transformatie is een manier om een alineaire relatie op lineaire wijze uit te drukken

(Field, 2013: 762). Een LR drukt de multiple lineaire regressie vergelijking dus uit in logaritmische termen (genaamd de *logit*) waarmee het niet voldoen aan de vooronderstelling van lineariteit wordt omzeild (Field, 2013: 762). In tegenstelling tot de OLS methode worden er bij een LR gezocht naar significante correlaties tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabele(n) in plaats van causale verbanden. Hiervoor staat bij een LR de kansberekening van een zekere gebeurtenis centraal, een LR berekent namelijk de kans dat een van de twee categorieën van de dichotome afhankelijke variabele zich voordoet onder de invloed van de onafhankelijke variabele(n). Een LR wordt ook wel omschreven als een logit model. Een logit model gaat ervan uit dat de *errors* in het model, de afwijkingen tussen het model en de onderliggende data per waarneming, een logistische verdeling volgen. Aan de hand van de kansen, de kansverhoudingen en de logits wordt in de LR de correlatie tussen de afhankelijke en onafhankelijke variabelen berekend. De eventuele correlatie is in tegenstelling tot de OLS niet lineair maar wordt juist bepaald door een S-curve (De Vocht, 2011: 211).

Figuur 4.6: Een lineaire en een logistische regressie curve.

Een logistische regressie maakt in plaats de *kleinste kwadraten* methode gebruik van de *maximum-likelihood* methode om de parameters te kunnen schatten. Hiervoor zoekt een LR naar die parameters die de verdeling van de afhankelijke variabelen (categorie 0 en 1) waarschijnlijk het best illustreren (De Vocht, 2011: 214; Field, 2013: 763).

Deze resultaten van de logistische regressie rapporteren het zogenaamde '*mean marginal effect*'. Aangezien in een logistische regressie het geschatte effect afhangt van de waarde(n) van de onafhankelijke variabele(n), zijn er twee manieren waarop resultaten gerapporteerd kunnen worden, het gemiddelde geschatte effect over de waarden van de onafhankelijke variabele of het geschatte effect voor een specifieke waarde van de afhankelijke variabelen. Dit onderzoek rapporteer alleen het eerste effect omdat dit onderzoek de individuele verbanden tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabele toetst.

Afsluitend kan nog worden opgemerkt dat voor de logistische regressie-analyses in dit onderzoek een significantieniveau van 95% wordt aangehouden en er hiervoor gebruik gemaakt wordt van het statistisch rekenprogramma SPSS (versie 22).

4.7 Samenvatting

In dit hoofdstuk is de methodologische handelswijze van dit onderzoek behandeld. In paragraaf 4.2 zijn de verschillen tussen kwantitatief en kwalitatief onderzoek toegelicht en is de keuze van dit onderzoek voor een kwantitatieve onderzoeksbenadering verantwoord. Het belangrijkste argument voor deze keuze betreft de wens van dit onderzoek om op basis van de onderzoeksresultaten een algemeen beeld te schetsen van de empirische situatie bij Nederlandse gemeenten wat betreft de problematiek, welke gemeenten actief beleid voeren en welke factoren van invloed zijn op het beleidsvormingsproces. Vanwege de vaak hoge mate van externe validiteit van kwantitatief onderzoek laten de resultaten zich makkelijk vertalen naar de gehele populatie. Paragraaf 4.3 bespreekt de theoretische fundatie van de enquête als onderzoeksstrategie en de wijze waarop dit onderzoek deze onderzoeksstrategie in de praktijk brengt. Dit onderzoek maakt gebruik van een digitale enquête waarvoor de gehele populatie, alle Nederlandse gemeenten, is aangeschreven, en maakt dus geen

gebruik van een steekproef. Daarnaast heeft dit onderzoek getracht zoveel mogelijk aan de theoretische kwaliteitseisen voor een enquête te voldoen. In paragraaf 4.4 is de operationalisatie van de theoretische constructen die in dit onderzoek centraal staan, weergegeven. In deze paragraaf zijn de theoretische constructen van een meetbaar niveau voorzien op basis waarvan de variabelen die dit onderzoek hanteert zijn geconstrueerd. In deze paragraaf worden tevens de kenmerkende meetniveaus van de variabelen kenbaar gemaakt en wordt aangegeven uit welke scores deze variabelen kunnen bestaan. Het verwachte effect van de onafhankelijke variabelen op de afhankelijke variabele zijn door dit onderzoek allemaal als positief ingeschat. Paragraaf 4.5 besteedt aandacht aan de begrippen validiteit en betrouwbaarheid als kwaliteitseisen voor wetenschappelijk onderzoek en gaat na in hoeverre dit onderzoek hieraan voldoet. Een aanzienlijk aantal factoren is van invloed op de validiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek. Vanwege het aanzienlijk aantal casussen waarop dit onderzoek betrekking heeft, en die meer dan 30% van de gehele populatie vertegenwoordigen, kan worden vastgesteld dat de externe validiteit van dit onderzoek redelijk sterk is. Ook de interne validiteit van dit onderzoek lijkt ruim in orde te zijn. Met betrekking tot de betrouwbaarheid van dit onderzoek lijkt er ook in voldoende mate aan deze kwaliteitseis te zijn voldaan, al zou men enige op- en aanmerkingen kunnen plaatsen bij het meten van de variabele mate van problematiek. Over de consistentie (als element van betrouwbaarheid) van dit onderzoek zijn er niet echt uitspraken te doen omdat dit de eerste maal is dat een dergelijke onderzoeksvraag wordt uitgevoerd op dit beleidsterrein; de consistentie wordt echter enigszins bewaakt door het grote aantal casussen waarop dit onderzoek betrekking heeft. In deze paragraaf zijn ook meerdere specifieke storingsbronnen voor de validiteit en betrouwbaarheid van wetenschappelijk onderzoek aan de orde gekomen. Deze storingsbronnen lijken echter niet of nauwelijks de validiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek aan te tasten. In de laatste paragraaf, paragraaf 4.6, is vast komen te staan dat dit onderzoek voor het analyseren en toetsen gebruik zal maken van een regressieanalyse. Aangezien de afhankelijke variabele van dichotome (of binaire) aard is zal hiervoor een logistische regressietechniek worden toegepast, waarvan de werkwijze wordt toegelicht. Met de inhoud van dit hoofdstuk is er tevens antwoord gegeven op deelvraag 5.

5 Analyse

5.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat de beschrijving en analyse van de voor dit onderzoek verzamelde data. Paragraaf 5.2 besteedt eerst aandacht aan de enquêterespons om vervolgens de verzamelde data aan de hand van de verschillende variabelen binnen dit onderzoek te beschrijven. In paragraaf 5.3 wordt er een beschrijving gegeven van de beleidsinstrumenten die gemeenten hanteren om actief beleid te voeren. Hierna wordt er in paragraaf 5.4 ingegaan op de assumpties die aan een logistische regressie ten grondslag liggen. In paragraaf 5.5 en 5.6 worden twee statistische analyses van de verzamelde data uitgevoerd aan de hand van een logistische regressie (LR). Een LR, uitgevoerd op basis van de gehele onderzoekspopulatie, is te vinden in paragraaf 5.5. In paragraaf 5.6 wordt deze LR nogmaals uitgevoerd, zij het nu op basis van alleen die casussen die daadwerkelijk in zekere mate kampen met de problematiek van probleemplukken binnen de gemeentelijke PWV, de beperkte onderzoekspopulatie genaamd. Paragraaf 5.7 ten slotte geeft een samenvatting van de bevindingen van dit hoofdstuk.

5.2 Beschrijvende analyse

Subparagraaf 5.2.1 geeft een beschrijving van de respons op de voor dit onderzoek uitgevoerde enquête. Deze respons is bepalend voor het aantal casussen waar dit onderzoek betrekking op heeft. De verzamelde data wordt vervolgens aan de hand van de voor dit onderzoek geconstrueerde afhankelijke en onafhankelijke variabelen in subparagrafen 5.2.2 tot en met 5.2.7 per variabele beschreven.

5.2.1 Respons enquête

Van de 403 Nederlandse gemeenten (anno 2014) hebben 150 gemeenten deelgenomen aan de enquête. Vervolgens zijn op basis van de dataverwerking om technische redenen 15 gemeenten van dit onderzoek uitgesloten. Reden hiervoor zijn een recent afgerond fusieproces tussen gemeenten, het aftreden van de wethouder of een overstap naar een andere politieke partij midden in de collegeperiode en het niet volledig of meerdere malen invullen van de enquête door gemeenten. Uiteindelijk bleven er 135 gemeenten over.

Per provincie heeft (met uitzondering van de provincie Drenthe) minimaal een kwart van de gemeenten gereageerd met als uitschieter de provincie Zeeland, waar meer dan de helft van de gemeenten aan de enquête heeft deelgenomen. Als men het aantal inwoners per Nederlandse gemeente opdeelt in vier categorieën heeft per categorie ca. 30% van de gemeenten gereageerd. De respondenten in deze dataset zijn dan ook (met uitzondering van de provincie Drenthe) proportioneel verdeeld naar regio en inwonersaantallen. De dataset bestaat uit 85 kleine gemeenten (tot 30.000 inwoners), 45 middelgrote gemeenten (30.000 tot 100.000 inwoners), 7 grote gemeenten (100.000 tot 200.000 inwoners) en 2 zeer grote gemeenten (200.000 tot 1.000.000 inwoners).

Provincie	Totaal	respondenten	%
Groningen	23	6	26
Friesland	24	12	50
Drenthe	12	1	8
Overijssel	25	6	24
Flevoland	6	2	33
Gelderland	56	19	34
Utrecht	26	11	42
Noord-Holland	53	14	25
Zuid-Holland	65	19	29
Zeeland	13	8	62
Noord-Brabant	67	26	39
Limburg	33	11	33
Totaal	403	139	

Tabel 5.2.1a: Verdeling respondenten op provinciaal niveau

Omvang gemeente	totaal	respondenten	%
Kleine gemeente	240	83	35
middelgrote gemeente	136	44	32
Grote gemeente	21	6	29
Zeer grote gemeente	6	2	33
Totaal	403	135	

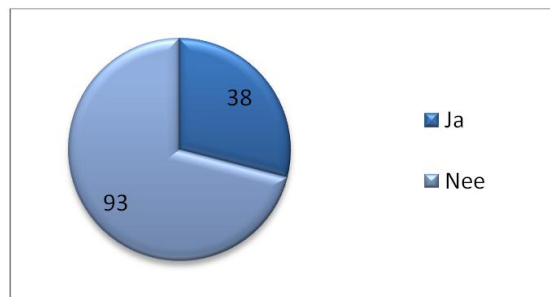
Tabel 5.2.1b: Verdeling respondenten naar omvang gemeente

5.2.2 Actief beleid

Een meerderheid van 93 gemeenten (68.9%) heeft aangegeven geen actief beleid te voeren om de problematiek van probleemplukken binnen de gemeentelijke PWV tegen te gaan. Iets meer dan een kwart, oftewel 38 gemeenten (28.1%) is van mening dat zij juist wel actief beleid voert. Slechts 4 gemeenten (3%) geven aan dat zij niet weten of er daadwerkelijk actief beleid wordt gevoerd. Deze 4 gemeenten worden niet meegenomen in de analyse waardoor het uiteindelijke aantal casussen 131 beslaat.

Actief beleid?	Frequentie	Percentage	Score
Nee	93	69%	1
Ja	38	28%	2
Weet ik niet	4	3%	99
Totaal	135	100%	

Tabel 5.2.2a: Actief beleid in frequenties en percentages

Figuur 5.2.2b: Reactie respondenten actief beleid naar categorie

5.2.3 Mate van problematiek

17 gemeenten (12.6%) hebben aangegeven dat er binnen de gemeentelijke PWV geen sprake is van probleemplukken. 36 gemeenten (26.7%) geven aan dat er binnen de gemeentelijke PWV nauwelijks of sporadisch sprake is van probleemplukken. 33 gemeenten (24.4%) geven aan dat er binnen de gemeentelijke PWV in enkele gebieden sprake is van probleemplukken. 31 (23%) gemeenten geven aan dat er binnen de gemeentelijke PWV in meerdere gebieden sprake is van probleemplukken. 4 gemeenten (3%) geven aan dat er binnen de gemeentelijke PWV in veel gebieden sprake is van probleemplukken en 1 gemeente (0.7%) geeft aan dat er binnen alle gebieden binnen de gemeentelijke PWV probleemplukken voorkomen. 13 gemeenten (9.6%) hadden geen inzicht in de mate waarin probleemplukken zich binnen de gemeentelijke PWV voordoen en worden niet meegenomen in de analyse waardoor het uiteindelijke aantal casussen 118 beslaat.

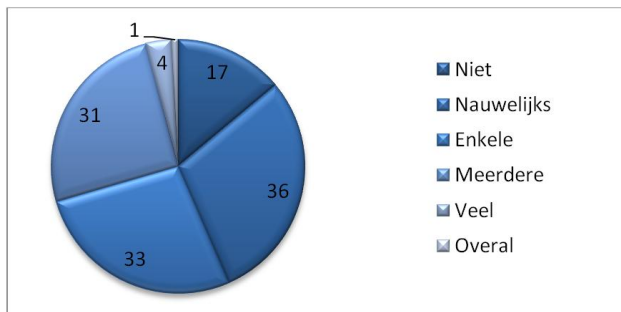
Uit figuur 5.2.3c blijkt dat ruim tweederde van de gemeenten (70.5%) niet of slechts in beperkte mate kampt met de problematiek van probleemplukken. Een kwart van de gemeenten (25.4%) kampt in aanzienlijke mate met deze problematiek en slechts binnen enkele gemeenten (4.1%) is er sprake van een ernstige problematiek, waarbij er in veel en in een geval zelfs alle gebieden van de gemeentelijke PWV sprake is van probleemplukken.

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Dev.
Mate prob.	122	1	6	2.7705	1.12659

Tabel 5.2.3a: Mate van problematiek in cijfers

Mate problematiek	Frequentie	Percentage	Score
Niet	17	12.6%	1
Nauwelijks	36	26.7%	2
Enkele	33	24.4%	3
Meerdere	31	23.0%	4
Veel	4	3.0%	5
Overall	1	0.7%	6
Missing	13	9.6%	99
Totaal	135	100%	

Tabel 5.2.3b: Mate van problematiek in frequentie en percentage

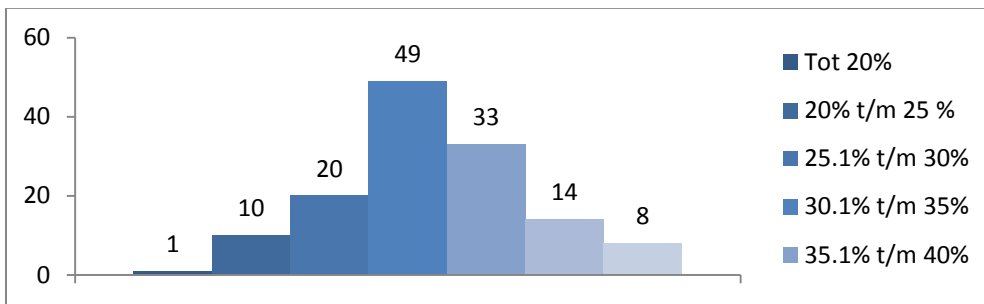
Figuur 5.2.3c: Mate van problematiek naar categorie

5.2.4 Aandeel lage inkomens

De resultaten voor het relatieve aandeel lage inkomens binnen een gemeente van de 135 respondenten staan in tabel 5.2.4a en grafiek 5.2.4b weergegeven. In de empirie is de minimale waarde binnen de casussen van dit onderzoek 12.1% en de maximale waarde 48.9%. De waarden zijn gemiddeld 33.8%, er is een standaard afwijking van 6.4 en de waarden zijn redelijk normaal verdeeld.

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Dev.
Rel. Aand. Lage Ink.	135	12.1	48.9	33.8444	6.35864

Tabel 5.2.4a: Relatief aandeel lage inkomens respondenten in cijfers

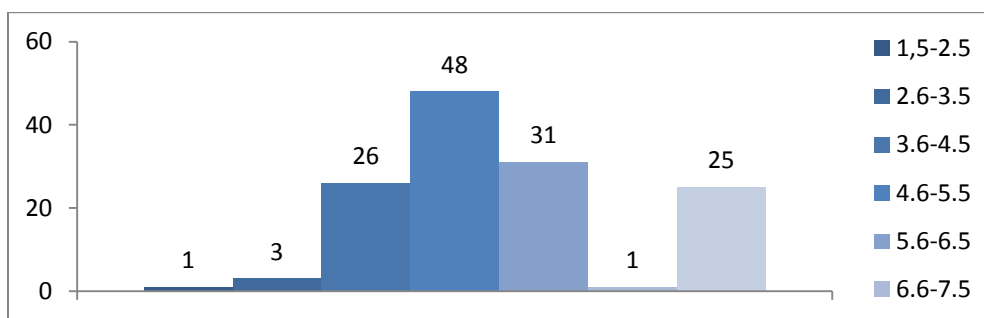
Grafiek 5.2.4b: Relatief aandeel lage inkomens respondenten naar categorie

5.2.5 Politieke oriëntatie wethouder

De resultaten voor de politiek ideologische scores van de verantwoordelijke wethouders wonen of huisvesting op de sociaal economische links-rechts schaal van de 135 respondenten staan in tabel 5.2.5a en grafiek 5.2.5b weergegeven. Een volledige lijst met de politiek ideologische scores per gemeente is in de bijlage opgenomen. De in de empirie waargenomen waarden zijn minimaal 1,6 en maximaal 7,86 met een gemiddelde van 5,6 en een standaard deviatie van 1.4. De waarden zijn min of meer normaal verdeeld maar vertonen een 'scheefheid' (*skewness*) naar links (zie grafiek 5.2.4b). Uit de resultaten kan men opmaken dat de wethouders wonen of volkshuisvesting binnen deze gemeenten met name gelieerd zijn aan de vier grote politieke partijen, PvdA, D66, CDA en VVD of lokale politieke partijen.

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Dev.
Pol. L-R	135	1.64	7.86	5.5603	1.43183

Tabel 5.2.5a: Ideologische scores respondententen in cijfers

Grafiek 5.2.5b: Ideologische scores respondententen (de ideologische scores per wethouder van alle deelnemende gemeenten naar categorie)

5.2.6 Wethouder lokaal of landelijk

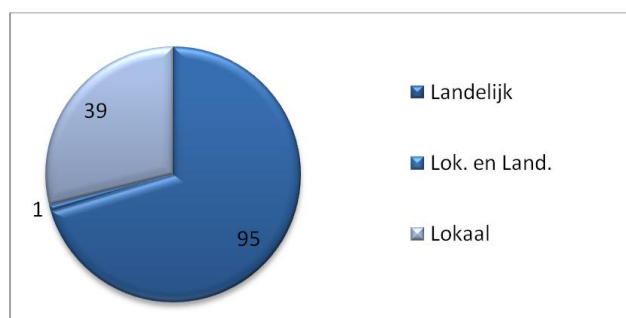
39 gemeenten hebben (28.9%) een wethouder wonen of volkshuisvesting die gelieerd is aan een lokale partij en 95 gemeenten (70.4%) hebben een wethouder die gelieerd is aan een landelijke partij. Bij een gemeente (0.7%) is er echter sprake van een gedeelde verantwoordelijkheid tussen twee wethouders, van wie er een gelieerd is aan een lokale politieke partij en de ander aan een landelijke politieke partij. Hierdoor laat deze variabele zich niet kenmerken door een nominaal meetniveau maar juist door een ratio meetniveau. Uit figuur 5.2.6c kan men opmaken dat lokale partijen een aanzienlijk aandeel in het totaal aantal wethouders voor wonen of volkshuisvesting vertegenwoordigen.

Wethouder	frequentie	Percentage
Landelijke partij	95	70.4%
Lokale en landelijke partij	1	0.7%
Lokale partij	39	28.9%
Totaal	135	100%

Tabel 5.2.5a: Wethouders gemeenten lokaal of landelijk in frequentie en percentage

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Dev.
WLLOL	135	0.0	1	0.2926	0.45460

Tabel 5.2.6b: Wethouders gemeenten naar lokaal of landelijk in cijfers (0 = landelijk, 1 = lokaal)

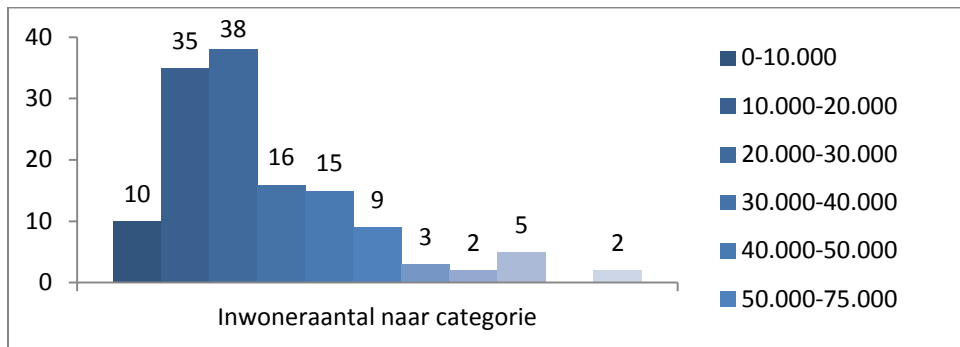
Figuur 5.2.6c: Wethouders gemeenten naar lokaal of landelijk naar categorie

5.2.7 Uitvoeringscapaciteit gemeenten

De resultaten voor de inwonersaantallen van de 135 respondenten staan in tabel 5.2.7a en grafiek 5.2.7b. In de empirie is de minimale waarde die binnen de casussen van dit onderzoek voorkomen 942 en de maximale waarde 810.937. Het gemiddelde inwoneraantal voor deze gemeenten bedraagt 45.046 en de standaard afwijking bedraagt 89547,1.

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Dev.
Inwoneraantal	135	942	810937	45046.17	89547.062

Tabel 5.2.7: Inwoneraantal respondententen in cijfers

Grafiek 5.2.7b: Inwoneraantal respondenten naar categorie

5.3 Beleidsinstrumenten

In eerste instantie was het de bedoeling van dit onderzoek ondermeer de effectiviteit van actief beleid te verklaren aan de hand van de beleidsinstrumenten die gemeenten toepassen. In de loop van het onderzoeksproces bleek de vergaarde data hiervoor onvoldoende aanknopingspunten te bieden, waarmee deze doelstelling is komen te vervallen. Wel zal dit onderzoek een beknopte beschrijving geven van de beleidsinstrumenten die respondenten hanteren om actief beleid te voeren. Aan de hand van de enquête zijn de 38 gemeenten die actief beleid voeren gevraagd, een korte omschrijving te geven van de beleidsinterventie die zij hanteren en de beleidsinstrumenten die zij hiervoor inzetten. De antwoorden zijn te uitgebreid om hier op te nemen en daarom in de bijlage geplaatst. Waar sommige gemeenten zich beperken tot slechts een instrument, gebruiken andere een combinatie van instrumenten. De volgende beleidsinstrumenten kwamen nadrukkelijk naar voren.

Aan de hand van tabel 5.3 komt naar voren dat van de 38 gemeenten die actief beleid voeren er 19 het verstrekken van informatie en het hanteren van een subsidieregeling noemen als beleidsinstrument. Financiering wordt als instrument 17 maal genoemd. 11 gemeenten bieden begeleiding in het verbeteringsproces van probleemplukwoningen als instrument aan, 8 gemeenten maken gebruik van toezicht en handhaving als instrument en vier gemeenten maken gebruik van communicatie. Het faciliteren van een verbeteringsproces en het activeren van *stakeholders* als instrument worden beide slechts eenmaal genoemd.

Beleidsinstrument	Type Beleidsinstrument	Gemeenten die dit instrument toepassen
Informatieverstrekking	Nodality	19
Subsidie	Treasury	19
Financiering	Treasury	17
Begeleiding	Nodality	11
Toezicht en handhaving	Authority	8
Communicatie	Nodality	4
Stakeholders uit netwerk inzetten	Nodality	1
Faciliteren	Nodality	1

Tabel 5.3: Beleidsinstrumenten voor het voeren van actief beleid

Aan de hand van de NATO typologie voor beleidsinstrumenten (Hood, 1983) valt op te maken dat gemeenten met name instrumenten toepassen die onder de categorieën *nodality* en *treasury* vallen. Instrumenten uit de categorie *authority* worden slechts door een klein gedeelte van de 38 gemeenten gehanteerd. Een van de gemeenten geeft als verklaring hiervoor dat het vaak niet veel zin heeft instrumenten uit deze categorie toe te passen aangezien particuliere woningeigenaren van wie de woning als onderdeel van een probleempluk kan worden omschreven, vaak niet over de financiële middelen beschikken om tot verbetering van het eigen bezit over te gaan. Het aanschrijven van deze woningeigenaren of het hanteren van (financiële) sancties leidt daardoor zelden tot het gewenste resultaat. Alhoewel er geen instrumenten worden genoemd die specifiek onder de categorie *organization* kunnen worden geschaard, zal een gemeente voor het inzetten van de genoemde

instrumenten altijd in meer of mindere mate gebruik maken van instrumenten binnen deze categorie om de genoemde instrumenten ten uitvoer te kunnen brengen.

5.4 Assumpties logistische regressie

Alvorens men een LR kan uitvoeren dient de onderzoeksdata te voldoen aan enkele belangrijke assumpties (of voorwaarden). Als hier niet aan voldaan wordt dan is er een aanzienlijke kans dat de resultaten van de regressie vertekend worden en dus niet betrouwbaar zijn. De Vocht (2011: 214) noemt de volgende vijf voorwaarden waaraan voldaan dient te worden wil men een logistische regressie uitvoeren. Ten eerste dienen de parameters van de steekproef gelijk te zijn aan die van de gehele populatie. Alhoewel dit onderzoek geen gebruik maakt van een steekproef hebben niet alle gemeenten gereageerd waardoor men alsnog van een steekproef van de gehele populatie kan spreken. De gemeenten die hebben gereageerd vertegenwoordigen echter ca. 30% van de populatie en de verwachting is dat vanwege de proportionele verdeling naar omvang en regio deze gemeenten een accurate afspiegeling zullen zijn van de gehele populatie, waarmee ruimschoots aan de eerste voorwaarde wordt voldaan. Een tweede voorwaarde is dat de afhankelijke variabele van dichotome aard dient te zijn en de onafhankelijke variabelen van een ratio/interval aard of categorisch, in paragraaf 4.4 is vastgesteld dat dit inderdaad het geval is (zie ook: tabel 4.4). De derde voorwaarde is dat er een theoretisch verband tussen de afhankelijke en onafhankelijke variabelen bestaat, waarbij iedere onafhankelijke variabele van invloed is op de afhankelijke variabele. De veronderstelde verbanden tussen de afhankelijke en onafhankelijke variabelen van dit onderzoek worden gebaseerd op de theoretische modellen in paragraaf 3.3 en 3.4 waarmee ook aan deze voorwaarde wordt voldaan. De vierde voorwaarde betreft de eis dat het model van lineaire aard is. Dit is echter zeer gecompliceerd om te toetsen (of controleren) waardoor men zich meestal beperkt tot het opsporen van de outliers. Dit onderzoek maakt simpelweg de aanname dat er inderdaad aan deze voorwaarde wordt voldaan en zal alleen eventuele outliers in de onderzoekspopulatie trachten te identificeren. De vijfde en laatste voorwaarde is dat er geen multicollineariteit tussen de onafhankelijke interval/ratio mag optreden en er hiertussen geen bivariate correlaties aanwezig zijn waarvan de (R) gelijk of hoger is dan 0.9 (De Vocht, 2011: 214), White (2013: 5) raadt zelfs een grenswaarde van 0,5 aan.

		Actief beleid	Mate van Problematiek	Contextueel Economische Factoren	Politieke oriëntatie Wethouder	Wet. Lokaal of Landelijk	Uitvoerings- capaciteit
Actief beleid	Pearson Cor.	1	,478**	,115	,039	-,164	,238**
	Sig. (2-tailed)		,000	,190	,659	,061	,006
	N	131	118	131	131	131	131
Mate van Problematiek	Pearson Cor.	,478**	1	,327**	-,072	-,175	,240**
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,428	,053	,008
	N	118	122	122	122	122	122
Contextueel Eco. Factoren	Pearson Cor.	,115	,327**	1	-,029	-,171*	,213*
	Sig. (2-tailed)	,190	,000		,738	,047	,013
	N	131	122	135	135	135	135
Politieke oriëntatie Wethouder	Pearson Cor.	,039	-,072	-,029	1	-,258**	-,272**
	Sig. (2-tailed)	,659	,428	,738		,002	,001
	N	131	122	135	135	135	135
Wethouder Lokaal of Landelijk	Pearson Cor.	-,164	-,175	-,171*	-,258**	1	-,161
	Sig. (2-tailed)	,061	,053	,047	,002		,063
	N	131	122	135	135	135	135
Uitvoeringscapaciteit	Pearson Cor.	,238**	,240**	,213*	-,272**	-,161	1
	Sig. (2-tailed)	,006	,008	,013	,001	,063	
	N	131	122	135	135	135	135

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tabel 5.4: Pearsons correlatiecoëfficiënten tussen alle variabelen

Uit tabel 5.4 valt op te maken dat er geen sprake is van multicollineariteit tussen de onafhankelijke variabelen. Omdat Pearsons correlatiecoëfficiënten alleen gelden voor variabelen van een interval/ratio

meetniveau zijn ook Spearmans rangcorrelatiecoëfficiënten berekend. Op basis hiervan kon er wederom geen multicollineariteit tussen de onafhankelijke variabelen worden vastgesteld.

Een zesde voorwaarde, die De Vocht niet noemt, is dat er binnen een LR voor elke onafhankelijke variabele minimaal 10 casussen binnen de onderzoekspopulatie dienen te zijn. De onafhankelijke variabelen moeten dus minimaal in een verhouding van 1:10 staan ten opzichte van het aantal casussen binnen de onderzoekspopulatie. Een lagere verhouding kan leiden tot grote problemen die de uitkomsten van een LR negatief beïnvloeden (Peduzzi, Concato, Kemper, Holford & Feinstein, 1996: 1373). Dit onderzoek maakt gebruik van vijf onafhankelijke variabelen waardoor de onderzoekspopulatie minimaal uit 50 casussen dient te bestaan, de twee analyses die dit onderzoek uitvoert (N=118 en N=66) beslaan een voldoende aantal casussen om aan deze eis te voldoen.

5.5 Logistische regressie: gehele onderzoekspopulatie

Voor de analyse in deze paragraaf worden er twee LR's uitgevoerd op basis van alle casussen in de onderzoekspopulatie; deze onderzoekspopulatie zal vanaf nu de gehele onderzoekspopulatie genoemd worden. Er bestaan verschillende methoden om een LR uit te voeren; deze methoden hebben betrekking op de wijze waarop de onafhankelijke variabelen aan het regressie model worden toegevoegd. Bij het toepassen van een *enter* methode worden alle variabelen tegelijk in het logistisch model opgenomen, terwijl bij het toepassen van een van de *stepwise* methoden de variabelen een voor een aan het model worden toegevoegd (of verwijderd) (Field, 2009: 271-272). Aangezien dit onderzoek de LR toepast om reeds bestaande theoretische inzichten te toetsen wordt er gebruik gemaakt van de *enter* methode, *stepwise* methoden kunnen namelijk beter vermeden worden voor het toetsen van reeds bestaande theorieën (Field, 2013: 768).

Een LR maakt gebruik van de maximum likelihood (ML) methode om de parameters te kunnen schatten, maar deze methode is extreem gevoelig voor corrupte data en andersoortige *outliers* (Pregibon, 1981, in Nurunnabi & Nasser, 2011: 90). De LR wordt daarom een tweede maal uitgevoerd met als enig verschil dat de casussen die op basis van *Cook's distance* (CD), *DFFITs* en *studentized residual* eventueel als outliers worden aangemerkt nu (tijdelijk) uit de onderzoekspopulatie worden verwijderd².

In de onderzoekspopulatie zijn er op basis van de drie indicatoren vijf outliers geïdentificeerd. Om te toetsen of deze outliers de LR negatief beïnvloeden is de LR nogmaals uitgevoerd, met als enig verschil dat de geïdentificeerde outliers uit de onderzoekspopulatie zijn verwijderd. Het correcte voorspellingspercentage van de tweede LR neemt slechts 0,2% toe ten opzichte van dat van de eerste LR. Aangezien het collectieve effect van de outliers niet substantieel en uiterst miniem is, is de afweging gemaakt alleen de uitkomsten van de eerste LR te rapporteren (zie bijv.: Sakar, Midi & Rana, 2011: 34).

De resultaten van een LR geven een aanzienlijke hoeveelheid informatie in de vorm van meerdere tabellen (de volledige output van de voor dit onderzoek uitgevoerde LR's is in de bijlage geplaatst). Aan de hand van de eerste LR zullen de belangrijkste tabellen en waarden die hier deel van uitmaken toegelicht worden. Voor de analyse in de volgende paragraaf beperkt dit onderzoek zich tot het noteren van de belangrijkste resultaten. Voor de analyses in deze en volgende paragraaf is de variabele 'mate van problematiek', de enige ordinale onafhankelijke variabele, als een intervalvariabele gehanteerd, een LR is robuust genoeg om deze aanname aan te kunnen.

² Voor CD geldt een grenswaarde van 1 (Field, 2009: 217), de grenswaarde voor het studentized residual bedraagt 3 (Field, 2009: 216-217) en de grenswaarde voor DFFITS is volgens de formule van Belsley, Kuh & Welsh (1980) berekend waarbij p staat voor het aantal parameters en n voor het aantal casussen: $(2 \sqrt{\frac{p}{n}})$

De eerste LR levert de volgende resultaten op. Allereerst wordt in tabel 5.5a weergegeven dat de LR wordt uitgevoerd op basis van 118 van de 135 casussen, aangezien de overige 17 casussen een missing score hebben op een of meerdere variabelen.

Ongewogen casussen		N	Percentage
Geselecteerde cases	Meegenomen in analyse	118	87,4
	Missing cases	17	12,6
	Totaal	135	100,0
Gedeselecteerde cases		0	,0
Totaal		135	100,0

Tabel 5.5a: Samenvatting casus verwerking

Tabel 5.5b geeft een overzicht van de waargenomen (*observed*) verdeling van de afhankelijke variabele (De Vocht, 2011: 216). 81 van de 118 gemeenten voeren actief beleid tegenover 37 gemeenten die geen actief beleid voeren. In deze tabel wordt tevens de kans gegeven dat het ‘kale’ model (model uitsluitend op basis van de afhankelijke variabele) correct aangeeft of een gemeente al dan niet beleid voert. Hiervoor maakt het kale model de simpele aanname dat alle casussen hetzelfde doen als de grootste groep binnen de onderzoekspopulatie, namelijk geen beleid voeren. Op deze wijze deelt het kale model in 81 van 118 gevallen (68,6%) een gemeente (toevallig) in de juiste categorie in en heeft het dus een correct voorspellingspercentage van 68,6%. Dit voorspellingspercentage dient als een nullijn om de toename in het voorspellingspercentage van het ‘volledige’ model (op basis van de onafhankelijke variabelen) vast te kunnen stellen (Field, 2013: 764).

	Waargenomen	Voorspeld			
		Actief beleid			
		Nee	Ja		
Stap 0	Actief beleid	Nee	81	0	100,0
		Ja	37	0	0
	Gemiddeld percentage				68,6

Tabel 5.5b: Classificatie tabel (Blok 0)

In tabel 5.5c wordt de significantie van het ‘volledige’ model in het verschil in *-2LogLikelihood* (-2LL) weergegeven (De Vocht, 2011: 216). De tabel geeft het verschil in -2LL weer tussen het volledige (of eind) model en het kale model, de vorige stap (alleen voor *stepwise*) en per opgegeven Block (alleen voor *stepwise*) aan de hand van het ‘Chi-kwadraat’. Tijdens het toepassen van de enter variant zijn alle drie de waarden hetzelfde (De Vocht, 2011: 216).

De LR stelt hier vast in hoeverre het model overeenkomt met de onderliggende data (*goodness of fit*). De waarschijnlijkheid dat de resultaten tegemoet komen aan de schattingen van de parameters wordt onderzocht aan de hand van de -2LL als een maat voor de mate waarin het model overeenkomt met de onderliggende data (Stevens, 2007, in White, 2013: 5). Een goed model zal leiden tot een hoge *likelihood* van de waargenomen resultaten (lage waarde voor de -2LL). Als de onderliggende data perfect met het model overeenkomt zal de *likelihood* 1 bedragen en heeft de -2LL een waarde van 0 (White, 2013: 5).

De nul hypothese voor de mate waarin het model overeenkomt met de onderliggende data stelt dat de -2LL hetzelfde is als 1. Om dit te kunnen toetsen wordt de waarde van -2LL toegepast met de verwachting dat deze een Chi-kwadraat distributie heeft van n minus p aantal vrijheidsgraden. N staat hier voor het aantal casussen en p voor het aantal te schatten parameters minus de constant (B_0), plus B_k voor elke *predictor*. De Chi-kwadraat waarde toetst de nul hypothese dat de LR coëfficiënten voor alle onafhankelijke variabelen (met uitzondering van de constant) 0 bedragen, oftewel (White, 2013: 5):

$$H_0: B_1 = B_2 = B_k = 0$$

De gewenste uitkomst is dat de nulhypothese niet wordt verworpen en het model met de data overeenkomt (Stevens, 2007, in White, 2013: 5). Omdat de Chi-kwadraat waarde van het model

significant ($= \leq 0.05$) is, kan men stellen dat het volledige model in -2LL significant verschilt van de -2LL van het kale model en het volledige model dus beter overeenkomt met de onderliggende data dan het kale model.

		Chi-kwadraat	df	Sig.
Stap 1	Stap	34,812	5	0,000
	Blok	34,812	5	0,000
	Model	34,812	5	0,000

Tabel 5.5c: Omnibus test van de coëfficiënten van het model

SPSS berekent verscheidene statistische waarden die trachten de mate van verklaarde variantie van het LR model te kwantificeren (Norusis, 2003, in White, 2013: 6), of de sterkte van het verband te berekenen (Garson, 2004, in White, 2013: 6). Deze statistische waarden worden weergegeven in tabel 5.5d. Het interpreteren van het Cox en Snell R^2 (Cox & Snell, 1989, in White, 2013: 6) is problematisch omdat de maximale waarde hiervan vaak lager is dan 1,0. Er zijn echter ook andere gelijkwaardige technieken om de sterkte van het verband te meten zoals Menard's waarde en Nagelkerke's Pseudo R^2 (Freese & Long, 2006, in White, 2013: 6). De waarde van Menard (2000, in White, 2013: 6) varieert van 0 (een indicatie dat de onafhankelijke variabelen nutteloos zijn voor het voorspellen van de afhankelijke variabele) tot 1,0 (het model voorspelt de afhankelijke variabele accuraat). Deze eigenschap is gelijk aan die van Nagelkerke's R^2 (White, 2013: 6).

Nagelkerke R^2 is dus eveneens een maat voor de kwaliteit van het volledige model die een waarde tussen de 0 en de 1 kan aannemen. Nagelkerke R^2 is te vergelijken met de multiple R^2 die bij een lineaire regressie wordt toegepast (De Vocht, 2011: 217). Het komt nog wel eens voor dat wetenschappers vanwege de gelijkenis Nagelkerke R^2 interpreteren als het percentage verklaarde variantie van een model. Dit is echter een incorrecte zienswijze, want de Nagelkerke R^2 kan alleen gebruikt worden om de sterkte van het verband tussen de onafhankelijke en de afhankelijke variabelen vast te stellen (De Vocht, 2011: 217). Hoe dichter de Nagelkerke R^2 de 1 benadert, des te sterker is het verband; de sterkte van het verband in het volledige model kan dan ook als matig sterk worden omschreven.

Stap	-2 Log Likelihood	Cox & Snell R kwadraat	Nagelkerke R kwadraat
1	111,961	,255	,359

Tabel 5.5d: Samenvatting model

Het is in SPSS mogelijk om tijdens de LR een 'Hosmer and Lemeshow *goodness of-fit*' test te laten uitvoeren. Deze test is een alternatieve test om vast te stellen in hoeverre het model overeenkomt met de onderliggende data (*goodness of fit*) (Field, 2013: 782). Deze test stelt vast in hoeverre de verhouding van de waargenomen gebeurtenissen (het aantal gemeenten dat wel actief beleid voert en het aantal dat dit niet doet) overeenkomt met de verwachte verhoudingen van de subgroepen van de modelpopulatie die op basis van de onafhankelijke variabelen gemaakt worden. De resultaten hiervan worden weergegeven in tabel 5.5e. De individuele verhoudingen per subgroep staan weergegeven in tabel 5.5f. Om als model significant te kunnen zijn dient de significantie in tegenstelling tot die van de meeste statistische toetsen niet minder of gelijk aan de grenswaarde van 0.05 te zijn, maar juist boven deze grenswaarde uitkomen. Met een significantieniveau van 0,769 is het volledige model van deze LR duidelijk significant.

Stap	Chi-kwadraat	df	Sig.
1	4,895	8	,769

Tabel 5.5e: Hosmer en Lemeshow test

		Actief beleid = Nee		Actief Beleid Ja		Totaal
		Waargenomen	Voorspeld	Waargenomen	Voorspeld	
Stap 1	1	12	11,567	0	,433	12
	2	10	11,060	2	,940	12
	3	10	10,806	2	1,194	12
	4	11	10,034	1	1,966	12
	5	10	9,351	2	2,649	12
	6	10	8,535	2	3,465	12
	7	6	7,309	6	4,691	12
	8	6	6,155	6	5,845	12
	9	5	4,617	7	7,383	12
	10	1	1,565	9	8,435	10

Tabel 5.5f: Voorspellingstabel voor de Hosmer and Lemeshow test

De voorlaatste tabel die uit de LR voortkomt is tabel 5.5g. Deze tabel geeft aan van hoeveel casussen het volledige model correct weet te voorspellen (*predicted*) of deze wel of geen actief beleid voeren. Deze waarde is cruciaal voor het vaststellen van de accuraatheid van het model (Long, 1997, in; White, 2013: 4). Van de 81 casussen die geen actief beleid voeren weet het volledige model dit bij 73 casussen, oftewel 90,1%, correct te voorspellen, een aanzienlijk hoog percentage. Van de 37 casussen die wel beleid voeren is het volledige model slechts in staat 17 casussen, oftewel 45,9% correct te voorspellen, een percentage dat in tegenstelling van de 90,1% van de eerste groep veel lager uitvalt. Het totaal aantal casussen dat het volledige model correct weet te voorspellen is $(90/118=)$ 76,3%. Ten aanzien van het kale model dat slechts 68,6% van de casussen correct weet te voorspellen en als nullijn functioneert is dit een verbetering van 7,7%.

		Voorspeld			
		Actief beleid			
Waargenomen		Nee	Ja		
Stap 1	Actief beleid	Nee	73	8	90,1
		Ja	20	17	45,9
	Gemiddeld percentage				76,3

Tabel 5.5g: Classificatie tabel (Blok 1)

Nu de accuraatheid, het correcte voorspellingspercentage van het volledige model, is vastgesteld kan men de vraag stellen wat de bruikbaarheid en voorspellende efficiëntie van het model zijn. Dit kan worden vastgesteld aan de hand van het *proportional by chance accuracy criteria* (PCC) en de *proportional reduction in error* (PRE) waarde (White, 2013: 4). De informatie uit tabel 5.5g kan worden toegepast om de bruikbaarheid van het volledige model te evalueren door het correcte voorspellingspercentage te vergelijken met de PPC. De PPC wordt berekend door het kwadrateren en vervolgens bij elkaar optellen van de proporties van casussen voor beide groepen (Bayaga, 2010; El-Haib, 2012; in White, 2013: 7). De berekening van de PPC voor deze logistische regressie luidt als volgt:

$$PPC = (81/118)^2 + (37/118)^2 \cdot 100 = 56,8$$

Het correcte voorspellingspercentage van het volledige model dient minsten 25% hoger te zijn dan de PPC (White, 2013: 7), aangezien 76,3% hoger is dan de grenswaarde van $(56,8 \cdot 1,25 =)$ 71 kan het volledige model als bruikbaar worden aangemerkt. De PPC gaat echter voorbij aan een nadere beschouwing van de classificatie van de case in beide groepen tussen het kale en volledige model. Dit vraagt om een vergelijking tussen de classificatie van deze groepen voor en na het toevoegen van de onafhankelijke variabelen om vast te stellen of het volledige model beter presteert dan het kale model (White, 2013: 7). Er bestaat echter geen consensus over hoe men de relatie tussen de waargenomen en voorspelde classificatie van casussen in een logistische regressie dient te meten (White, 2013: 7). Menard (2002, in White, 2013: 7) raadt aan om de informatie uit de classificatietabellen te gebruiken om de proportionele verandering in *error* te berekenen door een variant van de PRE waarde te

hanteren volgens de volgende formule (waarbij E1 staat voor het aantal errors in het kale model en E2 voor het aantal errors in het volledige model):

$$PRE = (E1-E2)/E1$$

De PRE geeft een indicatie van het aantal procent minder errors dat zal optreden als men het volledige model toepast in plaats van het kale model, en kan een waarde tussen de 0 en 1 aannemen. Als men de PRE op de LR toepast blijkt dat het volledige model ten aanzien van het kale model tot $((37-28)/37 =)$ 24.3% minder errors zal leiden. De voorspelling die het volledige model doet is daarmee efficiënter dan die van het kale model.

De laatste tabel die SPSS voor de LR produceert is tabel 5.5h. In deze tabel worden voor de onafhankelijke variabelen (en de constant variabele) onder meer de regressiecoëfficiënten en de bijbehorende significantieniveaus weergegeven.

		B	S.E	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% B.I. voor EXP(B)	
								Lager	Hoger
Stap 1	Mate van problematiek	1,124	,267	17,652	1	,000	3,076	1,821	5,195
	Economische Factoren	-,011	,042	,069	1	,793	,989	,912	1,073
	Politieke Oriëntatie Wet.	,272	,182	2,243	1	,134	1,313	,919	1,874
	Wet. Lokaal of Landelijk	-,109	,615	,032	1	,859	,897	,268	2,994
	Uitvoeringscapaciteit	,008	,006	1,437	1	,231	1,008	,995	1,021
	Constant	-5,586	2,112	6,992	1	,008	,004		

Tabel 5.5h: Variabelen in de vergelijking

Op basis van de resultaten die in tabel 5.5h staan weergegeven is het nu mogelijk de vijf hypothesen van dit onderzoek een voor een te toetsen.

Hypothese H1 heeft betrekking op de eerste onafhankelijke variabele, mate van problematiek, en de invloed hiervan op de afhankelijke variabele actief beleid. De Wald-waarde (*Wald statistic*) van deze variabele geeft een indicatie van de relatieve bijdrage van deze variabele aan de voorspelling van de kans dat een gemeente actief beleid voert. Met een waarde van 17,7 is deze variabele van de vijf onafhankelijke variabelen het belangrijkste voor het voorspellen van deze kans. Het significantieniveau voor de Wald-waarde bedraagt 0,0 ($= <0,05$), waardoor de nul hypothese dat het *B* coëfficiënt 0 bedraagt en de onafhankelijke variabele dus niet van invloed is op de kans dat een gemeente actief beleid voert, wordt verworpen. Hieruit volgt dat binnen het logistisch model de mate van problematiek een substantiële bijdrage levert aan de voorspelling van deze kans (Field, 2013: 784) en er een significante correlatie bestaat tussen deze en de afhankelijke variabele. De positieve waarde van het (*B*) coëfficiënt (1,124) geeft aan dat als de mate van problematiek toeneemt, de kans dat een gemeente actief beleid voert eveneens toeneemt. De waarde van het bèta-coëfficiënt (*Exp(B)*), oftewel de odds ratio, is een indicatie voor de verandering in de kans als de indicator (in dit geval de probleemdruk) met een eenheid toe- of afneemt (Field, 2009: 270). Deze waarde wijst erop dat naarmate de mate van problematiek met een categorie toeneemt de kans dat een gemeente beleid voert met 207,6% toeneemt. De onderste en bovenste grenswaarden van de 95% betrouwbaarheidsintervallen vallen beide hoger uit dan 1 waardoor men met vertrouwen kan spreken van een positief effect van deze variabele op de kans dat een gemeente actief beleid voert binnen de gehele populatie. Zou het getal 1, dat hier functioneert als nulpunt, tussen de onderste en bovenste grenswaarden vallen, bijvoorbeeld bij 0.8–4.1, dan is het mogelijk dat binnen de gehele populatie het effect van deze variabele negatief in plaats van positief zou kunnen uitvallen. In een dergelijk geval zou men dus niet met zekerheid de richting van het effect kunnen vaststellen (Field, 2013: 786-787). Hypothese H1 wordt op basis van de uitkomsten in de woorden van Popper in ieder geval ‘*corroborated*’. De correlatie tussen de variabele mate van problematiek en de afhankelijke variabele blijkt namelijk significant te zijn en het positieve effect van deze variabele op de afhankelijke variabele is gelijk aan de vooronderstelling van hypothese H1. Hier dient wel nadrukkelijk opgemerkt te worden dat vanwege de categorische aard van deze variabele de

grootte van het effect niet precies is vast te stellen. Daarnaast moet worden vermeld dat een LR in tegenstelling tot een OLS regressie geen causale verband tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabele toetst, het toetst enkel of er tussen deze twee variabelen sprake is van een significante correlatie. Het is echter zeer aannemelijk, zoals de achterliggende theorie ook stelt, dat de probleemdruk van invloed is op de vraag of een gemeente beleid voert. Het lijkt dan ook vrij onwaarschijnlijk dat een gemeente een zekere mate van problematiek ervaart omdat deze actief beleid voert.

Hypothese H2 heeft betrekking op de tweede onafhankelijke variabele, economische factoren, en de invloed hiervan op de afhankelijke variabele. De tweede variabele kenmerkt zich door een Wald-waarde van 0,069 wat erop wijst dat de bijdrage van deze variabele aan de voorspelling van de kans of een gemeente actief beleid voert nagenoeg verwaarloosbaar is. Het significantieniveau voor de Wald-waarde bedraagt 0,79 waardoor de nul hypothese dat het B coëfficiënt 0 bedraagt stand houdt. Dit impliceert dat deze variabele geen substantiële bijdrage levert aan de voorspelling en er geen significante correlatie tussen deze en de afhankelijke variabele kan worden vastgesteld. De negatieve waarde van het (B) coëfficiënt (-0,011) voor deze variabele geeft aan dat als de omvang van de economische factoren toeneemt de kans dat een gemeente actief beleid voert juist afneemt. Aan de waarde voor $\text{Exp}(B)$ valt af te leiden dat naarmate het relatieve aandeel lage inkomens binnen een gemeente met 1% toeneemt de kans dat een gemeente beleid voert met 1,1% afneemt. Dit onderschrijft de minieme invloed van deze variabele op de kans dat een gemeente al dan niet actief beleid voert. Dit negatieve effect is tegenovergesteld aan de vooronderstelling van de hypothese H2. De grenswaarden van de 95% betrouwbaarheidsintervallen vallen echter net onder en boven de 1 uit waardoor het negatieve effect binnen de gehele populatie net zo goed positief zou kunnen uitvallen. De hypothese H2 wordt op basis van het feit dat de veronderstelde correlatie tussen deze variabele en de afhankelijke variabele niet significant is en de onzekerheid over de richting van het effect van de onafhankelijke variabele, verworpen.

Hypothese H3 heeft betrekking op de derde onafhankelijke variabele, politieke oriëntatie van de wethouder, en de invloed hiervan op de afhankelijke variabele. De derde variabele heeft een Wald-waarde van 2,243. Dientengevolge kan worden vastgesteld dat deze variabele na de variabele mate van problematiek het meest bijdraagt aan de voorspelling van de kans dat een gemeente actief beleid voert. In verhouding tot laatstgenoemde variabele blijft de bijdrage echter vrij bescheiden. Het significantieniveau van de Wald-waarde van 0,13 wijst erop dat de bijdrage van deze variabele aan de voorspelling of een gemeente al dan niet actief beleid voert niet substantieel is, en er geen significante correlatie tussen deze en de afhankelijke variabele is vastgesteld. De variabele heeft een positief (B) coëfficiënt met een waarde van 0,272. Hieruit volgt dat naarmate de politieke oriëntatie van een wethouder wonen of volkshuisvesting op de sociaal economische links-rechts schaal naar rechts verschuift de kans dat een gemeente actief beleid voert zal toenemen. Uit de waarde voor $\text{Exp}(B)$ blijkt dat naarmate de politieke oriëntatie van de wethouder een eenheid op de sociaal economisch links-rechts schaal naar rechts verschuift, de kans dat deze gemeente actief beleid voert met 31,3% toeneemt. Alhoewel de correlatie tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabele niet significant is, blijkt deze variabele binnen het logistisch model toch een zekere invloed uit te oefenen op de kans dat een gemeente actief beleid voert, zij het dat deze invloed in de tegengestelde richting werkt van de veronderstelling van hypothese H3. De onderste grenswaarde van de 95% betrouwbaarheidsintervallen valt echter net iets lager uit dan 1, waardoor men niet met zekerheid kan vaststellen dat het effect van deze variabele binnen de gehele populatie positief is. Vanwege deze onzekerheid en het feit dat de veronderstelde correlatie tussen deze variabele en de afhankelijke variabele niet significant is, dient hypothese H3 te worden verworpen.

Hypothese H4 heeft betrekking op de vierde onafhankelijke variabele, wethouder lokaal of landelijk, en de invloed hiervan op de afhankelijke variabele. De vierde variabele, wethouder lokaal of

landelijk, heeft met 0,032 de laagste Wald-waarde van alle vijf onafhankelijke variabelen en draagt dus van de vijf onafhankelijke variabelen het minst bij aan de voorspelling van de kans dat een gemeente actief beleid voert. Uit het significantieniveau van de Wald-waarde van 0,859 volgt dat de bijdrage van deze variabele aan de voorspelling of een gemeente al dan niet actief beleid voert niet substantieel is, en er geen significante correlatie tussen deze en de afhankelijke variabele bestaat. Het (B) coëfficiënt van deze variabele is negatief (-0,109) en men kan dus concluderen dat als de verantwoordelijkheid over de portefeuille wonen of volkshuisvesting overgaat van een wethouder gelieerd aan een landelijke partij naar een wethouder gelieerd aan een lokale partij de kans dat een gemeente actief beleid voert zal afnemen. De $\text{Exp}(B)$ waarde bedraagt 0.897, dit wijst erop dat binnen het logistisch model een gemeente met een wethouder die gelieerd is aan een lokale partij 11,3% minder kans heeft actief beleid te voeren dan een gemeente met een wethouder die gelieerd is aan een landelijke partij. De betrouwbaarheidsintervallen hebben echter een onderste grenswaarde die lager is dan 1 en een bovenste grenswaarde die hoger dan 1 uitvalt, waardoor dit negatieve effect binnen de gehele populatie ook positief zou kunnen uitvallen. Aangezien de richting van het effect van deze variabele niet met zekerheid is vast te stellen en de veronderstelde correlatie tussen deze variabele en de afhankelijke variabele niet significant is, dient hypothese H4 verworpen te worden.

Hypothese H5 tot slot, heeft betrekking op de vijfde onafhankelijke variabele, uitvoeringscapaciteit, en de invloed hiervan op de afhankelijke variabele. De Wald-waarde van variabele uitvoeringscapaciteit bedraagt 1.437. Dit houdt in dat deze variabele slechts een summiere bijdrage aan de voorspelling van de kans dat een gemeente actief beleid voert. Het significantieniveau van de Wald-waarde is 0,231, de bijdrage van deze variabele aan de voorspelling of een gemeente al dan niet actief beleid voert is dus niet substantieel en er bestaat geen significante correlatie tussen deze en de afhankelijke variabele. De variabele laat zich kenmerken door een (B) coëfficiënt met een waarde van 0,008. Dit betekent dat als het inwonertal van een gemeente toeneemt de kans dat een gemeente actief beleid voert ook zal toenemen. Op basis van de waarde van de $\text{Exp}(B)$ komt naar voren dat als het aantal inwoners binnen een gemeente met 1000 personen toeneemt, de kans dat deze gemeente actief beleid voert met 0,8% procent toeneemt. Dit lijkt op het eerste gezicht een zeer beperkte invloed, maar dit betekent ook dat een gemeente met meer dan 200.000 inwoners ($150 \cdot 0,8 =$) minimaal 120% meer kans heeft actief beleid te voeren dan een gemeente met minder dan 50.000 inwoners, een aanzienlijk verschil. De onderste grenswaarde van de 95% betrouwbaarheidsintervallen valt echter ook bij deze variabele onder de 1 en het effect van deze variabele kan dus binnen de gehele populatie negatief uitvallen. Omdat de richting van het effect niet met zekerheid kan worden vastgesteld en de veronderstelde correlatie tussen de variabele en de afhankelijke variabele niet significant is wordt hypothese H5 verworpen.

5.6 Logistische regressie: beperkte onderzoekspopulatie

In deze paragraaf zal er nogmaals een logistische regressie-analyse worden uitgevoerd, met als enig verschil dat ditmaal de onderzoekspopulatie wordt aangepast.

Dit onderzoek tracht onder meer te verklaren hoe het kan dat gemeenten die een vergelijkbare probleemdruk kennen in het geval wel en in het andere geval geen actief beleid voeren. De gehele onderzoekspopulatie bestaat echter voor ruim eenderde uit gemeenten die niet of nauwelijks een probleemdruk ervaren. Het is vrij logisch dat meer dan 90% van deze gemeenten geen beleid voert simpelweg omdat er binnen de gemeentelijke PWV niet of nauwelijks sprake is van de problematiek. De aanwezigheid van deze casussen binnen de onderzoekspopulatie versterken het verband tussen probleemdruk en de vraag of een gemeente actief beleid voert. Hierdoor zou de kracht van de individuele verbanden tussen de overige vier onafhankelijke en de afhankelijke variabele in verdrinking kunnen komen. Daarnaast voegen deze casussen op zichzelf niet of nauwelijks iets toe aan de sterkte van de eventuele verbanden tussen de overige vier onafhankelijke en de afhankelijke

variabele omdat deze gemeenten wel een vergelijkbare probleemdruk kennen maar bijna allemaal geen beleid voeren. Het is dan ook interessant om te kijken of op basis van een logistische regressie-analyse, gebaseerd op alleen die casussen die in enige mate de problematiek van probleemplukken ondervinden, en waar er wel sprake is van een goede verdeling tussen wel en niet actief beleid voeren door gemeenten van een vergelijkbare probleemdruk, de vier overige onafhankelijke variabelen nu wellicht wel in staat zijn als significante predictor te functioneren. Of dat deze tweede analyse juist leidt tot vergelijkbare resultaten als de analyse in Par. 5.5.

Voor de LR wordt er ditmaal een nieuwe dataset gecreëerd waaraan alleen die casussen worden toegevoegd die op de variabele mate problematiek een 3 (probleemplukken binnen enkele gebieden) of hoger scoren, vanaf nu de beperkte onderzoekspopulatie genaamd. De casussen waar niet of nauwelijks sprake is van probleemplukken binnen de gemeentelijke PWV worden dus uitgesloten voor de logistische regressies in deze paragraaf. De variabele mate van problematiek blijkt uit de LR in de vorige paragraaf een krachtige predictor te zijn voor de afhankelijke variabele.

De dataset van de beperkte onderzoekspopulatie bestaat uit 82 casussen in plaats van de 135 casussen waaruit de dataset voor de gehele onderzoekspopulatie uit bestaat. In de beperkte onderzoekspopulatie zijn er op basis van de criteria voor CD, DFFITS en studentized residuals geen outliers aangetroffen, waardoor er voor deze analyse geen tweede LR uitgevoerd hoeft te worden om de collectieve invloed van eventuele outliers vast te kunnen stellen.

De LR heeft de volgende uitkomsten. In de LR zijn 16 van de 82 casussen uitgesloten omdat deze op een of meerdere variabelen een ontbrekende score vertonen. Van de 66 casussen die overblijven voeren er 31 actief beleid tegenover 35 die dit niet doen. Het kale model heeft hierdoor een correct voorspellingspercentage van 53%. Het verschil in -2LL tussen het volledige en het kale model is significant (0.004), er is dus sprake van een goede fit of overeenkomst tussen het volledige model en de onderliggende data uit de dataset (*goodness of fit*). De Nagelkerke *r* square bedraagt 0,311, het verband tussen de onafhankelijke en de afhankelijke variabele kan dus net zoals bij de LR uit de vorige paragraaf als matig sterk worden omschreven. De Hosmer and Lemeshow test komt tot een aanzienlijk hoge waarde met een significantieniveau van 0,923. Dit betekent dat het model goed in staat is te voorspellen wat een casus op de afhankelijke variabele zal scoren. Het correcte voorspellingspercentage van het volledige model (tabel 5.6a) bedraagt 66,7%, ten aanzien van het kale model is dit een toename van $(66,7-53,0=)$ 13,7%.

			Voorspeld		
			Actief beleid		
Waargenomen			Nee	Ja	
Stap 1	Actief beleid	Nee	27	8	77,1
		Ja	14	17	54,8
	Gemiddeld percentage				66,7

Tabel 5.6a: Classificatie tabel (Blok 1)

Aan de hand van de PPC waarde van $((35/66)^2 + (31/66)^2 \cdot 100 =)$ 50,2 wordt duidelijk dat het volledige model bruikbaar is aangezien het correcte voorspellingspercentage van 66,7 boven de grenswaarde van $(50,2 \cdot 1,25 =)$ 62,75 uitkomt. Als men de PRE van de LR in ogenschouw neemt kan men stellen dat het toepassen van het volledige model in plaats van het kale model tot $((31-22)/31 =)$ 29% minder errors zal leiden. De voorspelling die het volledige model doet is daarmee aanzienlijk efficiënter dan die van het kale model.

		B	S.E	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% B.I. voor EXP(B)	
								Lager	Hoger
Stap 1	Mate van problematiek	1,369	,514	7,094	1	0,008	3,931	1,436	10,766
	Economische Factoren	-,025	,053	,219	1	,640	,975	,879	1,082
	Politieke Oriëntatie Wet.	,348	,218	2,554	1	,110	1,417	,924	2,172
	Wet. Lokaal of Landelijk	-,092	,763	,015	1	,904	,912	,204	4,066
	Uitvoeringscapaciteit	,012	,010	1,699	1	,192	1,013	,994	1,032
	Constant	-6,621	3,161	4,388	1	,036	,001		

Tabel 5.6b: Variabelen in de vergelijking

In tabel 5.6b zijn onder meer de regressiecoëfficiënten en de bijbehorende significantieniveaus voor de onafhankelijke variabelen weergegeven die op basis van de LR zijn vastgesteld, aan de hand van deze resultaten is het nu mogelijk de vijf hypothesen van dit onderzoek nogmaals aan toetsing te onderwerpen.

Hypothese H1 heeft betrekking op de eerste onafhankelijke variabele, mate van problematiek, en de invloed hiervan op de afhankelijke variabele actief beleid. Deze variabele is met een Wald-waarde van 7,094 van de vijf onafhankelijke variabelen, net zoals in de voorgaande LR, het meest invloedrijk voor de voorspelling van de kans dat een gemeente actief beleid voert. Deze invloed is ten opzichte van de LR uit de vorige paragraaf, zoals verwacht, aanzienlijk afgenomen. Met een significantieniveau van 0,008 kan worden vastgesteld dat de variabele een substantiële bijdrage levert aan de voorspelling of een gemeente al dan niet actief beleid voert, en er sprake is van een significante correlatie tussen de mate van problematiek en de vraag of een gemeente actief beleid voert. Hiermee wordt de aangetoonde correlatie tussen deze en de afhankelijke variabele door de LR uit de vorige paragraaf bevestigd. De positieve waarde van het (B) coëfficiënt van 1,369 wijst erop dat als de mate van problematiek toeneemt de kans dat een gemeente actief beleid voert eveneens toeneemt. De waarde van het bèta-coëfficiënt (Exp(B)) geeft een indicatie voor de verandering in de kans als de indicator met een eenheid toe- of afneemt (Field, 2009: 270). De waarde wijst erop dat naarmate de mate van problematiek met een categorie toeneemt, de kans dat een gemeente beleid voert met 293,1% toeneemt. De onderste en bovenste grenswaarden van de 95% betrouwbaarheidsintervallen vallen beide hoger uit dan 1, waardoor men met vertrouwen kan spreken van een positief effect van deze variabele binnen de gehele populatie. De hypothese H1 wordt op basis van deze resultaten niet verworpen, er is namelijk een significante correlatie tussen de variabele mate van problematiek en de afhankelijke variabele vastgesteld en de richting van het hieruit voortvloeiend effect ligt in lijn met de verwachting van de hypothese H1. Dit bevestigt de uitkomst van de eerste LR met betrekking tot deze hypothese. Er dient wel duidelijk kenbaar gemaakt te worden dat vanwege categorische aard van deze variabele de grootte van dit effect niet precies is vast te stellen.

Hypothese H2 heeft betrekking op de tweede onafhankelijke variabele, economische factoren, en de invloed hiervan op de afhankelijke variabele. Deze variabele laat zich kenmerken door een Wald-waarde van 0,219. Net zoals in de vorige LR draagt deze variabele dus nauwelijks iets bij aan de voorspelling van de kans dat een gemeente actief voert. De Wald-waarde is met een significantieniveau van 0,64 verre van significant, wat erop wijst dat de bijdrage van deze variabele aan de voorspelling van de kans op actief beleid niet substantieel is en er geen significante correlatie tussen deze en de afhankelijke variabele bestaat. De negatieve waarde van het (B) coëfficiënt van -0,025 wijst erop dat als de omvang van de economische factoren toeneemt de kans dat een gemeente actief beleid voert juist afneemt. Uit de waarde voor Exp(B) valt af te leiden dat naarmate het relatieve aandeel lage inkomens binnen een gemeente met 1% toeneemt de kans dat een gemeente beleid voert met 2,5% afneemt. Dit onderschrijft min of meer de geringe invloed van deze variabele op de afhankelijke variabele. De onderste en bovenste grenswaarde van de 95% betrouwbaarheidsintervallen vallen onder en boven de 1 uit, waardoor de kans aanwezig is dat het effect binnen de gehele populatie ook positief zou kunnen zijn. Hypothese H2 dient vanwege het feit dat de veronderstelde correlatie

tussen de variabele economische factoren en de afhankelijke variabele niet significant is en de richting van het effect van deze variabele op de afhankelijke variabele niet met zekerheid valt vast te stellen, te worden verworpen. Dit ondersteunt de uitkomsten uit de eerste LR omtrent hypothese H2.

Hypothese H3 heeft betrekking op de derde onafhankelijke variabele, politieke oriëntatie van de wethouder, en de invloed hiervan op de afhankelijke variabele. Deze variabele kent een Wald-waarde van 2,55, op basis hiervan kan worden vastgesteld dat deze variabele na de variabele mate van problematiek, net zoals in de vorige LR, het meest bijdraagt aan de voorspelling van de kans dat een gemeente actief beleid voert. Het significantieniveau voor de Wald-waarde van 0,11 impliceert dat de bijdrage van deze variabele aan de voorspelling van de kans op actief beleid niet substantieel is, en dat er geen sprake is van een significante correlatie tussen deze en de afhankelijke variabele. De variabele heeft een positief (*B*) coëfficiënt met een waarde van 0,348. Dit wijst erop dat naarmate de politieke oriëntatie van een wethouder wonen of volkshuisvesting op de sociaal economische links-rechts schaal naar rechts verschuift de kans dat een gemeente actief beleid voert zal toenemen. Aan de hand van de waarde voor $\text{Exp}(B)$ kan men vaststellen dat naarmate de politieke oriëntatie van de wethouder een eenheid op de sociaal economisch links-rechts schaal een eenheid naar rechts verschuift, de kans dat deze gemeente actief beleid voert met 41,7% toeneemt. Net zoals in de vorige LR blijkt deze variabele binnen het logistisch model een aanzienlijke invloed uit te oefenen op de kans dat een gemeente al dan niet actief beleid voert, zij het dat deze invloed tegenovergesteld staat aan de richting die door dit onderzoek wordt verondersteld. Omdat de onderste en bovenste grenswaarden van de 95% betrouwbaarheidsintervallen een veld beslaan waarbinnen het getal 1 valt, is de richting van het effect voor de gehele populatie niet met zekerheid vast te stellen. De hypothese H3 dient vanwege deze onzekerheid en het feit dat de correlatie tussen deze variabele en de afhankelijke variabele niet significant is, te worden verworpen. Deze uitkomst onderbouwt het resultaat ten aanzien van deze hypothese in de eerste LR.

Hypothese H4 heeft betrekking op de vierde onafhankelijke variabele, wethouder lokaal of landelijk, en de invloed hiervan op de afhankelijke variabele. Deze variabele beschikt, net zoals in de vorige LR, met 0,015 over de laagste Wald-waarde van alle vijf onafhankelijke variabelen. Het extreem hoge significantieniveau van 0,904 maakt duidelijk dat de bijdrage van deze variabele aan de voorspelling van de kans dat een gemeente actief beleid voert verre van substantieel is. Er kan dan ook geen significante correlatie tussen deze en de afhankelijke variabele worden vastgesteld. De variabele heeft een negatief (*B*) coëfficiënt met een waarde van -0.092 waaruit volgt dat als de verantwoordelijkheid over de portefeuille wonen of volkshuisvesting overgaat van een wethouder gelieerd aan een landelijke partij naar een wethouder gelieerd aan een lokale partij de kans dat een gemeente actief beleid voert zal afnemen. De $\text{Exp}(B)$ waarde bedraagt 0.912, aan de hand van deze waarde valt op te maken dat een gemeente met een wethouder die gelieerd is aan een lokale partij slechts 8,8% minder kans heeft actief beleid te voeren dan een gemeente met een wethouder die gelieerd is aan een landelijke partij. De 95% betrouwbaarheidsintervallen hebben een onderste grenswaarde die lager is dan 1 en een bovenste grenswaarde die hoger als 1 uitvalt, waardoor het negatieve effect niet met zekerheid voor de gehele populatie is vast te stellen. Door deze onzekerheid en het ontbreken van een significante correlatie tussen de onafhankelijke en de afhankelijke variabele wordt hypothese H4 verworpen. Hiermee worden de uitkomsten van de vorige LR ten aanzien van deze hypothese ondersteund.

De laatste hypothese, H5, heeft betrekking op de vijfde onafhankelijke variabele, uitvoeringscapaciteit, en de invloed hiervan op de afhankelijke variabele. Deze variabele heeft een Wald-waarde van 1,699, waaruit voortvloeit dat deze variabele slechts een beperkte bijdrage aan de voorspelling van de kans dat een gemeente actief beleid voert, levert. De Wald-waarde heeft een significantieniveau van 0,192; net zoals in de vorige LR levert deze variabele dus geen substantiële bijdrage aan de voorspelling van deze kans en kan er geen significante correlatie tussen de

onafhankelijke en afhankelijke variabele worden vastgesteld. De variabele heeft een (B) coëfficiënt met een waarde van 0,012. Dit betekent dat als het inwonertal van een gemeente toeneemt de kans dat een gemeente actief beleid voert ook zal toenemen. Op basis van de waarde van de $\text{Exp}(B)$ komt naar voren dat als het aantal inwoners binnen een gemeente met 1000 personen toeneemt, de kans dat deze gemeente actief beleid voert met 1,3% procent toeneemt. Dit lijkt slechts een beperkte effect, maar dit betekent ook dat een gemeente met meer dan 200.000 inwoners ($150 \cdot 0,8 =$) minimaal 195% meer kans heeft actief beleid te voeren dan een gemeente met minder dan 50.000 inwoners, een aanzienlijk verschil. De onderste grenswaarde van de 95% betrouwbaarheidsintervallen valt echter, in tegenstelling tot de bovenste grenswaarde, lager dan 1 uit waardoor de richting van het effect binnen gehele populatie wederom ook negatief zou kunnen uitvallen. Omdat het positieve effect niet met zekerheid kan worden vastgesteld en de veronderstelde correlatie tussen deze en de afhankelijke variabele niet significant is wordt hypothese H5 verworpen. Dit ondersteunt de uitkomst van de eerste LR.

5.7 Samenvatting

In dit hoofdstuk zijn de volgende bevindingen naar voren gekomen. Allereerst is in paragraaf 5.2 vast komen te staan dat er 150 gemeenten aan de voor dit onderzoek uitgevoerde enquête hebben deelgenomen waarvan er 135 respondenten daadwerkelijk in de onderzoekspopulatie zijn opgenomen. De respondenten uit de onderzoekspopulatie zijn (met uitzondering van de provincie Drenthe) proportioneel verdeeld naar regio en inwonersaantallen. Van de 135 gemeenten voeren 38 gemeenten (28.1%) daadwerkelijk actief beleid om de problematiek van probleemplukken binnen de gemeentelijke PWV tegen te gaan. 93 gemeenten (68.9%) voeren daarentegen geen actief beleid en 4 gemeenten (3%) zijn er niet zeker van of ze actief beleid voeren. In paragraaf 5.3 is toegelicht welke beleidsinstrumenten respondenten hanteren om actief beleid te kunnen voeren. Met deze informatie in deze twee paragrafen wordt er antwoord gegeven op deelvraag 6. In paragraaf 5.4 zijn de assumpties besproken waaraan de data voor een LR dienen te voldoen en is er aan de hand van een statistische analyse vastgesteld dat er geen sprake is van multicollineariteit tussen de verschillende variabelen. Vervolgens zijn in paragraaf 5.5 en 5.6 de twee logistische regressie-analyses besproken die voor dit onderzoek zijn uitgevoerd. In paragraaf 5.5 is de logistische regressie-analyse op basis van de gehele onderzoekspopulatie besproken. Op basis van deze analyse is vastgesteld dat er alleen tussen de onafhankelijke variabele mate van problematiek en de afhankelijke variabele een significante correlatie bestaat. Uit de relatie tussen deze twee variabelen valt op te maken dat hoe hoger de probleemdruk zich binnen een gemeente voordoet, des te groter de kans dat deze gemeente actief beleid voert. In paragraaf 5.6 wordt de logistische regressie-analyse op basis van de beperkte onderzoekspopulatie toegelicht. Hier zijn alleen die casussen geanalyseerd die in zekere mate de problematiek van probleemplukken ondervinden. Aan de hand van deze analyse is vastgesteld dat er ook binnen dit logistisch model alleen tussen de onafhankelijke variabele mate van problematiek en de afhankelijke variabele een significante correlatie bestaat. Uit de relatie tussen deze twee variabelen valt wederom op te maken dat hoe hoger de probleemdruk binnen een gemeente is, des te groter de kans dat deze gemeente actief beleid voert. De resultaten van paragraaf 5.6 ondersteunen daarmee de uitkomsten van paragraaf 5.5. Met de uitkomsten van deze twee paragrafen wordt er een antwoord gegeven op deelvraag 7.

6 Conclusie

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten van dit onderzoek besproken. Paragraaf 6.2 geeft antwoord op de centrale hoofdvraag en de deelvragen van dit onderzoek. Paragraaf 6.3 gaat in op de theoretische fundatie van dit onderzoek, en paragraaf 6.4 op de methodologische werkwijze. Paragraaf 6.5 doet aanbevelingen voor toekomstig onderzoek, en paragraaf 6.6 voor het voeren van toekomstig beleid.

6.2 Onderzoeksbevindingen

Binnen dit onderzoek staat de vraag centraal hoe verklaard kan worden dat gemeenten die kampen met probleemplukken binnen de gemeentelijke PWV al dan niet actief beleid voeren om deze problematiek tegen te gaan. De vraag is welke factoren van invloed zijn op het beleidsvormingsproces binnen een gemeente om beleid tot stand te brengen. De problematiek van probleemplukken hangt samen met diverse kwaliteitseisen die aan de hedendaagse woning worden gesteld. Dit onderzoek richt zich specifiek op onderhoudsachterstanden en een gebrekkige energetische kwaliteit die groepen van woningen binnen de PWV, de zogenaamde probleemplukken, vertonen. De term probleemplukken wordt door dit onderzoek hierdoor als volgt geïnterpreteerd:

Met de term 'probleemplukken' wordt verwezen naar de aanwezigheid van een onevenredig aantal slecht onderhouden of geïsoleerde particuliere woningen binnen een bepaald woongebied (woonwijk, stratenblok) van een gemeente.

Met actief beleid doelt dit onderzoek op beleid dat zich specifiek richt op deze problematiek en deze tracht tegen te gaan door een gedragsverandering bij woningeigenaren van deze probleemplukwoningen te bewerkstellingen. Hiervoor hanteert dit onderzoek de volgende definitie van actief beleid:

Het door gemeentelijke politieke actoren streven naar het tegengaan of voorkomen van probleemplukken binnen de gemeentelijke PWV, volgens een vooropgezet plan dat bestaat uit toe te passen middelen aan de hand van bepaalde tijdskeuzes, dat er specifiek op gericht is in het gedrag van woningeigenaren van woningen die onderdeel zijn van deze probleemplukken, een positieve gedragsverandering teweeg te brengen.

De problematiek van probleemplukken maakt onderdeel uit van de woningkwaliteit van de Nederlandse woonvoorraad. Deze problematiek is niet alleen van invloed op de gebruikers en eigenaren van probleemplukwoningen maar indirect ook op omwonenden. Dit onderzoek is dan ook bij uitstek van maatschappelijk belang; gebrekkige woningkwaliteit binnen delen van de Nederlandse PWV kunnen negatieve invloed uitoefenen op delen van de Nederlandse woningvoorraad, wat zoveel mogelijk dient te worden voorkomen.

Voordat een gemeente actief beleid kan voeren teneinde deze problematiek tegen te gaan, dient een beleidsvormingsproces met een positieve uitkomst te worden doorlopen. Dit onderzoek maakt gebruik van verschillende theoretische inzichten om te verklaren hoe het komt dat de ene gemeente dit proces wel en de andere gemeente dit proces niet succesvol doorloopt.

Als analytisch kader maakt dit onderzoek gebruik van een theoretisch model, een beleidscyclus, om de vaak complexe beleidsvormingsprocessen behapbaar te maken. De beleidscyclus die dit onderzoek toepast bestaat uit vier fasen, waarbij voor dit onderzoek alleen de eerste twee fasen van belang zijn: de agendavormingsfase en de besluitvormingsfase. Dit onderzoek ziet deze twee fasen als een onafscheidelijk geheel dat wordt aangeduid als de beleidsvormingsfase.

Er bestaan verschillende theoretische inzichten die de uitkomsten van de agendavormingsfase en besluitvormingsfase trachten te verklaren; modellen voor agendavorming en modellen voor besluitvorming. Dit onderzoek past deze modellen, of onderdelen daarvan, toe om de uitkomsten van

het beleidsvormingsproces binnen gemeenten te kunnen verklaren. Hiervoor zijn vijf theoretische factoren geselecteerd. Het eerste betreft de mate van problematiek; de gedachte hierachter is dat hoe groter de probleemdruk binnen een gemeente is, hoe groter de kans dat een gemeente het beleidsvormingsproces succesvol doorloopt en actief beleid voert. De tweede factor betreft de aanname dat economische factoren binnen een gemeente van invloed zijn op het beleidsvormingsproces; naarmate de economische omstandigheden binnen een gemeente verslechteren, zal de kans dat een gemeente actief beleid voert toenemen. De derde factor betreft de aanname dat de politieke oriëntatie van de beleidsbepaler(s) van invloed is op het beleidsvormingsproces; hierbij wordt ervan uitgegaan dat naarmate de politieke oriëntatie van de wethouder voor volkshuisvesting of wonen op de sociaal economische links-rechts schaal naar links verschuift, de kans dat een gemeente actief beleid voert zal toenemen. De vierde factor betreft de aanname dat de gelieerdheid van een wethouder voor volkshuisvesting of wonen aan een lokale of landelijke politieke partij van invloed is op het beleidsvormingsproces. De verwachting is dat als deze wethouder gelieerd is aan een lokale politieke partij, de kans groter is dat een gemeente actief beleid voert dan wanneer deze wethouder aan een landelijke politieke partij gelieerd zou zijn. De vijfde factor tot slot betreft de aanname dat de omvang van de uitvoeringscapaciteit van een gemeente van invloed is op het beleidsvormingsproces. De onderliggende gedachte hiervan is dat naarmate de uitvoeringscapaciteit van een gemeente toeneemt, de kans dat een gemeente actief beleid voert eveneens toeneemt.

Om dit onderzoek ten uitvoer te brengen is gebruik gemaakt van een kwantitatieve onderzoeksbenadering. Om de benodigde data voor dit onderzoek te verzamelen zijn deskresearch en een digitale enquête toegepast. Om de data vervolgens te analyseren aan de hand van een statistische toetsing worden twee logistische regressie-analyses uitgevoerd. Hiervoor zijn op basis van de theoretische constructen die dit onderzoek toepast zes verschillende variabelen geconstrueerd. Een afhankelijke variabele, genaamd actief beleid, en vijf onafhankelijke variabelen, genaamd mate van problematiek, economische factoren, politieke oriëntatie wethouder, wethouder lokaal of landelijk en uitvoeringscapaciteit.

Op basis van de verworven data is vast komen te staan dat binnen de onderzoekspopulatie een kleine eenderde van de gemeenten actief beleid voert. Deze gemeenten hanteren hiervoor verschillende beleidsinstrumenten. De helft van deze gemeenten maakt gebruik van het verstrekken van informatie, het aanbieden van een subsidieregeling of het beschikbaar stellen van financiering. Ongeveer een kwart van de gemeenten maakt gebruik van begeleiding, toezicht en handhaving of communicatie. Slechts een enkele gemeente probeert de *stakeholders* binnen het netwerk te activeren of stelt zich op als *facilitator* voor het verbeteringsproces van probleemplukwoningen. Op basis van de categorisering van het NATO model valt op dat met name instrumenten die onder de categorieën *nodality* en *treasury* vallen worden toegepast; instrumenten uit de categorie *authority* worden minder vaak ingezet.

Uit de uitkomsten van de twee logistische regressie-analyses blijkt dat van de voor dit onderzoek gehanteerde vijf theoretische constructen alleen de mate van problematiek in staat is een significante verklaring te leveren voor de vraag waarom gemeenten actief beleid voeren. Bij de vier overige factoren werd er wel een effect op beleidsvorming waargenomen, maar de richting van de effecten konden niet met zekerheid worden vastgesteld. Daarnaast was er geen sprake van een significant verband tussen een van deze vier variabelen en de afhankelijke variabele. Dit onderzoek komt op basis van deze resultaten tot de conclusie dat op basis van de vijf gehanteerde theoretische constructen verschillen in beleidsvoering tussen gemeenten uitsluitend verklaard kunnen worden door de probleemdruk binnen de gemeentelijke PWV. De mate van problematiek kan echter niet verklaren hoe het kan dat gemeenten die een vergelijkbare probleemdruk ondervinden in het ene geval wel en in het andere geval geen actief beleid voeren. De verwachting was dat een of meerdere van de overige

vier theoretische constructen hier uitkomst zouden kunnen bieden, maar dit bleek niet het geval. Het kan dan ook eigenlijk niet anders dan dat er hier andere factoren in het spel zijn die hiertoe wel in staat zijn, maar die bij dit onderzoek niet zijn gehanteerd.

6.3 Theoretische reflectie

Er is sprake is van een significant verband tussen de mate van problematiek en de vraag of een gemeente actief beleid voert. Immers, als een gemeente geen probleem ervaart is er ook geen reden om te proberen dit probleem op te lossen. Het lijkt daarnaast ook logisch dat als een gemeente in aanzienlijke mate met een probleem kampt, deze gemeente tijd en middelen zal vrijmaken om hier iets aan te doen. Er zijn hier echter wel kanttekeningen bij te plaatsen. Ten eerste is het mogelijk dat een gemeente beleid voert om een zeker probleem tegen te gaan, zonder dat dit probleem zich binnen de gemeente voordoet, simpelweg om ervoor te zorgen dat deze problematiek zich niet voor zal gaan doen. Dit wordt ook wel preventief beleid genoemd. Ten tweede kan de situatie zich voordoen dat een gemeente in aanzienlijke mate een zekere problematiek ondervindt maar de tijd, middelen of kennis ontbeert voor een gepaste beleidsinterventie. Ten derde kan het zo zijn dat beleidsmakers de problematiek onderschatten of niet (h)erkennen, waardoor deze niet of nauwelijks aandacht krijgt. Een vierde mogelijkheid is dat er zich gelijktijdig andere problemen in een gemeente voordoen die alle aandacht, tijd en middelen van een gemeente opeisen, waardoor tegengaan van de problematiek van probleemplukken naar de achtergrond verdwijnt. Toekomstig onderzoek zal moeten uitwijzen of er binnen gemeenten altijd sprake is van een verband tussen de probleemdruk en beleid; gezien de onderzoeksbevindingen is het aannemelijk dat dit niet altijd het geval zal zijn.

De aanname dat economische factoren een significante positieve invloed uitoefenen op het beleidsvormingsproces binnen gemeenten lijkt op het eerste gezicht vrij logisch. De onderzoeksbevinding dat er geen significant verband kan worden vastgesteld is onverwacht. Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat voor het vaststellen van de variabelen niet de contextueel economische factoren van de woningeigenaren van probleemplukken zijn gemeten, maar juist de contextueel economische factoren van gemeenten waarbinnen deze woningeigenaren zich bevinden. Toekomstig onderzoek zal echter moeten uitwijzen of deze verklaring plausibel is.

De conclusie dat er tussen de politieke oriëntatie van de wethouder en de vraag of een gemeente actief beleid voert geen significant verband bestaat verrast dit onderzoek eveneens. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat een meer rechts georiënteerde wethouder in het licht van de kwaliteit van de gemeentelijke PWV niet zozeer tracht de inzet van overheidsmiddelen zoveel mogelijk te beperken, maar juist opereert met de gedachte dat het hebben van privébezit zoveel mogelijk dient te worden nagestreefd en ondersteund. Hierdoor zou het verschil in het nastreven van het inzetten van overheidsmiddelen tussen meer links en meer rechts georiënteerde wethouders op dit beleidsterrein worden geneutraliseerd. Daarnaast is het mogelijk dat binnen dit beleidsvlak andere factoren simpelweg een grotere rol spelen dan politieke oriëntatie. Toekomstig onderzoek zal dan ook moeten uitwijzen of een van deze verklaringen stand zal houden.

Het ontbreken van een significant verband tussen de verbintenis van de verantwoordelijke wethouder aan een lokale of landelijke partij en de vraag of een gemeente al dan niet actief beleid voert is gaat weer in tegen de vooronderstellingen van dit onderzoek. Een goede reden hiervoor zou kunnen zijn dat het beleidsterrein van probleemplukken wellicht een terrein is waarop de tegenstellingen in politieke oriëntatie tussen lokale en landelijke partijen niet goed naar voren komen. Een andere verklaring is wellicht dat de aanname van dit onderzoek geheel voorbijgaat aan eventuele tegenstellingen in politieke oriëntatie tussen lokale partijen onderling. Lokale politieke partijen laten zich lastig politiek ideologisch plaatsen omdat de plaatselijke vraagstukken en de politieke stellingnames van de lokale politieke partijen zich niet zo maar laten vergelijken met de ideologische tegenstellingen waarop de landelijke politieke partijen zich profileren (Boogers, Lucardie, en

Voerman, 2007: 9). Dit betekent echter niet dat ook lokale partijen niet een grote diversiteit aan politieke oriëntatie zouden kunnen vertonen waarbij er zeer divers kan worden gedacht over de noodzaak van overheids grijpen op dit beleidsterrein. De invloed van lokale politieke invloed is binnen de Nederlandse beleidswetenschappen een redelijk onontgonnen gebied, toekomstig onderzoek is dan ook noodzakelijk om hier meer inzicht in te krijgen.

Ook het ontbreken van een significant verband tussen de uitvoeringscapaciteit van een gemeente en de vraag of een gemeente actief beleid voert, tot slot, gaat in tegen de vooronderstellingen van dit onderzoek. Een reden hiervoor zou kunnen zijn dat beleid voeren om de probleemdruk tegen te gaan wellicht niet afhankelijk is van de voor een gemeente beschikbare tijd, middelen en kennis. Als gemeenten de probleemdruk ernstig genoeg vinden zijn deze kennelijk, of ze nu over een grote of kleine uitvoeringscapaciteit beschikken, in staat genoeg tijd, middelen en kennis vrij te maken om actief beleid ten uitvoer te brengen. Nieuw onderzoek zal moeten uitwijzen of deze gedachte plausibel is.

Gezien de onderzoeksbevindingen is het aannemelijk dat naast de factoren die dit onderzoek hanteert andere factoren van invloed zijn op de vraag waarom gemeenten al dan niet actief beleid voeren. Vanwege de complexiteit van beleidsvormingsprocessen zijn er ongetwijfeld diverse factoren hierop van invloed. Het is voor dit onderzoek echter onmogelijk al deze mogelijke factoren gelijktijdig te identificeren, laat staan te toetsen. Vanwege de omvang van de onderzoekspopulatie is het voor dit onderzoek bijvoorbeeld niet haalbaar om data over kwalitatieve factoren te verzamelen en te toetsen, omdat hiervoor de benodigde tijd en middelen ontbreken. Het is dan ook aan toekomstig onderzoek om nieuwe factoren die wellicht van invloed zijn op beleidsvorming te identificeren en aan toetsing te onderwerpen.

6.4 Methodologische Reflectie

Bij de methodologische handelswijze van dit onderzoek zijn enkele kritische noten te plaatsen.

Het eerste punt heeft betrekking op de interne validiteit van de variabele actief beleid. Alhoewel de enquêtevraag die op dit onderwerp is gericht zo duidelijk en nauwkeurig mogelijk is omschreven en voorzien is van een toelichting, kan het lastig zijn een onderscheid te maken tussen beleid dat op alle particuliere woningeigenaren is gericht en beleid dat specifiek bedoeld is voor de probleemgevallen. Een beleidsinterventie bestaat vaak uit meerdere beleidsinstrumenten die op hun beurt overlappende doelgroepen kunnen kennen. Vanwege de kwantitatieve aard van dit onderzoek is het echter niet mogelijk als onderzoeker zelf deze afweging te maken, en wordt er vertrouwd op de kennis en kunde van de respondent. Dergelijke complexe beleidsinterventies en maatstaven om een onderscheid aan te brengen kunnen echter al snel verschillend geïnterpreteerd worden of tot verwarring leiden, waardoor het risico aanwezig is dat respondenten actief beleid binnen een gemeente niet altijd als zodanig classificeren, of juist een algemene beleidsmaatregel zoals een algemene subsidieregeling voor dakisolatie als actief beleid aanmerken. De interne validiteit van de variabele kan hierdoor zijn aangetast.

Het tweede punt betreft de betrouwbaarheid van de enquête met betrekking tot de variabele mate van problematiek. De twee vragen die binnen de enquête zijn gehanteerd om de waarden per gemeente op deze variabelen vast te stellen zijn zo duidelijk mogelijk omschreven en voorzien van een toelichting, desalniettemin bestaat het risico dat de vragen door respondenten op diverse wijze geïnterpreteerd worden. Voor de mate van problematiek wordt er bijvoorbeeld gevraagd hoeveel gebieden er binnen de gemeente voorkomen waar zich veel woningen voordoen die als probleempluk kunnen worden omschreven. Hoeveel woningen er nodig zijn om als 'veel' geclassificeerd te kunnen worden is echter onduidelijk en wordt aan het inschattingsvermogen van de respondent overgelaten. Dit geldt ook voor het aantal gebieden. Alhoewel de antwoordopties voor het aantal gebieden aan de hand van een Likertschaal zijn opgesteld is het natuurlijk de vraag wanneer een aantal gebieden als

enkele, meerdere of juist veel kan worden omschreven. Harde cijfers konden hier echter niet voor gegeven worden, omdat niet alleen het aantal gebieden binnen een gemeente naar gelang de omvang van deze gemeente zullen verschillen, maar ook het aantal woningen binnen een gebied tussen verschillende gebieden en tussen verschillende gemeenten drastische verschillen kunnen vertonen. Dit zal de nauwkeurigheid en consistentie van deze variabele in zekere mate aantasten.

Dit onderzoek maakt in de enquête geen gebruik van controlevragen. Alhoewel hier een goede reden voor is aangedragen kan men in het licht van bovenstaande twee punten vraagtekens bij deze handelswijze plaatsen. Het niet toepassen van controlevragen in de enquête komt de interne validiteit en betrouwbaarheid (met name de consistentie) van desbetreffende variabelen dan ook niet ten goede.

Een positief punt voor dit onderzoek is de keuze om een zo groot mogelijk deel van de populatie aan de onderzoekspopulatie te laten deelnemen. De onderzoekspopulatie van dit onderzoek beslaat ca. eenderde van de gehele populatie. Het gebruiken van een relatief korte enquête (zonder uitgebreide controlevragen) heeft waarschijnlijk een positieve bijdrage aan dit relatief hoge responspercentage geleverd. Daarnaast zijn de respondenten ook proportioneel verdeeld naar omvang (inwoneraantal) en regio. Hierdoor kan gesteld worden dat de externe validiteit, een belangrijk onderdeel voor dit onderzoek, in voldoende mate aanwezig is. Dit neemt niet weg dat dit onderzoek uitspraken doet over een populatie op basis van de kenmerken van slechts een beperkt gedeelte van deze populatie. Alhoewel het responspercentage van de enquête voor een dergelijke doelgroep relatief hoog is, vertegenwoordigt het aantal respondenten geen aanzienlijke proportie van de populatie. Hierdoor blijft het risico aanwezig dat de wetmatigheden die in deze deelgroep worden waargenomen niet representatief zijn voor de gehele populatie.

Een tweede punt dat een positieve weerslag op dit onderzoek heeft betreft de wijze van dataverwerking. De benodigde data voor dit onderzoek is grotendeels aan de hand van digitale technieken verworven en verwerkt. Hierdoor wordt de kans op fouten tijdens het verwerven en het verwerken van de data tot een minimum beperkt.

Een derde punt dat voor dit onderzoek positief uitpakt betreft de nauwkeurigheid en consistentie van de wijze waarop de variabelen van dit onderzoek (met uitzondering van de variabele actief beleid en mate van problematiek) zijn gemeten. Alhoewel men vraagtekens kan stellen bij de nauwkeurigheid van de variabelen mate van problematiek en actief beleid, kan gesteld worden dat de overige vier variabelen op zeer nauwkeurige en consistente wijze zijn vastgesteld, wat de betrouwbaarheid van dit onderzoek ongetwijfeld ten goede komt. Dit is overigens grotendeels te danken aan informatie die door het CBS vrijelijk beschikbaar wordt gesteld.

6.5 Aanbevelingen voor toekomstig onderzoek

Dit onderzoek komt tot enkele aanbevelingen voor toekomstig onderzoek naar de beleidsvorming omtrent de problematiek van probleemstukken en de effectiviteit van de beleidsinterventies die het openbaar bestuur inzet om deze tegen te gaan.

Voor toekomstig onderzoek naar beleidsoplossingen voor deze problematiek is het aan te raden zich niet uitsluitend te beperken tot onderhoudsachterstanden en energetische kwaliteit, maar ook de verschillende bouwtechnische kwaliteitseisen waaraan woningen dienen te voldoen hierbij te betrekken. Aangezien deze kwaliteitseisen samenhangen met de bouwtechnische elementen van een woning, is er een potentieel hoge mate van synergievoordeel te behalen als deze gelijktijdig worden aangepakt.

Men kan op dit vlak spreken van zogenaamde *wicked problems*: de afzonderlijke problemen maken deel uit van een set samenhangende problemen die zich binnen de (particuliere) woningvoorraad afspelen, en zijn onderling van invloed op elkaar. Daarnaast is er vaak sprake van meerdere factoren die de verschillende vormen van problematiek veroorzaken en die ook weer

onderling op elkaar van invloed zijn. Des te meer reden om bij onderzoek naar beleidsoplossingen de verschillende afzonderlijke problemen als geheel in ogenschouw te nemen.

Voor onderzoek naar de relatie tussen beleid en de factoren die hierop van invloed zijn wordt aangeraden onderzoek niet op gemeentelijk niveau uit voeren maar de focus op buurt- of wijkniveau te leggen. Dit onderzoek verwacht dat op een dergelijk niveau niet alleen de probleemdruk maar ook zaken als economische factoren, uitvoeringscapaciteit en de kenmerken van de woningen zelf in relatie tot het voeren van beleid beter waar te nemen zijn.

Ten aanzien van de vijf verklarende factoren die dit onderzoek hanteert worden de volgende aanbevelingen gedaan. Wat de mate van problematiek betreft is het interessant om te onderzoeken of deze factor altijd een significante invloed uitoefent op het beleidsproces binnen gemeenten. Voor de economische factoren is het interessant om te onderzoeken of deze factor, bijvoorbeeld door te kijken naar de economische situatie van particuliere woningeigenaren of eigenaren van probleemwoningen, wel tot significante resultaten leidt. Alhoewel de politieke oriëntatie als verklarende factor binnen dit onderzoek niet tot significante resultaten leidde, is het interessant om te onderzoeken of deze factor in een andere onderzoekssituatie hier wellicht wel toe in staat is, en zo niet, hoe dit kan worden verklaard. Dit onderzoek kon geen significante invloed van lokale politiek vaststellen, en het zou dan ook interessant zijn om te onderzoeken of lokale politieke partijen zich meer met dit thema bezighouden dan hun landelijke evenknie. Ten aanzien van de uitvoeringscapaciteit van een gemeente wordt aangeraden deze factor meer gedetailleerd te meten. Het gebruiken van een inwoneraantal als indicator is wellicht een te grove meting. Een meer accurate indicator zal misschien wel tot een significant verband tussen deze factor en het voeren van beleid komen.

Naast de factoren die dit onderzoek hanteert zijn er waarschijnlijk ook andere factoren die een significante invloed op het beleidsvormingsproces uitoefenen. Het identificeren van deze factoren zou een aanzienlijke wetenschappelijke bijdrage kunnen leveren aan dit beleidsterrein. Hetzelfde geldt voor het identificeren van de motieven voor eigenaren van probleemwoningen om hun bezit niet aan de huidige kwaliteitsmaatstaven te laten voldoen, en de (persoonlijke) motieven van beleidsmakers om beleid tot stand (proberen) te brengen.

Onderzoek naar specifieke beleidsoplossingen, de beleidsinstrumenten die hiervoor worden toegepast en naar de vraag in hoeverre deze beleidsinterventies effectief zijn, lijken zich niet echt te lenen voor grootschalig kwantitatief onderzoek en kunnen waarschijnlijk het best op kleinschalige wijze aan de hand van kwalitatieve onderzoekstechnieken onderzocht worden. Een succesvol voorbeeld hiervan zijn de zeven casestudy's die door Tambach (2012) zijn uitgevoerd en onderdeel uitmaken van de onderzoeksrapportage 'Verbeteringen van particuliere woningen: ook in de toekomst een gemeentelijk belang' (Meijer, et. al. 2013). Naast het onderzoeken van een beleidsinterventie als geheel is het interessant om te onderzoeken welke effecten individuele beleidsinstrumenten teweeg brengen en welke hiervan het meest effectief zijn in het tegengaan van de verschillende soorten van problematiek. Kennis hierover zou niet alleen een aanzienlijke wetenschappelijke bijdrage kunnen leveren aan dit beleidsterrein, maar ook aan de bestuurskundige discipline als geheel.

Tot slot is het aan te raden om te onderzoeken hoe er in andere landen met deze soorten van problematiek wordt omgegaan, welke oorzaken daar waarneembaar zijn, welke beleidsoplossingen en beleidsinstrumenten worden ingezet, in welke mate deze effectief blijken en welke factoren hier van invloed zijn op het beleidsvormingsproces. Inzichten hierover zouden potentieel een aanzienlijke bijdrage aan dit beleidsvlak kunnen leveren.

6.6 Aanbevelingen voor beleid

De Nederlandse overheid is anno 2000 gestopt met het uitvoeren van het grootschalig monitoren van de Nederlandse woningvoorraad door middel van de kwalitatieve woningregistratie (KWR). Alhoewel

deze taak in bescheiden vorm is overgenomen door het WoonOnderzoek Nederland (WoON), waarbij op zeer beperkte schaal woningen op bouwtechnische kwaliteit worden gecontroleerd, lijkt het verstandig om ofwel de schaal van controle door WoON fors uit te breiden, ofwel de KWR nieuw leven in te blazen. Niet alleen de PWV maar ook de gehele Nederlandse woningvoorraad staat namelijk voor grote uitdagingen. Naast achterstallig woningonderhoud en een gebrekkige energetische kwaliteit spelen hier ook zaken zoals de funderingsproblematiek, de toekomstbestendigheid van woningen en het interne leefklimaat. Zonder een gedetailleerd inzicht in de staat van de Nederlandse woningvoorraad is het problematisch om deze uitdagingen op een adequate manier aan te gaan en zich op die woningen te richten die het slechtst presteren.

Voor toekomstig beleid wordt er, net zoals bij toekomstig onderzoek naar beleidsoplossingen, in het licht van de kenmerken van *wicked problems* aangeraden, zich niet uitsluitend te richten op een enkele soort van problematiek, maar juist te proberen gelijktijdig meerdere, zo niet alle, bouwtechnisch gerelateerde uitdagingen die zich voordoen in ogenschouw te nemen, en er rekening mee te houden dat er diverse oorzaken voor elk van de verschillende soorten van problematiek kunnen bestaan.

Daarnaast lijkt het verstandig, in het licht van de participatiemaatschappij en een terugtrekkende overheid, dat het openbaar bestuur niet zozeer tracht een uitvoerende rol op zich te nemen maar zich juist meer opstelt als *facilitator* en begeleider van een verbeteringsproces, waarbij niet alleen woningeigenaren maar ook andere *stakeholders* zoals woningcorporaties, banken en aannemers worden betrokken.

Alhoewel de oorzaken en kenmerken van de problematiek per gemeente aanzienlijk kunnen verschillen kunnen gemeenten potentieel toch veel van elkaars *best practices* leren. Het lijkt dan ook verstandig dat gemeenten niet ieder voor zich het wiel opnieuw proberen uit te vinden, maar juist door uitwisseling van kennis en ervaringen tot constructieve beleidsoplossingen trachten te komen. Om dit te kunnen realiseren dient van tevoren wel duidelijk vast te staan wat de problematiek precies inhoudt. Hiervoor dienen de verschillende soorten problematiek aangaande woningkwaliteit door gemeenten duidelijk gedefinieerd te worden om misverstanden, en daarmee ineffectief beleid te voorkomen.

7 literatuur

- Akkerman, A. & De Vries, M. S. (2008). Problemen op de agenda. In A. Hoogerwerf & M. Herweijer (Eds.), *Overheidsbeleid: een inleiding in de beleidswetenschap* (pp. 101-118). Den Haag, Nederland: Kluwer.
- Allison, G., & Zelikow, P. (1999). *Essence of decision: Explaining the Cuban missile crisis*. New York City, NY: Longman.
- Babbie, E. (1998). *The practice of social research*. Belmont, CA: Wadsworth.
- Bachrach, P. & Baratz, M. S. (1970). *Power and poverty: Theory and practice*. New York City, NY: Oxford University Press.
- Bakker, R., De Vries, C., Edwards, E., Hooghe, L., Jolly, S., Marks, G., & Vachudova, M. A. (2015). Measuring Party Positions in Europe: The Chapel Hill Expert Survey Trend File, 1999–2010. *Party Politics*, 21(1), 143-152. 10.1177/1354068812462931
- Belsley, D. A., Kuh, E., & Welsch, R. E. (1980). *Regression diagnostics: Identifying influential data and sources of collinearity*. New York City, NY: Wiley.
- Boeije, H. (2008). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: Denken en doen*. Den Haag, Nederland: Boom Onderwijs.
- Boogers, M., Lucardie, A., & Voerman, G. (2007). *Lokale politieke groeperingen: belangenbehartiging, protest en lokalisme*. Tilburg/Groningen, Nederland: Universiteit van Tilburg, Rijksuniversiteit Groningen.
- Boogers, M., Schaap, L., Munckhof, A. van den, & Karsten, N. (2008). *Decentralisatie als opgave: Een evaluatie van het decentralisatiebeleid van de Rijksoverheid, 1993-2008*. Tilburg, Nederland: Tilburgse school voor politiek en bestuur, Universiteit van Tilburg.
- Brandsen, T., & Helderman, J.-K. (2004). *Volkshuisvesting*. 65-131. In H. O. Dijstelbloem, P. Meurs, & E. Schrijvers (red.) (2004). *Maatschappelijke dienstverlening: Een onderzoek naar vijf sectoren*. Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, verkenning nr. 6, Amsterdam, Nederland: University Press.
- Bryman, A. (2004). *Social research methods*. Oxford, Verenigd Koninkrijk: Oxford University Press.
- Castles, F., & McKinlay, R. D. (1979). Does Politics Matter? An Analysis of the Public Welfare Commitment in Advanced Democratic States. *European Journal of Political Research*, 7: 169–186. 10.1111/j.1475-6765.1979.tb01274.x
- CBS Statline, A, (2014). *Publicatie: Financieel risico hypotheekschuld; eigenwoningbezitters*. Geraadpleegd van: <http://statline.cbs.nl/>
- CBS Statline, B, (2014). *Maatwerktabel, Inkomen, arbeidsdeelname, opleidingsniveau, vermogen en sociale samenhang naar regio*. Geraadpleegd van: <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/nederland-regionaal/cijfers/incidenteel/maatwerk/2014-arbeid-inkomensbron-vermogen-opleiding-sociale-samenhang-mw.htm>
- CBS Statline, C, (2014). *Publicatie: bevolking; geslacht, leeftijd, burgerlijke staat en regio, 1 januari, 2014*. Geraadpleegd van: <http://statline.cbs.nl>
- Chapel Hill Expert Survey, (2010). Geraadpleegd van <http://www.chesdata.eu/>.

- Cohen, M. D., March, J. G., & Olsen, J. P. (1976). People, Problems, Solutions and the Ambiguity of Relevance. In J. March & J. Olsen (Eds.), *Ambiguity and Choice in Organizations* (pp. 24-37). Bergen, Noorwegen: Universitetsforlaget.
- Dirks, B. (2015, 26, juni). Majeure kwaliteitsslag op Zuid. *De Volkskrant*. Geraadpleegd van: <http://www.volkskrant.nl>
- Dye, T. R., (1972). *Understanding public policy*. Englewood Cliffs: NJ: Prentice-Hall.
- Fenger, H. J. M. & Klok, P.-J. (2008). Beleidsinstrumenten. In A. Hoogerwerf & M. Herweijer (Eds.), *Overheidsbeleid: een inleiding in de beleidswetenschap* (pp. 223-241). Den Haag, Nederland: Kluwer.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. Los Angeles, CA: Sage.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. Los Angeles, CA: Sage.
- Herweijer, M. (2008). Beleidsbepaling. In A. Hoogerwerf & M. Herweijer (Eds.), *Overheidsbeleid: een inleiding in de beleidswetenschap* (pp. 101-118). Den Haag, Nederland: Kluwer.
- Hoogerwerf, A. (2008). Beleid, processen en effecten. In A. Hoogerwerf & M. Herweijer (Eds.), *Overheidsbeleid: een inleiding in de beleidswetenschap* (pp. 17-34). Den Haag, Nederland: Kluwer.
- Hood, C. C. (1983). *The tools of government*. London, Verenigd Koninkrijk: MacMillan.
- Hood, C. C. & Margetts, H. Z. (2007). *The tools of government in the digital age*. Houndmills, Verenigd Koninkrijk: Palgrave MacMillan.
- Howlett, M., Ramesh, M., & Perl, A. (2009). *Studying public policy: Policy cycles & policy subsystems*. Oxford, Verenigd Koninkrijk: Oxford University Press.
- Jost, J. T., Federico, C. M., & Napier, J. L. (2009). Political Ideology: Its Structure, Functions, and Elective Affinities. *Annual review of psychology*, 60, 307-337. 10.1146/annurev.psych.60.110707.163600
- Kingdon, J. W. (1984). *Agendas, alternatives and public policies*. New York City, NY: Longman.
- Klok, P. J. (1991). *Een instrumententheorie voor milieubeleid: De toepassing en effectiviteit van beleidsinstrumenten*. Enschede, Nederland: FEBO.
- Lemaire, D. (1998). The stick: Regulation as a tool of government. In M-L Bemelmans-Videc, R. C. Rist & E. Vedung(Eds.), *Carrots, sticks & sermons* (pp. 59-76). New Brunswick, NJ: Transaction.
- Lupi, T. (2013a). De Kwaliteit van de Nederlandse Woningvoorraad: Feiten, Cijfers en Trends. *Tijdschrift voor de volkshuisvesting*, 2013(6), 10-12. <http://www.platform31.nl>
- Lupi, T. (2013b). *Problemen aan onderkant particuliere woningmarkt in beeld: Voorstudie bij experiment 'Aanpak goedkope koop'*. Geraadpleegd van <http://www.platform31.nl>
- Meijer, F., Tambach, M., & Visscher, H. (2013). *Verbeteringen van particuliere woningen: Ook in de toekomst een gemeentelijk belang*. Delft/Den Haag, Nederland: TU Delft, OTB– onderzoek voor de gebouwde omgeving, Platform 31.
- Nurunnabi, A. A. M., & Nasser, M. (2011). Outlier Diagnostics in Logistic Regression: A Supervised Learning Technique. *IPCSIT Press*, 2011(3), 90-95. <http://www.ipcsit.com>
- Parsons, W. (2005). *Public policy: An introduction to the theory and practice of policy analysis*. Cheltenham, Verenigd koninkrijk: Edward Elgar.

- Peduzzi P., Concato J., Kemper E., Holford, T. R., & Feinstein, A. R. (1996). A Simulation Study of the Number of Events per Variable in Logistic Regression Analysis. *Journal of Clinical Epidemiology* 1996(49), 1373–1379. 10.1016/S0895-4356(96)00236-3
- Rittel, H. W. J., & Webber, M. M. (1973). Dilemmas in a General Theory of Planning. *Policy Sciences* 1973(4), 155-169. 10.1007/BF01405730
- Sakar, S., Midi, H., & Rana, S. (2011). Detection of Outliers and Influential Observations in Binary Logistic Regression: An Empirical Study. *Journal of Applied Sciences*, 11(1), 26-35. 10.3923/jas.2011.26.35
- Schmidt, M. G. (1996). When Parties Matter: A Review of the Possibilities and Limits of Partisan Influence on Public Policy. *European Journal of Political Research*, 30: 155–183. 10.1111/j.1475-6765.1996.tb00673.x
- Schreuders, H., Schuitemaker, A., & Wassenberg, F. (2013). Aandacht voor de Onderkant van de Koopwoningmarkt. *Tijdschrift voor de volkshuisvesting*, 2013(6), 7-9. www.platform31.nl
- Schuitemaker, A., & Wassenberg, F. (2013). *Nieuwe oplossingen voor slechte woningkwaliteit: Advies van kenniskring particuliere woningverbetering*. Geraadpleegd van <http://www.kcaf.nl/>
- Tambach, M., Meijer, F., & Visscher, H. (2011). Between marketing and financial support: Dutch municipal policy instruments to improve the quality of private housing stock. In H. W. F. Wamelink, R. P. Geraedst & L. Volker (Eds.), *Management and innovation for a sustainable built environment - MISBE 2011 conference proceedings* (pp. 1-14). Amsterdam, Nederland: CIB, ENHR, AESP.
- Tellier, G. (2006). Public Expenditures in Canadian Provinces: An Empirical Study of Politico-Economic Interactions. *Public Choice*, 126(3), 367-385. 10.1007/s11127-006-2455-x
- Thiel, S. van, (2007). *Bestuurskundig onderzoek, een methodologische inleiding*. Bussum, Nederland: Coutinho.
- Vennix, J. (2006). *Theorie en praktijk van empirisch onderzoek*. Harlow, Verenigd Koninkrijk: Pearson.
- Verdun, E. (1998). Policy instruments: Typologies and theories. In M-L Bemelmans-Videc, R. C. Rist & E. Vedung(Eds.), *Carrots, sticks & sermons* (pp. 21-58). New Brunswick, NJ: Transaction.
- Vereniging Nederlandse gemeenten, (2011). *Gids gemeentebesturen 2012*. Den Haag, Nederland: SDU.
- Vocht, A. de, (2011). *Basishandboek SPSS 19: IBM SPSS statistics*. Utrecht, Nederland: Bijleveld Press.
- Vossers, A., (2013, augustus 19). Huizenprijzen gedaald tot het niveau van 2013. *Elsevier*. Geraadpleegd van: <http://www.elsevier.nl>
- White, J. L. (2013). Logistic Regression Model Effectiveness: Proportional Chance Criteria and Proportional Reduction in Error. *Journal of Contemporary Research in Education*, 2(1), 4-10. <http://www.researchgate.net>

Bijlage I Vragenlijst

Enquête

De enquête voor u bestaat uit een vragenlijst met 23 merendeels gesloten vragen. U wordt verzocht de gepresenteerde volgorde en eventuele aanwijzingen aan te houden en geen vragen over te slaan, als u geen passend antwoord ziet dan kunt u 'weet ik niet' als antwoord selecteren. Bij sommige vragen is een korte uitleg toegevoegd om enkele begrippen te verhelderen. De vragen hebben betrekking op de gemeentelijke particuliere woningvoorraad hiermee worden alle woningen met een woonbestemming bedoeld die niet in het bezit zijn van institutionele beleggers of woningcorporaties.

Vraag 1

Heeft uw gemeente naar uw mening een goed beeld van de onderhoudsstand van de gemeentelijke particuliere woningvoorraad?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Vraag 2

Heeft uw gemeente naar uw mening een goed beeld van de energetische waarde van uw gemeentelijke particuliere woningvoorraad?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Vraag 3

Voert uw gemeente periodieke controles naar de kwaliteit van de particuliere woningvoorraad in uw gemeente uit?

- Ja (ga verder naar vraag 4)
- Nee (ga verder naar vraag 6)
- Weet ik niet (ga verder naar vraag 6)

Vraag 4

Worden de woningen tijdens deze controles geïnspecteerd op onderhoudsachterstanden? (Hier wordt bedoeld dat er tijdens controles woningen daadwerkelijk fysiek worden geïnspecteerd of dat de gemeente wellicht een ander instrument hanteert om deze informatie te achterhalen).

- Nee
- Wij hanteren hiervoor het volgende instrument, namelijk
- Weet ik niet

Vraag 5

Worden de woningen tijdens deze controles geïnspecteerd op energetische kwaliteit (Hiermee wordt bedoeld of woningen tijdens controles daadwerkelijk fysiek geïnspecteerd worden of dat de gemeente wellicht een ander instrument hanteren om deze informatie te achterhalen.)

- Nee
- Wij hanteren hiervoor het volgende instrument, namelijk
- Weet ik niet

Vraag 6

Zijn er binnen de gemeentelijke particuliere woningvoorraad gebieden waar veel woningen met en onderhoudsachterstand (herstelkosten boven 10.000 euro) voorkomen, zogenaamde probleemplukken?

- Probleemplukken komen niet voor
- Probleemplukken komen nauwelijks of sporadisch voor
- Er bestaan enkele gebieden met probleemplukken
- Er bestaan meerdere gebieden met probleemplukken
- Er zijn veel gebieden met probleemplukken
- Er zijn overal gebieden met probleemplukken
- Weet ik niet

Vraag 7

Zijn er binnen uw gemeentelijke particuliere woningvoorraad gebieden waar veel woningen met een slechte energetische kwaliteit (woningen die slecht of niet geïsoleerd zijn) voorkomen in verhouding tot de overige gebieden, zogenaamde probleemplukken?

- Gebieden met onevenredig veel energetisch slecht presterende woningen komen niet voor
- Gebieden met onevenredig veel energetisch slecht presterende woningen komen nauwelijks of maar sporadisch voor
- Er bestaan enkele gebieden met onevenredig veel energetisch slecht presterende woningen
- Er bestaan meerdere gebieden met onevenredig veel energetisch slecht presterende woningen
- Er zijn veel gebieden met onevenredig veel energetisch slecht presterende woningen
- Er zijn overall gebieden met onevenredig veel energetisch slecht presterende woningen
- Weet ik niet

Vraag 8

Als u van mening bent dat er binnen de gemeentelijke particuliere woningvoorraad sprake is van probleemplukken kunt u dan in uw eigen woorden aangeven wat de kenmerken van deze probleemplukken zijn naar locatie, bouwjaar, woningtype en prijsklasse?

- Niet van toepassing
- Weet ik niet
- Ja, de bij bekende probleemplukken hebben de volgende kenmerken

Vraag 9

Zijn er binnen uw gemeente signalen dat deze 'probleemplukken tot negatieve effecten voor het gebied waarin deze zich bevinden leiden?

- Er komen nooit signalen binnen
- Er komen sporadisch signalen binnen
- Er komen af en toe signalen binnen
- Er komen regelmatig signalen binnen
- Er komen vaak signalen binnen
- Er komen continu signalen binnen
- Weet ik niet?

Vraag 10

Voert de gemeente actief beleid om onderhoudsachterstanden bij probleemplukken binnen uw gemeentelijke particuliere woningvoorraad te verbeteren en/of na-isolatie van deze probleemplukken te stimuleren?

- Ja (ga verder met vraag 12)
- Nee (ga verder met vraag 16)
- Weet ik niet? (ga verder met vraag 16)

Vraag 11

Zo ja, welke beleidsinterventie zet uw gemeente hier voor in? Geef in uw eigen woorden een beschrijving van de beleidsinterventie die uw gemeente voert.

- Weet ik niet
-

Vraag 12

Uit welke beleidsinstrumenten bestaat deze interventie? (Een beleidsinterventie bestaat meestal uit meerde beleidsinstrumenten zoals subsidies, begeleiding, financiële sancties, toezicht enz.)

- Weet ik niet
-
- De gemeente zet hiervoor de volgende beleidsinstrumenten in

Vraag 13

In hoeverre zou u dit beleid m.b.t. het verbeteren van onderhoudsachterstanden bij en (/of) de na-isolatie van probleemplukken als succesvol/effectief kwalificeren?

- Een negatieve bijdrage (negatief effect op de problematiek)
- niet effectief (neutraal effect op de problematiek)
- een beetje effectief (lichtelijk positief effect op de problematiek)
- redelijk effectief (redelijk positief effect op de problematiek)
- zeer effectief (groot positief effect op de problematiek)
- perfect, alle problemen zijn opgelost (100% positief effect op de problematiek)
- Weet ik niet?

Vraag 14

Kunt u aangeven waarom dit beleid m.b.t. het verbeteren van onderhoudsachterstanden bij en (/of) het na-isoleren van de probleemplukken, wel of niet, succesvol/effectief is geweest?

- Weet ik niet
-

Vraag 15

Voor welke gemeente bent u werkzaam?

-

Vraag 16

Staat u in het kader van dit onderzoek open voor eventuele nieuwe vragen?

- Ja
- Nee

Vraag 17

Wilt u op de hoogte gehouden worden van de uitkomsten van dit onderzoek?

- Nee
- Ja, vul uw e-mailadres in.....

Bijlage II Begeleidende brief

Geachte Heer, Mevrouw

In het kader van mijn Masterthesis ben ik in opdracht van Woonlab B.V. bezig met een onderzoek naar de effectiviteit van beleidsinterventies voor de verbetering van probleemplukken binnen de Nederlandse particuliere woningvoorraad. Met probleemplukken wordt verwezen naar de aanwezigheid van een onevenredig aantal slecht onderhouden of geïsoleerde woningen binnen een bepaald woongebied (woonwijk, stratenblok). Ik zou het zeer op prijs stellen als u de moeite zou willen nemen de vragenlijst in te vullen. De vragenlijst bestaat uit maximaal 17 merendeels meerkeuze vragen. Het beantwoorden van de vragenlijst zal circa 10 minuten in beslag nemen en.

De vragenlijst heeft betrekking op alle woningen binnen uw gemeentelijke particuliere woningvoorraad. Corporatiewoningen worden in het kader van dit onderzoek niet als particuliere woningen beschouwd. De focus van dit onderzoek ligt op woningen in de kwetsbare koopsegmenten, waarbij de clustering van slecht onderhouden of geïsoleerde woningen uiteindelijk kan leiden tot negatieve effecten voor het betreffende woongebied. De problematiek wordt volgens de vakliteratuur voornamelijk veroorzaakt door enerzijds beperkte financiële middelen van particuliere woningeigenaren en anderzijds een gebrek aan inzicht bij deze particuliere woningeigenaren in de voordelen die woningonderhoud en (/of) isolatie met zich mee brengt.

Ten eerste, wordt u gevraagd of in bepaalde woongebieden (straten, woonwijken) binnen uw gemeentelijke particuliere woningvoorraad een onevenredig aantal woningen met een aanzienlijke onderhoudsachterstand en (/of) energetische kwaliteit waarneemt. Deze clustering van woningen wordt in de vakliteratuur ook wel omschreven als ‘probleemplukken’. Waarbij aanzienlijke onderhoudsachterstand wordt gedefinieerd als woningen waarbij de kosten voor het uitvoeren van achterstallig onderhoud 10.000 euro of meer bedragen en waarbij slechte energetische waarde wordt gedefinieerd als het (grotendeels) ontbreken van isolatie in de woning.

Ten tweede, wordt u gevraagd of uw gemeente actief beleid voert voor de verbetering van de gemeentelijke woningvoorraad, en zo ja om in uw eigen woorden aan te geven welke beleidsinstrumenten u hier voor inzet.

De gegevens en respondenten van deze enquête worden zo zorgvuldig mogelijk verwerkt waarbij anonimiteit is verzekerd. Het onderzoek heeft geen commerciële doelstellingen en verzamelde gegevens zullen niet voor acquisitie gebruikt worden. U kunt de vragenlijst van deze enquête invullen tot 19 oktober 2014. Om de vragenlijst te starten dient u onderstaande URL aan te klikken terwijl u de control (CTRL) toets ingedrukt houdt.

https://nl.surveymonkey.com/s/Probleemplukken_PWV_Pilot

Ik hoop dan ook dat u in de gelegenheid bent om de vragenlijst in te vullen. In dat geval zou ik u bij voorbaat hartelijk willen bedanken voor uw tijd en inzet. Mocht u geïnteresseerd zijn, dan biedt de laatste vraag de mogelijkheid om aan te geven of u de uitkomsten van dit onderzoek wil ontvangen op uw e-mail adres (welke u hier ook kunt vermelden). In dat geval zal ik u de resultaten van het onderzoek digitaal toe zenden in de hoop dat de uitkomsten ook aan het beleid van uw organisatie een bijdrage leveren.

Voor overige vragen en opmerkingen kunt u altijd contact mij opnemen.

Met vriendelijke groet

Teun Schoonbeek

Masterstudent Bestuurskunde

Radboud Universiteit Nijmegen

Bijlage III Output logistische regressie

Gehele onderzoekspopulatie

Logistic Regression

Case Processing Summary

Unweighted Cases ^a		N	Percent
Selected Cases	Included in Analysis	118	87,4
	Missing Cases	17	12,6
	Total	135	100,0
Unselected Cases		0	,0
Total		135	100,0

a. If weight is in effect, see classification table for the total number of cases.

**Dependent Variable
Encoding**

Original Value	Internal Value
nee	0
Ja	1

Block 0: Beginning Block

Classification Table^{a,b}

Observed			Predicted		
			Actief beleid		Percentage Correct
			nee	Ja	
Step 0	Actief beleid	nee	81	0	100,0
		Ja	37	0	,0
Overall Percentage					68,6

a. Constant is included in the model.

b. The cut value is ,500

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 0	Constant	-,784	,198	15,593	1	,000	,457

Variables not in the Equation

			Score	df	Sig.
Step 0	Variables	Mate van Prob.	26,958	1	,000
		Eco. Factoren	1,926	1	,165
		Pol. Oriëntatie	,316	1	,574
		Lokaal of landelijk	3,227	1	,072
		Uitvoeringscap.	6,612	1	,010
	Overall Statistics		31,064	5	,000

Block 1: Method = Enter

Omnibus Tests of Model Coefficients

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	34,812	5	,000
	Block	34,812	5	,000
	Model	34,812	5	,000

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	111,961 ^a	,255	,359

a. Estimation terminated at iteration number 6 because parameter estimates changed by less than ,001.

Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	4,895	8	,769

Contingency Table for Hosmer and Lemeshow Test

		Actief beleid = nee		Actief beleid = Ja		Total
		Observed	Expected	Observed	Expected	
Step 1	1	12	11,567	0	,433	12
	2	10	11,060	2	,940	12
	3	10	10,806	2	1,194	12
	4	11	10,034	1	1,966	12
	5	10	9,351	2	2,649	12
	6	10	8,535	2	3,465	12
	7	6	7,309	6	4,691	12
	8	6	6,155	6	5,845	12
	9	5	4,617	7	7,383	12
	10	1	1,565	9	8,435	10

Classification Table^a

Observed			Predicted		Percentage Correct
			Actief beleid		
			nee	Ja	
Step 1	Actief beleid	nee	73	8	90,1
		Ja	20	17	45,9
	Overall Percentage				76,3

a. The cut value is ,500

Variables in the Equation

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
							Lower	Upper
Step 1 ^a Mate van Prob.	1,124	,267	17,652	1	,000	3,076	1,821	5,195
Eco. Factoren	-,011	,042	,069	1	,793	,989	,912	1,073
Pol. Oriëntatie	,272	,182	2,243	1	,134	1,313	,919	1,874
Lokaal of landelijk	-,109	,615	,032	1	,859	,897	,268	2,994
Uitvoeringscap.	,008	,006	1,437	1	,231	1,008	,995	1,021
Constant	-5,586	2,112	6,992	1	,008	,004		

a. Variable(s) entered on step 1: Mate van Prob., Eco. Factoren, Pol. Oriëntatie, Lokaal of landelijk, Uitvoeringscap.

Beperkte onderzoekspopulatie

Logistic Regression

Case Processing Summary

Unweighted Cases ^a		N	Percent
Selected Cases	Included in Analysis	66	80,5
	Missing Cases	16	19,5
	Total	82	100,0
Unselected Cases		0	,0
Total		82	100,0

a. If weight is in effect, see classification table for the total number of cases.

Dependent Variable
Encoding

Original Value	Internal Value
nee	0
Ja	1

Block 0: Beginning Block

Classification Table^{a,b}

Observed			Predicted	
			Actief beleid	
			nee	Ja
Step 0	Actief beleid	nee	35	0
		Ja	31	0
Overall Percentage				
				100,0
				,0
				53,0

a. Constant is included in the model.

b. The cut value is ,500

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 0	Constant	-,121	,247	,242	1	,623	,886

Variables not in the Equation

			Score	df	Sig.
Step 0	Variables	Mate van Prob.	10,102	1	,001
		Eco. Factoren	,173	1	,678
		Pol. Oriëntatie	,269	1	,604
		Lokaal of landelijk	,904	1	,342
		Uitvoeringscap.	3,796	1	,051
	Overall Statistics		14,501	5	,013

Block 1: Method = Enter

Omnibus Tests of Model Coefficients

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	17,500	5	,004
	Block	17,500	5	,004
	Model	17,500	5	,004

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	73,753 ^a	,233	,311

a. Estimation terminated at iteration number 6 because parameter estimates changed by less than ,001.

Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	2,550	7	,923

Contingency Table for Hosmer and Lemeshow Test

		Actief beleid = nee		Actief beleid = Ja		Total
		Observed	Expected	Observed	Expected	
Step 1	1	5	5,933	2	1,067	7
	2	6	5,623	1	1,377	7
	3	6	5,005	1	1,995	7
	4	4	4,521	3	2,479	7
	5	4	4,078	3	2,922	7
	6	3	3,592	4	3,408	7
	7	3	2,959	4	4,041	7
	8	3	2,233	4	4,767	7
	9	1	1,056	9	8,944	10

Classification Table^a

Observed			Predicted		
			Actief beleid		Percentage Correct
			nee	Ja	
Step 1	Actief beleid	nee	27	8	77,1
		Ja	14	17	54,8
Overall Percentage					66,7

a. The cut value is ,500

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Step 1 ^a	Mate van Prob.	1,369	,514	7,094	1	,008	3,931	1,436	10,766
	Eco. Factoren	-,025	,053	,219	1	,640	,975	,879	1,082
	Pol. Oriëntatie	,348	,218	2,554	1	,110	1,417	,924	2,172
	Lokaal of landelijk	-,092	,763	,015	1	,904	,912	,204	4,066
	Uitvoeringscap.	,012	,010	1,699	1	,192	1,013	,994	1,032
	Constant	-6,621	3,161	4,388	1	,036	,001		

a. Variable(s) entered on step 1: Mate van Prob., Eco. Factoren, Pol. Oriëntatie, Lokaal of landelijk, Uitvoeringscap.

Bijlage IV Lijst van respondenten met kenmerken

Kenmerken per respondent

- A Respondent
- B Inwoneraantal
- C Relatief aandeel lage inkomens in %
- D Score politieke oriëntatie wethouder volkshuisvesting of wonen op sociaal economische links-rechts schaal
- E Wethouders Volkshuisvesting of Wonen van een lokale of landelijke politieke partij (0=landelijk, 1=lokaal)

A	B	C	D	E
Aalburg	12.846	34,4	6,29	0
Aalten	27.013	40,4	6,29	0
Achtkarspelen	28.016	48,9	6,29	0
Albrandswaard	25.069	21,7	3,86	0
Alkmaar	94.866	35,2	1,64	0
Almere	196.013	35,7	3,86	0
Amersfoort	150.897	30,2	5	0
Amsterdam	810.937	44,2	2,57	0
Appingedam	12.064	47,6	5	1
Baarle-Nassau	6.612	31,4	5	1
Barendrecht	47.377	23,4	7,86	0
Barneveld	54.152	36,1	7,79	0
Beesel	13.617	39,2	5	1
Berkelland	44.666	35,4	6,29	0
Bladel	19.834	29,8	3,86	0
Bodegraven-Reeuwijk	32.910	27,5	6,29	0
Boekel	10.089	30,5	5	1
Boxtel	30.320	32,8	5	1
Bronckhorst	36.932	33,9	6,29	0
Brummen	21.177	33,2	5	1
Brunssum	28.958	45,7	3,86	0
Bunschoten	20.492	30	5	1
Capelle aan den IJssel	66.178	33,7	5	1
Cuijk	24.783	36	5	0
De Ronde Venen	42.642	25,3	6,29	0
Delfzijl	25.698	44,7	3,86	0
Deurne	31.659	35,3	6,29	0
Dinkelland	25.947	30,9	5	1
Dongen	25.358	31,3	6,29	0
Dongeradeel	24.160	47,9	6,29	0
Drechterland	19.250	30,7	5	1
Duiven	25.609	31,1	7,86	0
Edam Volendam	28.920	25,4	5	1
Elburg	22.645	38,2	5	1
Enkhuizen	18.376	37,9	5	0

Etten-Leur	42.357	31,5	3,86	0
Ferwerderadiel	8.790	45,6	6,29	0
Gilze en Rijen	26.069	32,2	3,86	0
Goes	36.954	35,2	6,29	0
Gouda	70.941	34,9	5	0
Grave	12.695	31,8	6,29	0
Gulpen-Wittem	14.484	32,3	6,29	0
Haarlem	155.147	33,1	5	0
Haarlemmermeer	144.061	25,6	3,86	0
Heemstede	26.364	20,3	7,86	0
Heerhugowaard	53.307	31,8	3,86	0
Heiloo	22.636	21,5	4,19	0,5
het Bildt	10.626	45,8	6,29	0
Heumen	16.334	25,2	3,22	0
Hilversum	86.426	32,2	7,86	0
Houten	48.421	20,6	5	0
Kapelle	12.500	30	7,08	0
Katwijk	62.782	33,1	6,29	0
Krimpen aan den IJssel	28.825	30,6	3,86	0
Leek	19.597	40,3	7,86	0
Leerdam	20.590	37,4	3,86	0
Leeuwarderadeel	10.278	36,3	5	1
Leidschendam-Voorburg	73.356	29,2	7,86	0
Littenseradiel	10.926	35,2	5	1
Lochem	33.248	30,8	6,29	0
Loon op Zand	23.080	31,6	5	1
Losser	22.612	37,8	6,29	0
maassluis	32.080	34,5	3,86	0
medemblik	43.320	33,2	6,29	0
Meerssen	19.254	28,3	5	1
Menameradiel	13.673	37,2	7,86	0
Middelburg	47.642	36,8	3,86	0
Mill en Sint Hubert	10.850	32,8	5	1
Moerdijk	36.729	31	5	1
Montfoort	13.639	25,1	5	1
Mook en Middelaar	7.796	26,1	6,29	0
Neder-Betuwe	22.555	38,7	7,79	0
Nieuwegein	61.038	29,8	3,86	0
Nijmegen	168.292	40,1	3,86	0
Noordenveld	31.087	35,8	5	1
Noordwijk	25.691	29,7	7,86	0
Nuenen, Gerwen en Nederwetten	22.620	23,9	5	1
Nuth	15.583	31,5	5	1
oldenzaal	32.137	35,9	6,29	0
Onderbanken	7.881	37,2	7,86	0
Oost Gelre	29.700	34,3	5	1
Opsterland	29.863	40,2	5	1
Oss	84.954	34,3	3,86	0
Oude IJsselstreek	39.595	40,9	3,86	0
ouderkerk	8.211	29,8	7,86	0

Putten	23.872	35,2	5,36	0
Raalte	36.519	32,2	5	1
Renswoude	4.924	33,6	6,29	0
Rhenen	19.116	35,1	7,86	0
Ridderkerk	45.253	33,1	5	1
Rijnwaarden	10.917	41	6,29	0
Rijswijk	47.634	32,8	5	1
Rotterdam	618.357	47,4	3,86	0
Rozendaal	1.503	12,1	5	1
Scherpenzeel	9.498	33,5	5	1
Schiermonnikoog	942	44,1	5	1
Schijndel	23.360	32,7	6,29	0
Schouwen-Duiveland	33.852	34,8	7,86	0
Sint Anthonis	11.691	28,4	6,29	0
Sint-michielsgestel	28.121	26,2	5	1
Sliedrecht	24.528	34,5	6,29	0
Slochteren	15.548	37,4	7,86	0
Someren	18.690	34,1	5	1
Staphorst	16.367	39,9	5	1
Terneuzen.	54.709	37,2	3,86	0
Teylingen	35.735	25	5	0
Tholen (Ze)	25.408	40,1	7,79	0
Twenterand	33.929	42,9	6,29	0
Tytsjerksteradiel	31.973	39	5	1
Valkenburg aan de Geul	16.675	34,9	5	1
Veenendaal	63.252	36,6	7,86	0
Veere	21.868	32,2	6,58	0
Veldhoven	44.155	28,2	5	1
Venlo	100.428	42,8	7,86	0
Venray	43.112	34,7	6,29	0
Vianen.	19.596	29,7	7,86	0
Vlagtwedde	15.905	47,6	5,36	0
Vlieland	1.110	39,1	7,86	0
Vlissingen	44.444	40,8	3,86	0
Voorschoten	24.951	22,8	5	1
Voorst	23.767	30,9	3,81	0
Vught	25.638	26,7	5	1
Waalre	16.765	24,9	7,86	0
Waalwijk	46.498	35,2	6,29	0
Waterland	17.134	22,8	7,86	0
Weert	48.721	34,8	7,86	0
west maas en waal	18.419	32,7	7,86	0
Westervoort	15.138	36,4	7,86	0
weststellingwerf	25.454	43,4	3,86	0
Woensdrecht	21.621	32,7	6,29	0
woudenberg	12.422	30,7	5	1
Zaanstad	150.598	35,7	3,86	0
Zeewolde	21.499	30,3	3,22	0
Zuidhorn	18.775	36,5	3,86	0
Zutphen	47.164	39	3,86	0

Probleemdruk en beleid per respondent

Om de anonimiteit van respondenten te kunnen garanderen zijn de gemeenten geanonimiseerd, mocht u belang hebben bij de onderzoeksdata dan kunt u contact opnemen met de auteur of Woonlab BV.

- A Respondentnummer
- B Mate van problematiek (1 = Niet, 2 = Nauwelijks, 3 = In enkele gebieden, 4 = in meerdere gebieden, 5 = in veel gebieden, 6 = in alle gebieden, 99 = missing data)
- C Actief beleid (0 = Nee, 1 = Ja, 3 = missing data)

A	B	C
101	3	0
103	3	0
104	3	0
105	1	0
2	4	1
3	2	0
3475613945	2	0
3475664155	4	1
3475666597	4	1
3475666659	4	1
3475669086	2	1
3475685014	3	1
3475687818	3	0
3475714669	4	1
3475715241	3	1
3475720671	4	1
3475729342	2	1
3475745088	5	0
3475746549	99	0
3475780904	2	0
3475783499	1	0
3475786472	3	0
3475790821	4	0
3475796880	4	1
3475836789	99	0
3475886084	2	0
3475895028	2	0
3475928989	3	0
3475944500	4	99
3475950417	2	0
3475958811	1	0
3475962747	3	0
3475986818	2	0
3476001724	3	0
3476002652	2	0
3476004602	2	0
3476005949	2	0
3476008727	2	0
3476024355	4	0
3476059381	3	0
3476071183	4	0

3476074419	4	0
3476085144	4	0
3476241224	3	0
3476262271	4	1
3476396585	1	0
3476401156	3	0
3476502591	99	0
3476544050	5	1
3478028700	3	1
3478033853	3	0
3478064622	2	0
3478071435	4	1
3478085034	4	1
3478101393	2	0
3478135784	99	0
3478151533	1	0
3478162502	1	0
3478169800	2	0
3478382439	2	1
3478502610	1	0
3478533902	99	0
3478670427	99	0
3478695491	3	0
3478765193	3	0
3478826446	2	0
3478868588	1	0
3480428455	3	1
3480801899	3	0
3480849054	3	0
3481111830	2	0
3482937395	1	99
3483046632	99	1
3483053936	2	0
3483733501	2	1
3487166951	2	0
3487226909	99	0
3487265404	1	0
3487317252	4	0
3487361296	4	1
3489763954	5	1
3489853535	1	0
3490148641	2	0
3490179596	4	1
3492194858	2	0
3495163362	3	0
3495172332	2	0
3495245100	1	1
3498206271	2	0
3502732483	4	1
3509895549	2	0
3515798441	99	0
3517945867	3	0
3517962226	1	0

3517990138	2	0
3517996350	1	0
3518015757	4	0
3518020545	1	0
3518026477	2	0
3518045646	99	0
3518061537	4	1
3518073928	3	1
3518075893	2	0
3518082304	3	0
3518086079	2	0
3518096489	6	1
3518101398	2	1
3518190868	4	0
3518232323	3	1
3518239622	2	0
3518241694	3	1
3518275395	4	99
3518311500	4	0
3518393134	5	1
3518438618	4	1
3518619270	1	0
3518986722	4	99
3520557894	99	0
3520690679	3	0
3520708713	4	1
3520795085	4	1
3520871505	99	0
3521332734	3	0
3523189604	3	1
3523273121	3	0
3523319205	1	0
3523590887	2	0
3523623030	4	1
3523875641	3	0
3529728340	3	1
3529907189	99	0
3530065856	4	0
3531991146	3	0
4	2	0
5	2	0

Gehanteerde beleidsinterventie en beleidsinstrumenten per respondent

Om de anonimiteit van respondenten te kunnen garanderen zijn de gemeenten geanonimiseerd, mocht u belang hebben bij de onderzoeksdata dan kunt u contact opnemen met de auteur of Woonlab BV.

Respondent 3529728340

Beleidsinterventie:

Actieve beleidsinterventie in het kader van een energienetwerk ten behoeve van informatieverstrekking.

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

subsidies, informatieverstrekking, begeleiding

Respondent 3523623030

Beleidsinterventie:

campagne Energiebesparing in de wijk

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

stimuleren, informeren, attenderen

Respondent 3523189604

Beleidsinterventie:

- Voorlichting/informatie verstrekken - Stimuleren/activeren

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

- Subsidies - Leningen

Respondent 3520795085

Beleidsinterventie:

onderhoudsachterstanden via informatie, aanspreken, anschrijving energetische achterstanden via subsidiemaatregelen

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

zie hierboven

Respondent 3520708713Beleidsinterventie:

Er is een regeling Achterhoek bespaart op grond waarvan particulieren 500 euro krijgen voor gevelisolatie. Dit loopt al jaren en werkt erg goed. Daarnaast hebben we duurzaamheidleningen via het SVn verstrekt tot ook die pot op was. In regionaal verband stimuleren we mensen ook om hun woning te isoleren.

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

subsidieregeling, duurzaamheidlening, voorlichting, regionale organisatie om burgers te stimuleren

Respondent 3518438618Beleidsinterventie:

Ontwikkeling stadsdeelvisies, businesscases, pilots

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

Meerdere: bijv. ruimtelijke plannen, verordeningen, begeleiding en informatieverstrekking, toezicht

Respondent 3518393134Beleidsinterventie:

In de Prestatieafspraken met corporaties is overeengekomen, dat bij energetische verbetering van hun bezit ook de particuliere woningeigenaren betrokken worden. Dat leidt in toenemende mate tot deelname van deze eigenaren aan verbeteringsprogramma's

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

Informatievoorziening en inschakeling particulier initiatief, zoals de vereniging Energie xxxxxx

Respondent 3518241694Beleidsinterventie:

Lening (of bijdrage) voor bijvoorbeeld asbestsanering. Daarnaast: opknappen (semi)openbare buitenruimte.

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

Subsidie, lening, informatieverstrekking

Respondent 3518232323

Beleidsinterventie:

stimuleren van het treffen van duurzaamheidsmaatregelen.

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

subsidie voor (na-)isoleren, duurzaamheidslening, communicatie

Respondent 3518101398

Beleidsinterventie:

Aansluiten bij renovatie door corporaties in omliggende straten

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

begeleiding

Respondent 3518096489

Beleidsinterventie:

subsidie voor spouwmuurisolatie vloerisolatie zonnepanelen

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

subsidies

Respondent 3518073928

Beleidsinterventie:

Projectmatig actief particulieren benaderen met verbeteradviezen.

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

begeleiding en informatieverstrekking

Respondent 3518061537

Beleidsinterventie:

Gemeentelijk Energieloket gefinancierd vanuit het Energiefonds provincie

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

Energiepremies op isolatiemaatregelen. Duurzaamheidsleningen. Wijkacties

Respondent 3518042584 De Friese Meren

Beleidsinterventie:

projectmatige aanpak, gebied tegelijk oppakken met corporaties bezit. Actieve voorlichting via Energieloket

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

Voorlichting, Informatieverstrekking, incidentele subsidies (eindigend in 2014), begeleiding

Respondent 3502732483

Beleidsinterventie:

de gemeente heeft een klimaatsbureau, die als doelstelling heeft 'XXXXX klimaatneutraal per 2030'

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

duurzaamheidlening; activeren van bewoners en ondernemers; inzetten van diensten en producten zoals de Opgewekte Woningclub (voor verduurzaming van woningen in voormalige arbeiderswijken), De Huizendokter, de XXXXX Huizenaanpak, etc.

Respondent 3495245100

Beleidsinterventie:

Energetische verbetering van de huidige woningvoorraad

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

Kansrijke aanpak energiebesparing XXXXXX (MeerMetMinder) Stimuleringsregeling DPW-2
(Duurzaamheidlening Particuliere Woningvoorraad Energiemarkten)

Respondent 3490179596

Beleidsinterventie:

Subsidie voor isolatievoorzieningen en energiebesparende maatregelen

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

Subsidie

Respondent 3489763954

Beleidsinterventie:

Stimuleren van funderingsherstel

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

Voorlichting, op kleine schaal subsidie Toezicht op naleving bouwvoorschriften en handhaving daarvan (last onder bestuursdwang)

Respondent 3487361296

Beleidsinterventie:

projects gewijs aanschrijven

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

bestuursdwang

Respondent 3483733501

Beleidsinterventie:

afstemming onderhoudsprogramma oude woonstraten met woningcorporatie en duurzaamheidcampagne

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

- energieadviezen en subsidie via energieloket - prestatieafspraken met corporatie -

Respondent 3483046632

Beleidsinterventie:

voorlichting, geen interventie

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

voorlichting, ik versta onder interventie ingrijpen (dwingend opleggen)

Respondent 3480428455Beleidsinterventie:

Laagrentende leningen + subsidie voor woningverbetering: periode 2010 - 2012. Laagrentende leningen voor funderingsherstel: periode 2013-heden. Subsidie voor duurzame energie / isolatie.

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

Informatie, begeleiding, leningen en subsidies en toezicht

Respondent 3478382439Beleidsinterventie:

Er is een subsidieregeling + mogelijkheid voor een lening in het leven geroepen voor o.a. woningverbetering in de beschermde dorpsgezichten van XXXXXXXX. In de welstandsnota is de excessenregeling uitgebreid. Ook verpauperde panden kunnen nu worden beschouwd als een welstandsexces. Met behulp van deze regeling kan o.b.v. de Woningwet nu handhavend worden opgetreden tegen verpauperde panden. Dit is tot nu toe een aantal keren gebeurd met een last onder dwangsom.

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

subsidies, lening met lage rente, toezicht, financiële sancties.

Respondent 3478085034Beleidsinterventie:

actieve benadering van eigenaar-bewoners via ambassadeurs

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

communicatie

Respondent 3478071435Beleidsinterventie:

Via het project " Het XXXXX van duurzame energie'.

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

subsidie, begeleiding en informatieverstrekking.

Respondent 3478028700

Beleidsinterventie:

Duurzaamheidsbeleid

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

duurzaamheidslening

Respondent 3476544050

Beleidsinterventie:

2 sporen beleid: forse ingreep (inclusief herstructurering) en versterken duurzaam onderhoud en beheer via programma particuliere woningvoorraad

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

maatwerkprogramma met o.a. informatieverstrekking, VVE's activeren, subsidie- en leningsfaciliteit aanbieden, begeleiden van eigenaren, toezicht & handhaving, gebiedsgerichte activering van eigenaren, voorlichtingsbijeenkomsten, energiescans, ...

Respondent 3476262271

Beleidsinterventie:

Duurzaamheidsinitiatieven, o.a. pilot aanpak per buurt.

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

Weet ik niet

Respondent 3475796880

Beleidsinterventie:

- woningverbetering met subsidie

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

- woningverbetering met subsidie -begeleiding & informatieverstrekking -toezicht

Respondent 3475729342

Beleidsinterventie:

Overleg met corporatie/eigenaar

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

Enkel overleg, zij weten wel hoe het verder moet/kan

Respondent 3475720671

Beleidsinterventie:

Stimuleringslening

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

Stimuleringslening

Respondent 3475715241

Beleidsinterventie:

Subsidie isolatie bestaande woningen

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

Subsidie

Respondent 3475714669

Beleidsinterventie:

subsidieregeling stimuleren energiebesparende maatregelen voor particuliere woningen

Respondent 3475685014

Beleidsinterventie:

Bewoners kunnen gebruik maken van een gemeentelijk woningverbeteringsfonds. Lening met 1% rente voor aanpassingen aan bestaande woningen (energiezuiniger, levensloopbestendiger en duurzamer).

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

stimuleringslening, begeleiding bij planvorming en uitvoering bij gezamenlijke aanpassingen, informatieverstrekking over verschillende (ook provinciale) regelingen.

Respondent 347566659Beleidsinterventie:

Zie antwoord vraag 4.

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

De 'Subsidieverordening Impuls Wonen Gemeente XXXXX'. Met deze verordening wil de gemeente op kleine schaal de omvang van de particuliere woningvoorraad (maximale WOZ-waarde van € 140.000,00 en bouwjaar vóór 1970) verminderen, de kwaliteit ervan verbeteren, de woonomgeving verbeteren en verloedering en verpaupering tegen gaan. De activiteiten moeten plaatsvinden binnen de bebouwde kom. Hiervoor heeft de gemeenteraad € 150.000,00 beschikbaar gesteld. Daarnaast is de regeling 'Duurzame particuliere woningverbetering, deel 2' van kracht. De eigenaar en bewoner van een woning van vóór 1970 met een WOZ-waarde van maximaal € 140.000,00 kan een 'Stimuleringslening Duurzame Particuliere Woningverbetering' krijgen om de woning op te knappen. Voor deze regeling is € 400.000,00 beschikbaar. De gemeente kent een Stimuleringslening toe, indien uit de aanvraag blijkt dat met het treffen van de stimuleringsmaatregelen aantoonbaar wordt bijgedragen aan een of meer van de volgende beleidsdoelen: 1. het energiezuiniger maken van woningen; 2. het verduurzamen en (bouw)technisch verbeteren van woningen; 3. het bevorderen van de geschiktheid van woningen voor de huisvesting van ouderen (levensloopbestendig maken). Men kan minimaal € 5.000,00 en maximaal € 25.000,00 lenen tegen een vast rentepercentage van 1 % voor maximaal 20 jaar. De hoogte van de lening hangt af van het verbouwingsplan voor de woning. De gemeente beoordeelt de aanvraag, onder meer op bouwkundige aspecten. Na goedkeuring verstrekt het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten de lening.

Respondent 3475666597Beleidsinterventie:

Verduurzaming bestaande particuliere woningvoorraad.

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

Voorlichting, promotie energiebesparende maatregelen en mogelijkheden.

Respondent 3475664155Beleidsinterventie:

(Proef) Project Duurzaam Wonen. Samen met de dorpsvereniging wordt een plan uitgewerkt voor het verbeteren (duurzaamheid / energiezuinig renoveren en levensloopbestendigheid) van particuliere koopwoningen en het aanbieden van woondiensten.

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

Duurzaamheidleningen

Respondent 253351111

Beleidsinterventie:

- inventariseren waar onderhoudsachterstanden voorkomen
- In sommige gebieden: actief aanschrijfbeleid
- In sommige gebieden: VvE ondersteuning

Gehanteerde beleidsinstrumenten:

- Inventariseren waar onderhoudsachterstanden voorkomen
- In sommige gebieden: actief aanschrijfbeleid
- In sommige gebieden: VvE ondersteuning
- Bewustwording van energieverstopping en mogelijke oplossingen;
- Informatie, subsidies, laagrentende leningen, (vve)adviezen